

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA TELEVİZYON ANA BİLİM DALI

**DEVLET TELEVİZYONUNDAN
KAMU TELEVİZYONUNA
“TÜRKİYE İÇİN BİR KAMU TELEVİZYONU MODELİ”**

DOKTORA TEZİ

FAİK KARTELLİ

DANIŞMAN
Prof.Dr. FARUK KALKAN

**TC YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İZMİR
1999

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA TELEVİZYON ANA BİLİM DALI

**DEVLET TELEVİZYONUNDAN
KAMU TELEVİZYONUNA
“TÜRKİYE İÇİN BİR KAMU TELEVİZYONU MODELİ”**

83415

DOKTORA TEZİ

FAİK KARTELLİ

**DANIŞMAN
Prof.Dr. FARUK KALKAN**

İZMİR
1999

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA TELEVİZYON ANA BİLİM DALI

**DEVLET TELEVİZYONUNDAN
KAMU TELEVİZYONUNA
“TÜRKİYE İÇİN BİR KAMU TELEVİZYONU MODELİ”**

DOKTORA TEZİ

FAİK KARTELLİ

**DANIŞMAN
Prof.Dr. FARUK KALKAN**

İZMİR
1999

Doktora tezi olarak sunduğum DEVLET TELEVİZYONUNDAN KAMU TELEVİZYONUNA “TÜRKİYE İÇİN BİR KAMU TELEVİZYONU MODELİ” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma baş vurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10.05.1999

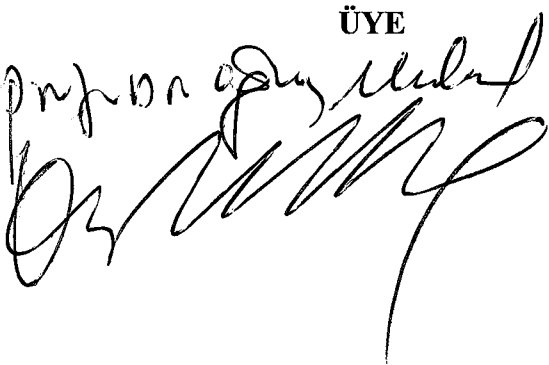
F. Kartelli
Faik KARTELLİ

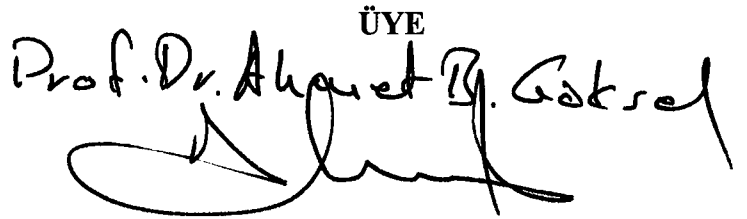
TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 09/07/1999 ve13..... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin21..... Maddesine göre Sinema-TU Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi Faik KARTELLİ'nin DEVLET TELEVİZYONUNDAN KAMU TELEVİZYONUNA "TÜRKİYE İÇİN BİR KAMU TELEVİZYONU MODELİ" konulu tezi incelenmiş ve aday 18 / 8 /1999 tarihinde, saat 11.00... da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra60..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan ana bilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek, tezinbaşarılı... olduğuna oybirliği..... ile karar verildi.

BAŞKAN
Prof. Dr. Feri KALKAN

ÜYE

Prof. Dr. Ali Rıza KALKAN

ÜYE
Prof. Dr. Ahmet B. Gökse

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DOKÜMENTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

Tez Yazarının

Soyadı: **KARTELLİ**

Adı: **FAİK**

Tezin Türkçe Adı: **Devlet Televizyonundan Kamu Televizyonuna “Türkiye İçin Bir Kamu Televizyonu Modeli”**

Tezin Yabancı Dildeki Adı: **From State Television to Public Television “A Public Television Model for Turkey”**

Tezin Yapıldığı

Üniversite: **Dokuz Eylül**

Enstitü: **Sosyal Bilimler**

Yıl: **1999**

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

1- Yüksek Lisans ☐

Dili : **Türkçe**

2- Doktora ☒

Sayfa Sayısı : **85**

3- Tıpta Uzmanlık ☐

Referans Sayısı :

4- Sanatta Yeterlilik ☐

Tez Danışmanlarının

Unvanı, Adı, Soyadı: **Prof.Dr. Faruk KALKAN**

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1- TRT

1- TRT

2- Televizyon

2- Broadcasting

3- Yayın

3- PBS

4- Kamu

4- Channel

5- Kanal

5- TV

11.05.1999

F. Kartelli

ÖZET

Türkiye için yeni bir kamu televizyonu modeli geliştirmeyi hedefleyen bu tezde TRT Televizyonunun devlet televizyonundan kamu televizyonuna dönüşüm sürecine katkıda bulunmak amacıyla dünyanın belli başlı kamu yayın kurumlarının örgütlenme modelleri incelenip, kurumun tarihsel gelişimi ve örgütlenme yapısı da göz önüne alınarak uygulamaya yönelik gerçekçi bir yeniden yapılanma modeli yaratılmıştır. Yaratılan bu yeni modelde kaynak olarak dünyanın en saygın kamu yayın kuruluşu BBC'nin temel öge ve işlevlerinin benzerleri yer almakla birlikte Türkiye koşulları da göz ardı edilmemeye çalışılmıştır. Modelin temelinde kurumun üretim kalitesini (program) arttırmak için kaynak yönetiminde verimlilik, merkeziyetçi yapıdan yetki ve sorumluluğun üretim birimlerine kaydırılması gibi yaklaşımlarla özerk, güçlü bir kamu televizyonu ve kamu yayın kurumunun profili çizilmiştir. Bu modelin hayata geçirilmesiyle TRT 2000'li yıllara başarılı bir kamu yayıncısı olarak imza atabilecektir.

ABSTRACT

Aiming to develop a new public television model to support transform TRT from state television to public television, in this thesis, organizational structures of the principal public broadcasting services around the world were examined and a new contemporary re-organization model for TRT was created considering also the historical development and various past organizational structures of TRT.

Being the world's most respected public broadcasting service, fundamental elements and functions of BBC, has been the main resource to this new model. However, these were altered according to the specific conditions of Turkey and TRT.

In the foundation of this model, new approaches like increasing productivity in resources management, transferring authority and responsibility from central management to production units are accentuated to enhance the production quality of TRT and to build an autonomous and powerful public television and public broadcasting service.

Applying this contemporary model, TRT may leave its signature to the coming millenium as a successful public broadcasting company.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
GİRİŞ	III

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVLET TELEVİZYONU, TİCARİ TELEVİZYON VE KAMU TELEVİZYONCULUĞU

1.1. Devlet Televizyonu, Kamu Televizyonu ve Özel Televizyonlar Arasındaki Temel Farklar ve Özellikler	1
1.2. Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Kamu Televizyonu	2
1.3. 2000’li Yıllarda Kamu Televizyonculuğu Nasıl Varolacak	5
1.4. Kamu Televizyonculuğu ve Örgütlenme	
1.4.1. Kamu Televizyonlarında Örgütlenmenin Önemi	7
1.4.2. Modern Bir Kamu Yayın Kurumu İçin Örgüt Tanım ve Araştırması	8
1.4.3. BBC Tarafından Geliştirilen İç Pazar Modeli Örgütlenmenin Temel Özellikleri	10

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADAN KAMU TELEVİZYONU ÖRNEK MODELLERİ

2.1. Kanada Yayın Kurumu CBC	12
2.2. Avustralya Kamu Yayın Kurumu ABC	15
2.3. İtalyan Kamu Yayın Kurumu RAI	18
2.4. İsveç Kamu Televizyonu SVT	20
2.5. Finlandiya Kamu Yayın Kurumu YLE	21
2.6. Belçika Kamu Yayın Kurumu RTBF	25
2.7. Hollanda Kamu Yayın Kurumu NOS	28
2.8. Macaristan Kamu Televizyonu MTV	31
2.9. İngiliz Kamu Yayın Kurumu BBC	
2.9.1. Kamu Televizyonculuğu ve BBC	33
2.9.2. BBC ve İngiltere’de Televizyon Yayınlarının Kısa Tarihçesi	33
2.9.3. BBC’nin Bir Kamu Televizyonuna Örnek Teşkil Edebilecek Düzenleme ve Uygulamaları	34
2.9.3.1. İç Pazar Modeli	34
2.9.3.2. Kullanılmayan Tüm Kaynakların Değerlendirilmesi	35
2.9.3.3. Teknoloji ve Yayınların En İyi Şekilde İzleyiciye Ulaştırılması	36
2.9.3.4. Kurum İçi Eğitim ve İstihdam	36
2.9.3.5. Farklı Program Türleri, İçerik ve Format Araştırma Geliştirme	37
2.9.4. BBC’nin Örgütlenme Yapısının Gelişim Süreci	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRT VE TÜRK TELEVİZYONCULUĞU

3.1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu TRT'nin Kuruluşu	47
3.2. Teknik Üniversite Televizyonundan TRT Televizyonuna	48
3.3. 359 sayılı Yasa ve Özerk TRT	49
3.3.1. İlk Örgütlenme Yapısı ve İlk Genel Müdür	52
3.4. Özerkliği Elinden alınan TRT Kurumu ve 121. Madde Değişikliği	55
3.4.1. 359 Sayılı Yasadan 1568 Sayılı Yasaya Geçiş ve Değişiklikler	56
3.5. Eylül 1972 ve Yeni Yapılanma Süreci	57
3.6. 12 Eylül 1980 ve 2954 Sayılı Yasa	60
3.7. Türkiye'de Özel Televizyonun Oluşumu ve Magic Box	64
3.8. 3984 Sayılı Yasa ve Türkiye'de Televizyon Yayınları	65
3.8.1. RTÜK ve 3984 Sayılı Yasaya İlişkin Eleştiriler	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TRT DEVLET TELEVİZYONU MU; KAMU TELEVİZYONU MU YAPISAL İNCELEME VE KARŞILAŞTIRMALAR

4.1. TRT'nin Yürürlükteki Örgütlenme Yapısına Eleştirel Bir Bakış	68
4.1.1. TRT 1999 Yapım Uygulama Talimatlarına Göre Kanal Kimlikleri	69
4.2. TRT ve Dünya Kamu Televizyonu Modellerinin Karşılaştırılması	71

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEVLET TELEVİZYONUNDAN KAMU TELEVİZYONUNA GEÇİŞ VE YENİDEN YAPILANMA ÖNERİLERİ

5.1. TRT Televizyonu İçin Yeni Model Arayışlarının Kaynakları, Uygulama Evreleri ve Amaçları	75
5.1.1. Yasal Düzenlemeler ve Merkezîyetçi Yapının Son Bulması	75
5.1.2. Finans	76
5.1.3. Program Kalitesi Üzerine Yoğunlaşma	76
5.2. Yeniden Yapılanmaya Yönelik Temel Yaklaşımlar ve Öneriler	77
5.3. Yeni Modelin Temel Birimleri ve İşlevleri	79
5.4. Hedef ve Beklentiler	83

SONUÇ	84
EKLER	
KAYNAKÇA	

GİRİŞ

Türkiye’de TRT televizyonu 30 yıla yaklaşan bir süredir yayın hayatını kesintisiz olarak sürdürmektedir. Bu süreç kurum açısından mali güçlüklerin her geçen gün arttığı, ve rekabet ortamının gittikçe zorlaşan koşullarında, hizmet vermenin gitgide zorlaştığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu hizmeti yayıncılığına ülkemizdeki tek adayı olan TRT, bu ağır sorumluluk isteyen zor görevin altında, yasal ve politik nedenlerden dolayı gün geçtikçe ezilmektedir. TRT’nin kamu televizyonu kimliğini hala bir türlü kazanamamış olmasında, üçüncü dünya ülkelerinin devlet televizyonu modellerine benzer son derece ilkel bir yapısal örgütlenmenin kurum üzerinde ısrarla uygulanmasının da rolü son derece büyüktür.

Tezin başlığından da anlaşılacağı gibi temel amaç; özerkliği olmayan, yasa ve düzenlemeler nedeniyle bir devlet televizyonu gibi yayın yapmak durumunda kalan TRT’ye Çağdaş bir Kamu yayıncısı kimliği kazandıracak yapısal değişiklikleri saptamak ve bunları bugün dünyanın belli başlı kamu televizyonlarında uygulanan, kendini ispatlamış sistemlerle birleştirip ortaya 2000’li yılların Türk Kamu Hizmeti Yayıncısı için gerçekçi ve uygulamaya yönelik bir model halinde sunmaktır.

TRT için yeniden yapılanmanın vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğu kurum içi ve dışında herkesin ortak görüşü haline gelmiştir, bu ortak görüşün sonucunda sevindirici olan, pek çok iletişimci, araştırmacı ve akademisyenin, kurumun yeniden yapılanma süreci için düşünmeye ve fikir üretmeye başlamış olmasıdır. 6 yıla yaklaşan tez için veri toplama ve değerlendirme süreci içerisinde karşıma hiç beklemediğim kadar bu konuyla yakından ilgili insanın çıkmış olmasına hem kendi adıma, hem de kurumun geleceği adına çok sevindiğimi belirtmek isterim. Bir diğer olumlu tablo da, düşüncelerin genel olarak ortak bir paydada buluşabilmesidir. Özerk, ve bürokrasiden arındırılmış, program kalitesini hedefleyen bir TRT televizyonu.

Tez kapsamında dünyanın belli başlı kamu televizyon kurumlarının temel özellikleri ve örgütlenmeleri incelenmiş, (BBC, NOS, CBC, ABC, RTFB, SVT, RAI, YLE) TRT'nin tarihsel gelişimi ve Türkiye koşulları da göz önüne alınarak bir yeniden yapılanma önerisi haline dönüştürülmüştür. Ayrıca bu yeni modelin hedef ve beklentileri de sunulmuştur.

Tezin hazırlanmasında başta danışmanım Prof .Dr. Faruk KALKAN olmak üzere, görüşlerini benimle paylaşan tüm sinema-televizyon bölümü elemanlarına, İngiltere'de ki araştırmalarım sırasında bana yardımlarını esirgemeyen, David ve Arzu Gabb'e, TRT İzmir Televizyonu Müdürü Halil Eroğlu'na, tezin son halini alması konusunda çok emeği geçen sevgili arkadaşım Onur Çakaloz'a, Çevirilerimde yardımcı olan kız kardeşim Sibel Kartelli'ye, gösterdikleri sabırdan dolayı eşim ve oğluma teşekkürü bir borç bilirim.

BÖLÜM I

DEVLET TELEVİZYONU, TİCARİ TELEVİZYON VE KAMU TELEVİZYONCULUĞU

1.1. Devlet Televizyonu, Kamu Televizyonu ve Özel Televizyonlar Arasındaki Temel Farklar ve Özellikler

- a. Devlet Televizyonu tartışmasız devlet ideolojisinin benimsetilmesini kendine amaç edinmiştir. **Kamu Televizyonculuğunda temel amaç izleyicisine yaşadığı toplumun bir parçası olduğunu ve ulusal kimliğini katılımcı bir ortamda kazanıp en iyi şekilde değerlendirebileceğini algılatmaktır.** Özel televizyonlar ise nicel olarak izleyicisini artırıp reklam pazarındaki payını çoğaltmayı, dolayısıyla daha çok para kazanmayı hedefler.
- b. Devlet televizyonlarına gelişmiş batı demokrasilerinde rastlanmaz, ancak anti-demokratik rejimlerde devletin propaganda aracı olarak karşımıza çıkarlar. **Kamu televizyonlarında ilk amaç nitelikli program üretmektir. Bir kamu televizyonu kamu yayıncılığı ilkelerine bağlı kalıp reklam gelirinden de faydalanabilir, ancak hiçbir zaman reklam gelirini en büyük mali kaynak olarak düşünmemelidir. Bu kuruluşu popüleriteye iter ve amacından uzaklaştırır. Eğer gerekli ise bir kamu yayın kurumu %5 izlenme payı için bile program üretebilir.** Özel Televizyonlar için ise izlenme payı birinci önceliktir, çünkü izlenme oranını düşmesi reklam gelirlerinin düşmesi demektir.
- c. Devlet Televizyonları ideolojik amaçları açısından ülkenin tümüne yayınlarını ulaştırmayı hedeflerler. **Kamu Televizyonları da ülke genelinde en az % 90'a ulaşmayı hedefler ancak amaç, ne ideolojik ne de ticaridir, bir kamu hizmeti olarak karşımıza çıkar.** Özel Televizyonlar ise tüketici olan nüfusun yoğun olduğu bölgeleri kendine hedefler ve bunu reklam verenine sunarlar.
- d. Çok kısa olarak Devlet Televizyonu; İkna Et, Eğit, **Kamu Televizyonu; Bilgilendir, Eğit ve Eğlendir,** Özel Televizyonlar; Eğlendir öncelikli yapılarını taşırlar.
- e. Devlet Televizyonu ideolojik bir araç olmanın ötesine geçemezken, **Kamu Televizyonu çok geniş bir program yelpazesinde yayın yapan, kamunun,**

görsel, işitsel ve informatik gereksinimlerinin tatminini hedefleyen özellik gösterir. Özel Televizyonlar ise en ucuz program maliyeti, en çok seyirci temel felsefesiyle varlıklarını sürdürürler.

- f. Devlet Televizyonlarında çalışanları birinci derecede sorumlu oldukları kişi ya da merci; Devlet, Özel Televizyonlarda; Patronları, **Kamu Televizyonlarında ise Kamu yani yayın yaptıkları seyirci kitlesinin ta kendisidir.**

1.2. Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Kamu Televizyonu

BBC'nin bir tekel olarak yayın yaptığı dönemlerde ilk genel Müdür Sir John Reith tarafından ortaya atılan "kamu hizmeti yayıncılığı", bugün en genel anlamda; Gelirlerini reklama dayalı değil de, kamusal ruhsat ücretlerinden temin eden yayın kurumlarında tanımlanır¹. Ancak kamu ve ticari televizyon ayrımında sadece gelir kaynaklarını göz önünde tutarak bir ayırım yapmak yanıltıcıdır. ADR,TVE,ZDF,TRT gibi kamu yayın kurumları da gelirlerinin bir kısmını reklamdan elde etmektedirler.

Kamu Yayın kurumunun öncelikle sorumlu olduğu kişiler ne hissedarları,ne de gelir kaynaklarını doğrudan ya da dolaylı olarak elinde tutan devlettir. Kamu Yayın organı ruhsat ücretlerini aldığı ve doğal olarak bir bakıma ortağı olan, izleyici kitlesi, halk yani ait olduğu ülkenin yurttaşlarına karşı sorumludur².

Bir kamu televizyonu toplumdaki herkese ulaşabilmelidir coğrafi anlamda da program içeriği anlamında da, ve bir kamu televizyonu bağlı bulunduğu toplumun bireylerine demokratik katılım ortamını anlatmayı ve sağlamayı amaçlamalıdır.

Kamu Televizyonları, kamusal politikaların sağlıklı şekillenebilmesini sağlayacak olan tartışma ortamını tüm farklı görüşleri yansıtacak şekilde

¹ Ronald Frank, "The Public's Use of Television, Who Watches and Why", Sage Publishing ,1995, S.21

² Ronald Frank, "The Public's Use of Television, Who Watches and Why", Sage Publishing ,1995, S.22

oluşturmayı hedeflerler. Ve tüm güçlerini aldıkları kamuda var olan sessiz çoğunluğun sesi olmak için de çalışırlar.

Kamu Yayıncılığı Kuramcılarında Wedell'e göre (1996) Kamu yayıncılığının karşısında yer alan görüşler şöyle özetlenebilir³.

-Kamu Yayıncılığının idaresi, maliyet açısından ve izlenilirlik açısından etkin olmayan bir konuma gelecektir.

-Kanalların çok sayıda olması durumunda zaten kamu yararını gözetmeye gerek kalmayacaktır.

Wedell kamu yayıncılığının gereksiz ve geleceği olmayan bir yayıncılık olduğunu savunan bu görüşleri reddedip, karşı görüşünü de şu temel yaklaşımlar çerçevesinde geliştirmiştir.

a. Evrensel Erişim

Yurttaşların eşit bir şekilde radyo ve televizyon sinyallerini alma hakları,kamu yayıncılığının başından beri göz önünde tuttuğu temel bir ilkedir.(1996 Wedell)

Kamu ve Ticari yayıncılığın en temel farkı denilebilir. Ticari yayın şirketleri reklam verenin ilgisini çeken potansiyel tüketicinin peşindeyken, Kamu Yayıncıları ülkenin tüm yurttaşlarına ayırım yapmaksızın hizmet vermeye sorumludurlar.

İzleyicinin kamu yayın kurumuna olan inancı ve bağlılığı, kamu yayın kurumunu, kamu yararına çalışma konusunda her geçen gün daha da büyük bir sorumluluğa itmektedir.(1996 Wedel)

Toplumun her kesiminin, tüm program türlerindeki ihtiyaçlarının karşılanabilmesinin tek yolu kamu televizyonlarıdır. Kamu televizyonculuğu tam

³ BFI / BAFTA, "Into the Future of the BBC", British Film Institute Press, London, 1998, S.11-13

bir hizmet yarışdır. Yayıncılık alanındaki tüm dengeler aslında iyi bir kamu televizyonunun var oluşuna bağlıdır.

c. Kalite

Kamu yararının yayıncılık aracılığı ile sağlanabilmesinin en önemli yollarından birisi, her ne şekilde olursa olsun yayınlanan programların yüksek kalitede olmasının sağlanmasıdır. Ancak yayıncılıkta program kalitesi soyut bir kavramdır. Bazı kesimler kaliteyi pahalı, şık, çok satılan olarak değerlendirirler, kültür endüstrilerinde ise kalite elitist, kimi zaman kibirli ve mağrur, çok zeki ve entelektüel insanların anlayabileceği bir şey olarak değerlendirilir. Bir diğer eğilim de kalitenin, ciddiyet, yüksek moral değerleri ve ahlak ile ölçümlendirilmesidir. Yayıncılığa bakılırsa kimi zaman en iyi prodüktörü kullanmak, en ünlü oyuncularla çalışmak olarak değerlendirilebilir. Oysa yayıncılıkta kalite programın belirlenmiş hedef kitesinin önceden, belirlenmiş gereksinimlerinin en iyi şekilde tatmin edilebilmesi için gerekli öğelere sahip olmasıdır.(1996 Wedell)

Wedell, Kamu Yayıncılığının tanımıyla tam örtüşen BBC'ni yüksek kaliteyi betimlemesini de kendi kalite anlayışını pekiştirmek için örnek gösterir.

Kaliteye bir başka bakış açısı da vardır, bunu isimlendirmek gerekirse mükemmeliyetin mutlak ölçütü denilebilir. Bir taraftan bireysel tüketicinin tatmini diğer taraftan profesyonel değerlendirme gücünün eksenini.(İnsanlar ve Programlar ,BBC, 1994, s.25)

d. Çeşitlilik

Bir kamu televizyonunda çok çeşitli program türleri içinde tercih yapma şansı mevcutken, özel kanallarda, sinema, hafif eğlence programları, arkası yarı, rayting kaygısındaki haber programları akışın temelini oluşturur.

e. Tekelleşme

Kamu yararının tesisinin ancak demokratik ortamda mümkün olabileceği görüşünden hareketle düzenleyici organ (Türkiye’de RTÜK) tekelleşmenin önünde durmalıdır, anti-tekelleşme yasaları hızla devreye girmelidir.

f. Seyircilerin korunması

Ticari yayıncılığı takiben düzenleyici organın, ekranda neyin gösterilmemesi gerektiği, nelerden kamunun korunması gerektiğinin tespiti temel görevlerinden biri haline gelmiştir. Program içeriğinde şiddet ve seksin malzeme olarak kullanımında kamunun ve öncelikle çocukların korunması sağlanmalıdır.

ABD gibi Ticari televizyonların çok gözde olduğu kamu televizyonlarının (PBS Raporlarına göre) ancak %3 seyirci bulabildiği bir ülkede bile kamu yayıncıları şiddet ve seks konusunda topluma faydalı mesajlarla uyarıp bilinçlendirmek gibi bir göreve kendiliklerinden talip olmuşlardır ve bunun sonucunda çocukları şiddet ve seks sömürsünden koruyacak V-chip adlı bir parçanın televizyonlara takılması zorunluluk haline gelmek üzeredir. Bu da kamu televizyonlarının dünya televizyonculuğunda ne denli önemli bir misyonu olduğunun en önemli kanıtlarındandır.

1.3. 2000’li Yıllarda Kamu Televizyonculuğu Nasıl Var Olacak

Baş döndürücü bir hızla gelişen teknoloji ve şekil değiştiren medyalar, farklılaşan insani değerler ve çok hızlı iletişimin altın çağında, Kamu televizyonculuğu, içerikte olduğu kadar teknolojide de yeni arayışlar içinde olmalı ve hiç durmadan kendini yenilemelidir.

Bu tezin temel amacı TRT kurumu için 2000’li yıllarda televizyon için bir prototip yaratmak olduğu düşünüldüğünde, Dünyada Kamu Yayıncılığının adı olmuş bir kurum hemen dikkatleri üzerinde topluyordu, BBC. Nasıl olmuştu da

kurum saygınlığından, güvenilirliğinden, ve bunu çekinmeden söyleyebiliyorum liderliğinden hiçbir şey kaybetmeden 2000’li yılları kucaklıyordu, 80 yıla yaklaşan ömründe kurum hala nasıl çok genç ve dinamikti. Bunun cevabın en güzel kurumun yine en son teknolojiyi kullanarak hazırladığı 9000 sayfaya yaklaşan web sitesinde görebiliyoruz. BBC her zaman bir kamu yayın organı olarak hizmet verdiği toplumunun hatta diğer dünya medyasının bir adım önünde olmasını bilmiştir, belkide BBC dünya kamu yayıncılığının gözdesi olmanın yanında, geleceğinin de garantisidir. İşte bu sağlam yapı incelendiğinde aşağıdaki noktalar 2000’li yıllarda kamu televizyonunun yapılanmasında da temel teşkil eder;

- a. Kamu televizyonları etkinlik ve verimliliklerini arttırıp, maliyetlerini düşürecekler, teknolojik gelişmeler neticesi farklı dilleri aynı anda yayınlayabilecekler ve çeşitli medyalara (Bilgisayar ve internet kanalı ile televizyon yayınlarının iletimi ve interaktif televizyon gibi) yönelip, Avrupa Yayın Birliği gibi oluşumlarda yer alıp güç birliği ile haber ve ortak program iletiminin ve üretiminin kolay yollarını arayacaklardır.
- b. Kamu televizyonlarının eleman sayılarında düşme kaçınılmazdır. Ancak bu yayın kalitesine olumlu yönde etki edecektir, giderlerde de azalmayı sağlayacaktır.
- c. Pazardan gelen talep doğrultusunda reklam almaya yönelik bakış açısı kamu televizyonculuğunu 2000’li yıllarda bekleyen en büyük tehlikedir. Gelirlerdeki artış hedeflenirken kamu televizyonculuğu ilkelerinden hiçbir şekilde ödün verilmemelidir. Bu şekilde yayın yapan kamu televizyonu ülkedeki tüm özel televizyonları da içerik ve güvenilirlik anlamında oto-kontrole yöneltir. Toplumda kendiliğinden kamu televizyonuna sahip çıkma içgüdüğü oluşur. Bu da o ülkede kamu televizyonu varlığının bir bakıma teminatıdır.⁴

⁴ BFI / BAFTA, “Into the Future of the BBC”, British Film Institute Press, London, 1998, S.11-13

1.4. Kamu Televizyonu ve Örgütlenme

1.4.1. Kamu Televizyonlarında Örgütlenmenin Önemi

Dünyada yayıncılık sektöründe birkaç temel iş grubu vardır. Bunlar, Yaratıcılar, Teknik Elemanlar, İdari ve Mali Personel ile Yöneticiler şeklinde kategorize edilebilir. Tüm yayın hizmetleri bu departmanlarda yer alanların koordineli bir biçimde çalışması ile gerçekleştirilebilir, işte bu koordinasyonun sağlıklı bir biçimde çalıştırılması amacına yönelik düzenlemeler o yayın kurumunun örgütlenmesini oluşturur. Bu örgütlenmedeki başarı kurumun program kalitesini direkt olarak, kurumun toplumdaki konumunu da endirekt olarak etkiler.

Bölümler arası koordinasyonu sağlamak yöneticilerin işidir. Koordinasyon eksikliği verimliliğe ve programın kalitesine hemen yansır. Özellikle 80'li yıllar sonrası artan rekabet ortamı kamu televizyonlarını kaynaklarını en iyi bir şekilde kullanmaya itmiştir. Programlarda toplumun hızla gelişen ve uydular sayesinde kıtalararası yayıncılığın da etkisinde de kalan seyirci beğenisini yakalamak ve görsel işitsel estetiği ve kuvvetli içeriği yakalamak kamu yayıncısının temel hedefi olmuştur. Bu amaca ulaşmak tam bir ekip işidir. Öyle çok iş tanımı vardır ki bu ekipte görev alanların, bunları bilmek, tanımak, ve görevlendirmek ne tek bir yöneticinin ne de birkaç kişiden oluşan yönetim grubunun altından kalkabileceği bir iştir çağdaş kamu televizyonculuğunda.

Bu özellik BBC ve benzeri modern kamu televizyonculuğu yapan kurumlarda merkeziyetçi yönetimin yerini, yetki ve sorumluluğun üretim süreçlerine devredildiği yaygın yapıya bırakmasını zorunlu kılmıştır. Bu modeldeki gücün yukarıdan aşağıya doğru yaygınlaştırılması ve daha alt kademelere devredilmesinin nedeni program kalitesinin arttırılmasını sağlamaktır. Bir kamu televizyonunda program kalitesi başarının en önemli unsurudur. Ayrıca bu modelde kurum içi bürokrasinin hafiflediğini gereksiz yazışmaların, izin ve onay bekleme gibi heves kırıcı can sıkıcı durumların azaltıldığını yetkinin işi gerçek anlamda bilene ve işin sahibine devredildiğine tanık olmaktadır. Bu model uygulamaya konur konmaz olumlu sonuçları hemen görmek mümkün

olabilmektedir. Özellikle BBC son dönemde ürettiği programlarla televizyon dalında sayısız uluslararası başarı ödülü almıştır.*

1.4.2 Modern Bir Kamu Yayın Kurumu İçin Örgüt Tanım ve Araştırması

Bu modelin ilk dikkat çeken yanı kaynakların en verimli ve üretken bir şekilde kullanılmasını hedeflemiş olması, bunu yaparken yetkiyi merkezde toplamak yerine, alt birimlere yayarak en temelde program kalitesini amaçlamış olmasıdır.

Genel müdür yardımcılıkları üç bölümde toplanmıştır, program, kaynaklar, ve kanal yönetimi. Bu yapılanmada estetik ve fikir yaratıcıları yani tüm yönetmen ve yapımcılar, Program Genel Müdür Yardımcılığına bağlanmıştır.

Kaynaklar genel Müdür Yardımcılığına da kaynakların tek elden verimli idaresi amaçlanarak, tüm kurum kaynaklarının yönetimi verilmiştir (İnsan Kaynakları, Maliyet Muhasebesi, Haber Kaynakları, ve Teknik Kaynaklar) Özellikle teknik kaynaklarda ki bu birliktelik kurumda atıl durumda hiçbir teknik birimin kalmamasını sağlamaktadır. Bunu şöyle örnekleyebiliriz klasik bir yayın kurumunda haber dairesinin kendine ait bir kurgu ünitesi vardır ve ancak haber amaçlı kullanılır, bu yapı haberin yoğun saatleri dışında boş kalan kurgu setlerinin diğer program departmanları tarafından da kullanılmasını mümkün kılar. Aynı şekilde drama bölümü ışık ekipmanı, eğitim dairesi ses kayıt stüdyoları gibi örnekler de gösterilebilir.

Kurumun merkezi etkinlikleri doğrudan genel müdüre bağlı üniteler tarafından yürütülür, Ancak bu modelde bölge müdürlükleri gibi gereksiz ve anlamsız ünitelerin yeri yoktur.

* Ek 1 Television Awards, Haziran 1999, BBC On-Line

KAMU YAYIN KURUMU

GENEL MÜDÜR

KANAL YÖNETİMİ
GENEL MÜDÜR YARD.

PROGRAM
GENEL MÜDÜR YARD.

KAYNAKLAR
GENEL MÜDÜR YARD.

VERİCİLER

İZLEYİCİ
ARAŞTIRMA

ULUSLAR ARASI
İLİŞKİLER

EĞİTİM
DAİRESİ

TEKNİK
AR - GE

HALKLA
İLİŞKİLER

MERK. MUHASEBE
FİNANS

MERKEZİ
ARŞİV

TV
KANAL KONTROLÖRÜ

RADYO
KANAL KONTROLÖRÜ

İZLEYİCİ
ARAŞTIRMA

DIŞ
ALIM - SATIM

TV
MÜDÜRÜ

Eğlence

Haber

Drama

Belgesel

Çocuk

Eğitim

Finans

Reklam

RADYO
MÜDÜRÜ

Müzik

Haber

Belgesel

Drama

Eğlence

Sözlü Pr.

Finans

Reklam

MALİYET
MUHASEBESİ

HABER
KAYNAKLARI

TEKNİK
KAYNAKLAR

İNSAN
KAYNAKLARI

Kaynak: Ali Nihat Yazıcı
Kamu Yayın Kurumları ve Yeniden Yapılanma
TRT Eğitim Dairesi -1999

1.4.3. BBC Tarafından Geliştirilen “İç Pazar” Modeli Örgütlenmenin Temel Özellikleri

Klasik bir kamu yayın kurumunda uzmanlık gerektiren 100 farklı iş pozisyonu varsa bunların başında da 100 adet sorumlu yöneticisi olmaktadır, bu en başta maliyetleri yükseltmektedir. Bu duruma karşı ilk çözümü BBC geliştirmiş ve uygulamaya koymuştur. Merkezi yapı terk edilip tüm kaynaklar tek elde toplanıp aşırı yapım maliyetlerinin düşürüldüğü, kurum içerisindeki her birimin kendi üretim süreçlerinde dış pazar ile rekabet edebilecek şekilde verimli çalıştırıldığı bu model “İç Pazar Modeli” olarak isimlendirilir.

Modelin özünde, her uzmanlık grubunun kendi içinde verimliliği ve etkinliği sağlaması yer alır. Öyle ki her dalda maliyetler o hizmeti tüketenler için cazip hale getirilip, atıl olan kaynakların ortaya çıkarılması sağlanmıştır. Aksi takdirde programın prodüktörü hizmeti dış pazardan temin edebilme şansına sahiptir. Bu da kurum yapısına büyük bir dinamizm getirmiş gereksiz yatırımlardan uzak tutmuş, ihtiyaç duymadığı taşınır ve taşınmazları satış ve kiralama yoluyla değerlendirmesine imkan vermiştir.

Yaratıcı açısından da bu özgür ortam kaliteyi arttırmakta ekip ve teçhizat seçiminde zorlamalara mahal vermemekte. Rekabet ortamıyla içice olan kurum çalışanları hem kendileri hem de kurumları için daha çok yaratıcı düşünce üretebilmekte ve hep daha kaliteli ürünü hedeflemektedirler.

Bu başarısını kanıtlamış model Türkiye’ye adapte edilebilir mi, neden edilmesin, ancak karşılaşılabilecek en büyük sorun şişkin kadroların nasıl temizlenip verimliliği, ve program kalitesini hedefleyenlerin kurum çalışanlarının ayıklanabileceğidir, kurum şu anda yılların personel yükü ve başta onların yarattığı ekonomik darboğaz altında ezilmektedir.

TRT yeniden yapılanma sürecinde, hükümetlerden gerçek anlamda özerkliğinin sağlanmasını talep edip, kendi örgütlenmesini yeniden çağın gereklerine ve başarısını kanıtlamış modellere göre düzenleyip hızla kaliteli

program üretimine koyulmalıdır. Bunu yaparken hiçbir zaman özel televizyonlarla reklam rekabetine girmemelidir. Bu kuruma zararın ötesinde bir uzun vadede hiçbir girdi sağlamaz.

BÖLÜM II.

DÜNYADAN KAMU TELEVİZYONU ÖRNEK MODELLERİ

2.1. Kanada Yayın Kurumu CBC

30 Milyona yaklaşan nüfusu ile Kanada hemen her konuda olduğu gibi televizyonculukta da Amerika'nın büyük etkisini altında kalmıştır. Bu etkileşimde uydular ile yapılan televizyon yayıncılığından, önce sınır komşusu olma sebebiyle yoğun bir şekilde izlenen Birleşik Devlet televizyonlarının yarattığı talebin çok önemli bir rolü vardır. Özellikle Kanada özel kanalları Amerikan özel kanallarının bir kopyası gibidir.

Ayrıca sınır komşusu Amerikan Eyalet Televizyonları on yıllardır Kanada'ya yönelik haber ve reklamlar yayınlamaktadırlar. Bu önlenemez içişlerlik sonuçta Kanadalının beğeni ve taleplerini Amerikan televizyon programlarından yana etkilemiştir,

Kanada toprakları üzerinden yapılan her türlü yayın Kanada Radyo ve Telekom Komitesi tarafından kontrol edilmektedir.(CRTC).

CBC 1995 – 1996 Yıllık Faaliyet Raporundan ;

2 Kasım 1936'da Kurulan CBC 1991 Yayın Yasasına göre Kamu Yayıncılığı Hizmeti vermektedir. Varlığını Kanada Yurtdaşlarının yararın dayandıran CBC Bugün Kanada topraklarının tümüne yayınına ulaştırmaktadır. Hedef kitlesi seyircinin, ilgileri, değer yargıları, ve beklentileri çok çeşitlilik göstermektedir. Bu da program çeşit ve niteliğine aynen yansımaktadır. CBC programlarını İngilizce, Fransızca ve ülkede geçerli birkaç dilde daha üretir ve gerek ulusal gerekse uluslararası platformlarda değerlendirir.

CBC'nin kutsal değerleri; Kanada, dinleyici ve seyirci, kamu hizmeti, etkinlik personeli, yaratıcılık, farklılık, ulusal bütünlük, mali ve idari şeffaflıktır.

CBC'nin temel görevleri; bilgilendirmek, aydınlatmak, ve eğlendirmek, ulusal

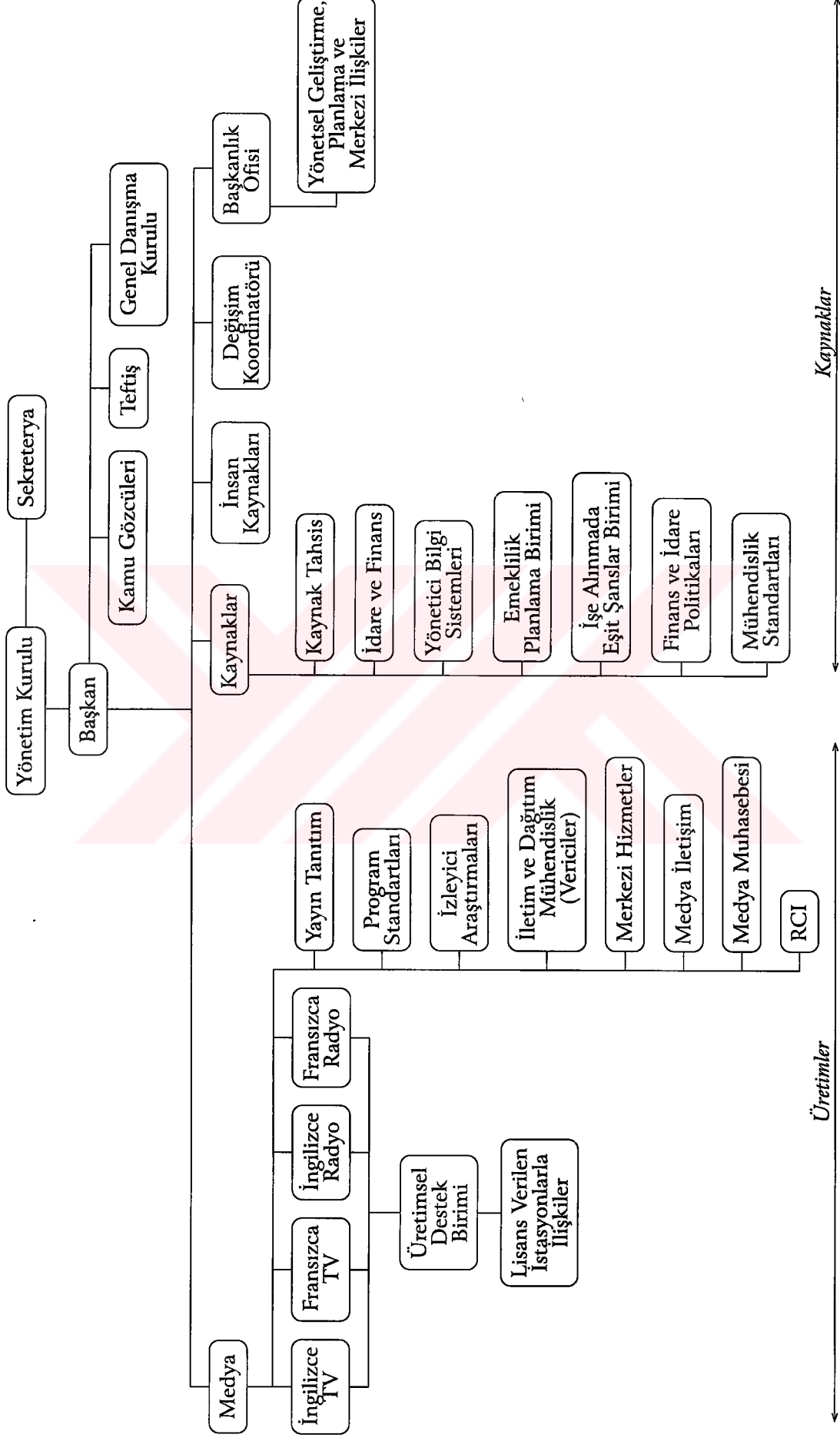
kimliğin gelişmesini sağlamak, Kanada kültürünü ülkenin çeşitli yerlerinde yaşayan farklı gruplara ve Dünyaya tanıtmak.

CNC henüz Kamu Televizyonculuğunda Uluslararası platformlarda çok ayrıcalıklı bir konuma ulaşamamıştır, bunda örgütlenmesindeki yetersizlik de pay sahibidir. 1995'te yürürlüğe giren yeni yapının üzerinde hala düzeltmelere gidilmektedir.

Ancak bu örgütlenmenin temel farkı koordinasyon, kontrol, takip gibi fonksiyonların merkezden uzaklaştırılıp üretim sürecinin içine yedirilmesidir. Kaynakların kullanım yetkisi de anti merkezileşmeden payını almış ve “üreten harcar” sloganı doğrultusunda düzeltmelere gidilmiştir.

Rekabetin tam merkezine CBC'nin işi diğer kamu televizyonlarına göre çok zor ancak halkıyla son derece iç içe ve şeffaf bir yönetim biçimi ve çok kaliteli programlar bu zorluğu yenebilir.

CBC ÜST DÜZEY ÖRGÜTLENME YAPISI

Kaynak: CBC

2.2. Avustralya Kamu Yayın Kurumu ABC

Eski İngiliz sömürgesi olan Avustralya, Amerikan ve İngiliz Kamu Televizyonu modellerinin etkisinde kalmış olup, bugün ABC Televizyonu, Avustralya dışında Pasifik Adalarında da 10 Milyona yakın izleyici kitlesine ulaşmaktadır. Bu da ABC Televizyonuna yerli halka batı kültürü empoze etme gibi özel bir misyon da yüklemiştir. Bu amaca yönelik olarak çok sayıda yapım ABC Televizyonunda dikkatimizi çekmektedir.

1977 yılında kurulan Australian Broadcast Tribunal (ABT) ülkede tüm yayıncılığı elinde tutan tek otorite ve karar merkezi konumundadır. 7 kişiden oluşan bu kurum başta, “prime time da yayınlanan programların yılda 100 saatten fazlasının Avustralya yapımı olması” gibi, pek çok kuralı getirmişken, programların formatları ve içerikleri konusunda bir müdahalede bulunmaz. Bu da gerek kamu televizyonu olan ABC ye gerekse ülkedeki özel kanallara yeteri kadar özgürlük tanındığı anlamına gelir.

Bu gün Avustralya yapımı pek çok televizyon filmi dünyanın hemen her yerinde karşımıza çıkmaktadır. Avrupa pazarında kıta dışı programlara kotalar konmasına rağmen Avustralya yapımı programlar son derece yüksek pazar payına sahiptir. Bu yapımların pek çoğunu da ABC gerçekleştirmiştir. Bu da ABC yi bölgesel bir yayın kuruluşu olmanın dışında uluslararası nitelikli programlar üreten başarılı bir kamu yayıncısı olduğunun en büyük kanıtıdır.

ABC 1998 Tanıtım Kitapçığında Kendini Şöyle Anlatır:

ABC son derece geniş program yelpazesi ile Avustralya Kültürü ve toplumuna hizmet etme görevini üstlenmiştir. Avustralya vatandaşlarının tümünü program kalitesi ve tespit ettiğimiz temel prensiplerden taviz vermeksizin mutlu etmek zorundayız.

Talep ve Kalitenin dengelenmesi kurumumuzun her zaman gözönünde tuttuğu en önemli kıstastır. ABC'nin başarısında ki en önemli sır her konumdaki personelin, bulundukları yere getirilmelerinde, yayıncılık ortamına uyum

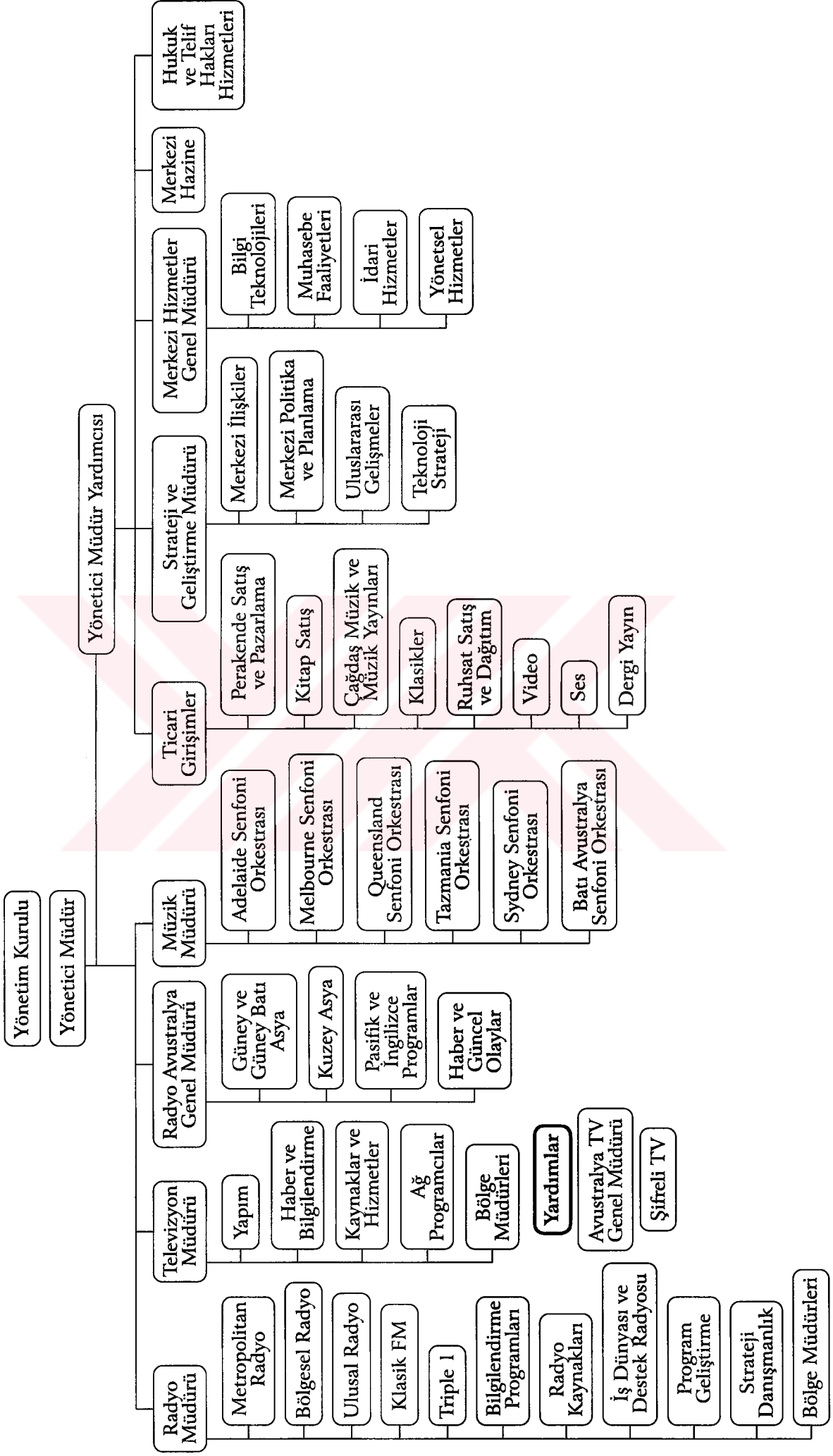
sağlayabilecek ve kusursuz olanı hedeflemeyi yaşam felsefesi yapmış karakter özelliklerine sahip olanlardan seçilmiş olmalarındadır.

ABC bugün 516 verici istasyonu, 1 ulusal televizyonu, 6 radyosuyla, 450 uluslararası nitelikli sanatçının yer aldığı 6 senfoni orkestrasıyla, çok noktadan dünyaya program pazarlama hizmetiyle ülkesinde güçlü bir kamu televizyonu olmanın yanında dünyanın önde gelen yayın kuruluşlarından biridir.

ABC'nin örgütlenme yapısına bakıldığında ilk dikkati çeken denetimin ve verimliliğin maksimum oranda sağlanabilmesi için birden çok genel müdüre ihtiyaç duyulmasıdır.

ABC YÖNETİM YAPISI

2.3. İtalyan Kamu Televizyon Kurumu (RAI)

RAI ülkesindeki pek çok özel televizyonla mücadelesinde daim ayakta kalmayı başardı ama bu yarışta kamu yayıncılığı adına, pek çok noktada tavizler verdi. Bu da RAI modelini kamu yayıncılığı adına örnek verilebilecek bir yapıdan uzaklaştırdı. 1961'e kadar tek kanalda tekel olarak son derece basit bir modelle kamu yayıncılığı yapan RAI, sonrasında çok hızlı, denetimsiz ve programsız bir gelişme gösteren İtalyan radyo televizyon yayıncılığı sektöründe kendine özel televizyonculukla kamu televizyonculuğu arasında bir yer edindi. RAI reklam gelirlerine ve sponsor programlara çok büyük öncelik verdi bu da yayın kalitesinde gittikçe artan bir dejenerasyona neden oldu.

RAI'ye ait 3 ana televizyon kanalının (RAI-1, RAI-2, RAI-3) program türleri, ve içerikleri incelendiğinde kamu hizmeti veren bir televizyonculuk anlayışının izdüşümü ile karşılaşılmamaktadır.⁵

KANAL	RAI-1		RAI-2		RAI-3		TOPLAM RAI	
Program Türü	Saat	%	Saat	%	Saat	%	Saat	%
Film	647	10.1	1313	20.1	683	14.5	2643	15.0
Tele film	801	12.5	984	15.0	255	5.4	2040	11.5
Çizgi film	250	3.9	188	2.9	25	0.5	463	2.6
Eğlence-Oyun	1060	16.5	1264	19.3	631	13.4	2955	16.7
Kültür	746	11.7	744	11.3	240	5.1	1730	9.8
Eğitim	123	1.9	145	2.2	452	9.6	720	4.1
Haber	1426	22.3	816	12.4	608	12.9	2850	16.1
Spor	471	7.4	541	8.2	955	20.3	1967	11.1
Reklam	186	2.9	172	2.6	67	1.4	425	2.4

1997 yılı program tür ve zaman paylaşım tablosu

⁵ Ronald Frank, "The New Television in Europe", Sage Publishing, London, 1998, S.161-163

Yukarıda ilk dikkati çeken bir kamu televizyon kurumunun eğlence ve yarışma programlarına en çok zaman dilimini ayırması ve eğitim programlarının % 4 gibi temel işlevlerden en önemlisini yerini getiremeyecek bir orana düşmüş olmasıdır. Yine bir kamu televizyonu için yılda 500 saate yaklaşan reklam yayını son derece büyük bir zamanı işgali demektir. Bu da ticari televizyonlarla amansız bir rekabete girmiş sürekli ilkelerinden taviz vere bir kamu televizyonun hastalıklı profilidir. Genel olarak RAI'nin sadece teknolojik altyapısını ve co-productionlara açık büyük televizyon filmleri üretmeyi hedefleyen yapısını TRT için bir örnek olarak gösterebiliriz.

2.4. İsveç Kamu Televizyonu SVT

Devletle yapılan özel bir anlaşma sonrasında 1956 yılında kurulmuş olan SVT'nin yasalar çerçevesinde belirlenmiş en önemli görevi;

Her türlü otoritenin, ticari kuruluşun, örgütün, kamuoyu etkileyebilecek politikalara baskı oluşturmalarını engellemek, bu gibi yapıların faaliyetlerini yakından takip etmektir.

En kısa anlatımla devlet, kamuoyunun özgürce oluşabilmesini sağlamak gibi demokratik yapının teminatı olan bir görevi bir kamu yayın kurumuna vermiştir. Bu, örnek demokratik yapısı ve insan haklarına verdiği önemle zirvede yer alan bir devlette bir kamu yayın kurumunun ne kadar önemli bir misyona sahip olduğunun ve öneminin delilidir.

SVT'nin ana gelir kaynağını ruhsat ücretleri teşkil eder. Yayınlarında kesinlikle reklama yer veremez ancak spor müsabakalarında sponsor kullanabilir. SVT-1 ve SVT-2 adlı iki kanaldan günde yaklaşık toplam 23 saat yayın yapmaktadır. SVT-1'in programlarının hemen hemen tümü Stockholm' de ki program birimleri tarafından üretilirken, SVT-2, 12 farklı bölgedeki program üretim merkezlerinin hazırladığı yapımları yayınlamaktadır. Her iki kanalında program çeşitliliği ve niteliği örnek bir kamu yayıncısının profilini teşkil eder.⁶

SVT ülkede sinema filmlerini özel olarak destekler, co-productionlara girer, uluslararası platformda pek çok kamu kurumu ile ortak yapımlar gerçekleştirir, özellikle BBC ile pek ortak projeyi gerçekleştirmiştir. En başarılı program türü dramalardır. Pazarın en çok aranan, ve çok sayıda ödül almış televizyon dizilerinde SVT'nin imzası vardır.

İsveç'te son 8 yılın izlenme ortalamalarında SVT'nin %55'ler gibi, ilkeli kamu televizyonculuğu yapan bir kurumunun yakalaması çok zor olan bir oranı elde ettiğini görmekteyiz.

Kanalın örgüt yapısı incelendiğinde 1996 yılından itibaren BBC benzeri, İç Pazar Modeli'nin uygulamada olduğu. Merkezîyetçi yapıdan uzaklaşıldığı program kalitesini hedefin merkezine yerleştirmiş bir yönetim biçiminin uygulandı dikkatimizi çekmektedir. SVT kıta Avrupa'sının her anlamda örnek kamu televizyonlarından biridir.

2.5. Finlandiya Kamu Televizyonu YLE

Finlandiya YLE-1 (Günde 12 saat) ve YLE-2 (Günde 10 saat) adında yayın yapan iki kanallı, hisselerinin %70'i devletin olması zorunlu olan bir kamu televizyonuna sahiptir. Yayınlar Fince ve İsveç'çe dillerinde yapılmaktadır.

Kurumda dikkatleri çeken temel noktalardan biri, kurumun yayıncılıkta daima teknolojinin en iyisini ve en yenisini kullanmasıdır. Kaynaklarının büyük bir bölümünü her yıl düzenli olarak teknolojik yenilenmeye ayırmaktadır. Yine aynı yaklaşımla YLE, Avrupa Sayısal Televizyon Yayıncılığı Projesinde yerini almış, Ülke genelinde yayınlarını Digital Vericilerden yayına başlamış, 1995 Yılında da İnternet sitesini hizmete açmıştır.

Kurum modern kamu yayıncılığının gereği olarak, yayın saatinin artmasına rağmen personel sayısını azaltmış, bu yolla elde ettiği artı kaynağı, program kalitesi ve teknolojik yenilenmeye aktarabilmiştir.

2000 yılından itibaren YLE, ülkesinde uydu kanalı ile yayın yapan çok uluslu 320'den fazla kanalla rekabete girmek zorundadır, bunun bilinci ile YLE, acımasız rekabet ortamında bir kamu yayın kurumunun yaşaması için, her yönüyle güçlü ve lider olması gerektiğinin bilincindedir.

YLE genel müdürü, 1997 Yılı Yıllık Yayın Planı Kitapçığında başarıyı üç ana maddeye bağlar.

⁶ Ronald Frank, "The New Television in Europe", Sage Publishing, London, 1998, S.101-102

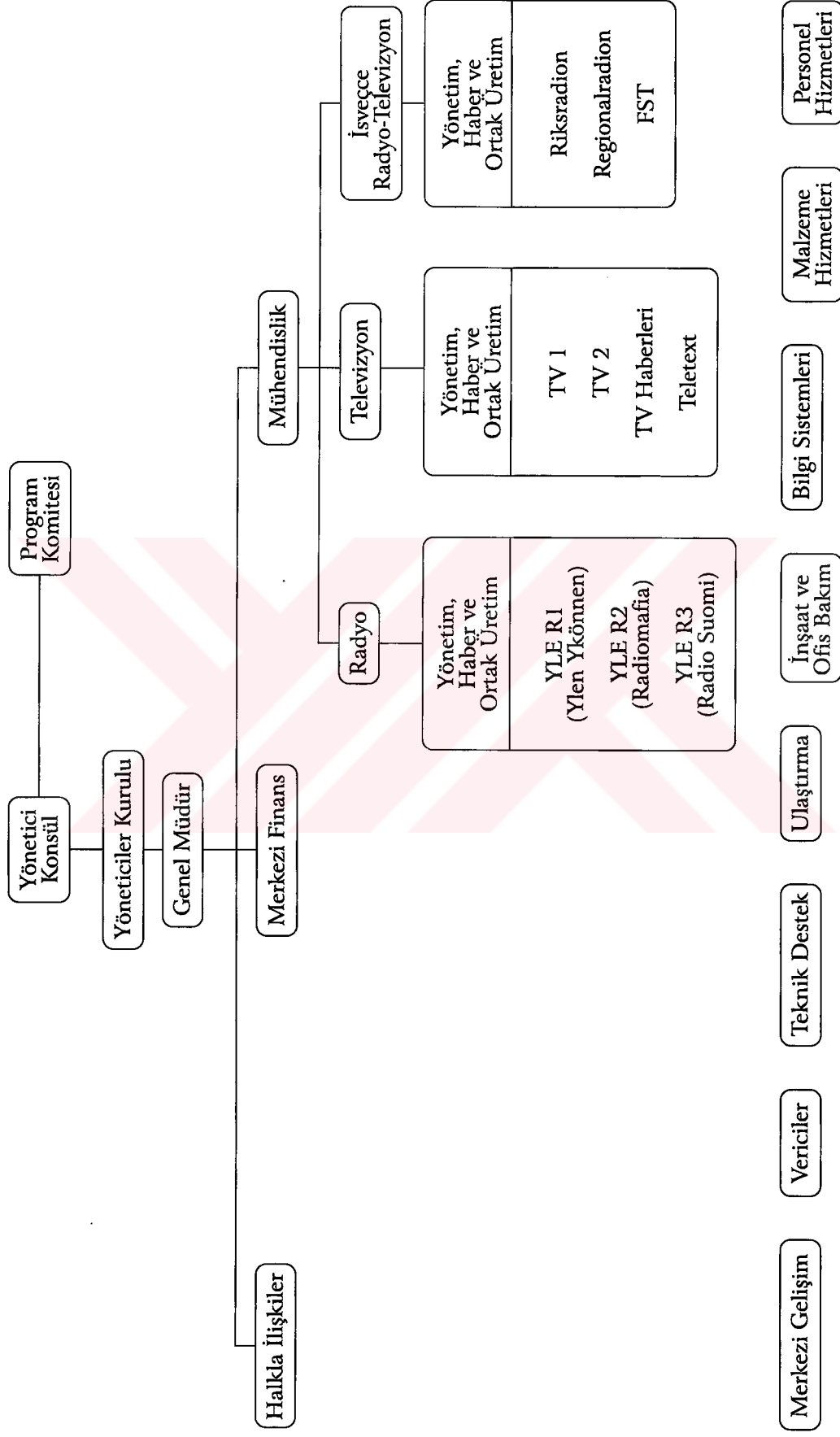
YLE yayın stratejisini, ortakları olan seyircisi ve dinleyicisinin ticari kanallardan alamayacakları programları üretmek temeline oturtmuştur. Burada amaç ticari televizyonların eksiklerini kapatmak hiçbir zaman olamaz, hedef her türlü gereksinimi en düzeyli şekilde sağlamak ve ortağı tatmin etmektir.

Bir kamu yayıncısı olan bizler ürettiğimiz programın tüm topluma ulaşmasını amaçlarız, onların beğeni düzeyleri aslında bizlerin üzerindedir. Tüm programlar bu düşüncenin ürünü olmalı...

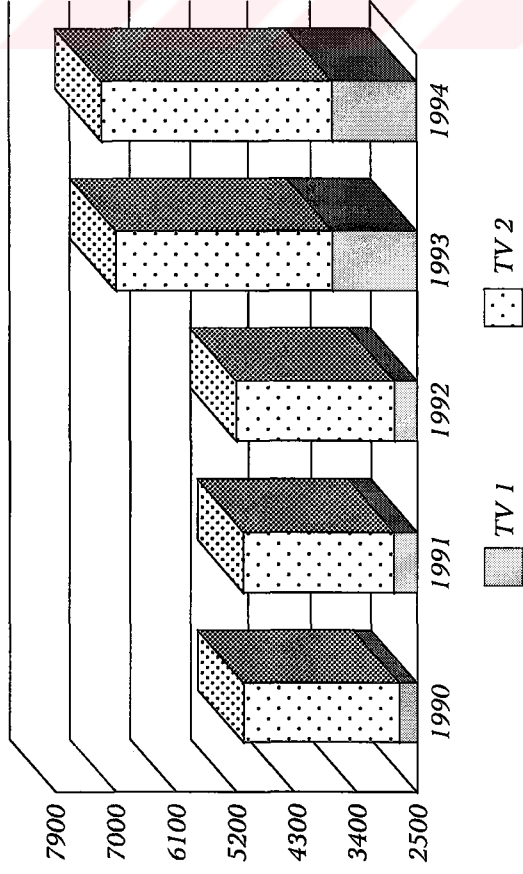
Bir kamu kurumu temiz su kadar şeffaf olmalı, hiçbir ortak (izleyici ve seyircilerimizden) parasının boşa gittiği ona bir kar getirmediği düşüncesine kapılmamalı...

YLE YENİ ÖRGÜTLENME YAPISI

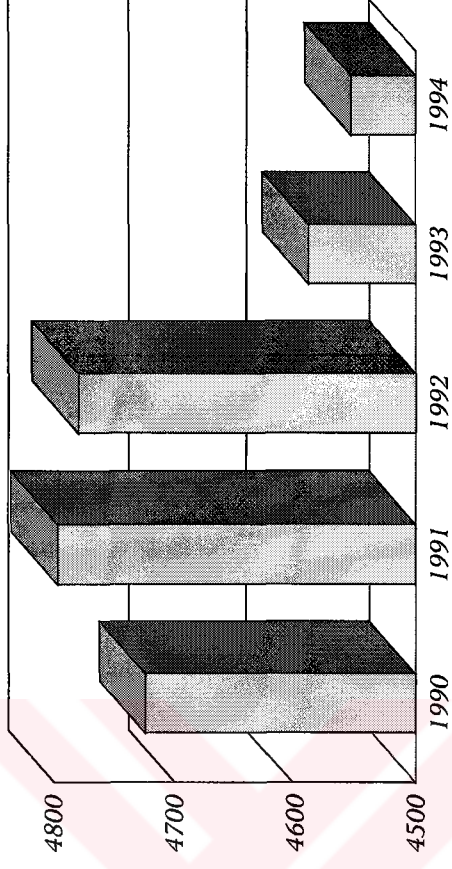

YLE TV YAYINLARI

YLE Televizyon yayınlarının yıllara göre değişimi (saat)

YLE PERSONELİNİN SAYISI

YLE Personelinin yıllara göre değişimi (kişi)

2.6. Belçika Kamu Yayın Kurumu RTBF

Belçika’da üç kamu yayın kurumu vardır. Bunlardan ikisi televizyon yayını yapmaktadır, RTBF ve BRTN. RTBF, RTBF-1 ve Tele 21 adlı iki kanaldan Fransız’ca olarak kamu hizmeti televizyonculuğu yapmaktadır. RTBF-1 haber bültenleri ile dizi ve eğlence programları ağırlıklı bir yayın politikası izlemektedir. Tele 21, spor ağırlıklı bir kanaldır. Tele 21 Alman – Fransız ortak kültür kanalı ARTE’ye 1994 den beri günde 3 saat yayın desteği sağlamaktadır. BRTN Toplumun Hollanda’ca konuşan kesimlerine yönelik yayın yapan bir kamu televizyonudur. 1991 yılından itibaren gelirinin önemli bir bölümünü devletten temin etmektedir. Yasalarla sponsorluk alma ve program satışı gelirlerine de izin verilmiştir. BRTN iki televizyon kanalına sahiptir haberler ve güncel olaylar ikinci kanal ağırlıklı olarak yayınlanmaktadır. Birinci kanal eğlence, ve bilgilendirmeye yöneliktir.

Hollanda’nın çok dil konuşan mozaği içinde kamu televizyonculuğu çok değişik bir şekil almıştır. Reklam gelirlerine muhtaç olmayan birkaç ayırdan kamu televizyonu yayınları gerçekleştirilmekte, program kalitesi ve tüketici beklentisi yönünden nitelikli yapımlar ortaya çıkmaktadır. Kurum BBC’ye 2000’li yıllarda TRT’nin de danışmanlığını ve araştırmalarını gerçekleştiren Mc. Kinsey raporları doğrultusunda toplumu ile barışık izleyicisinin sahip çıktığı ve sürekli kendini yenileyen iç dinamiği son derece yüksek, Avrupa yayın birliği içerisinde son derece aktif ve saygın bir konumdadır.

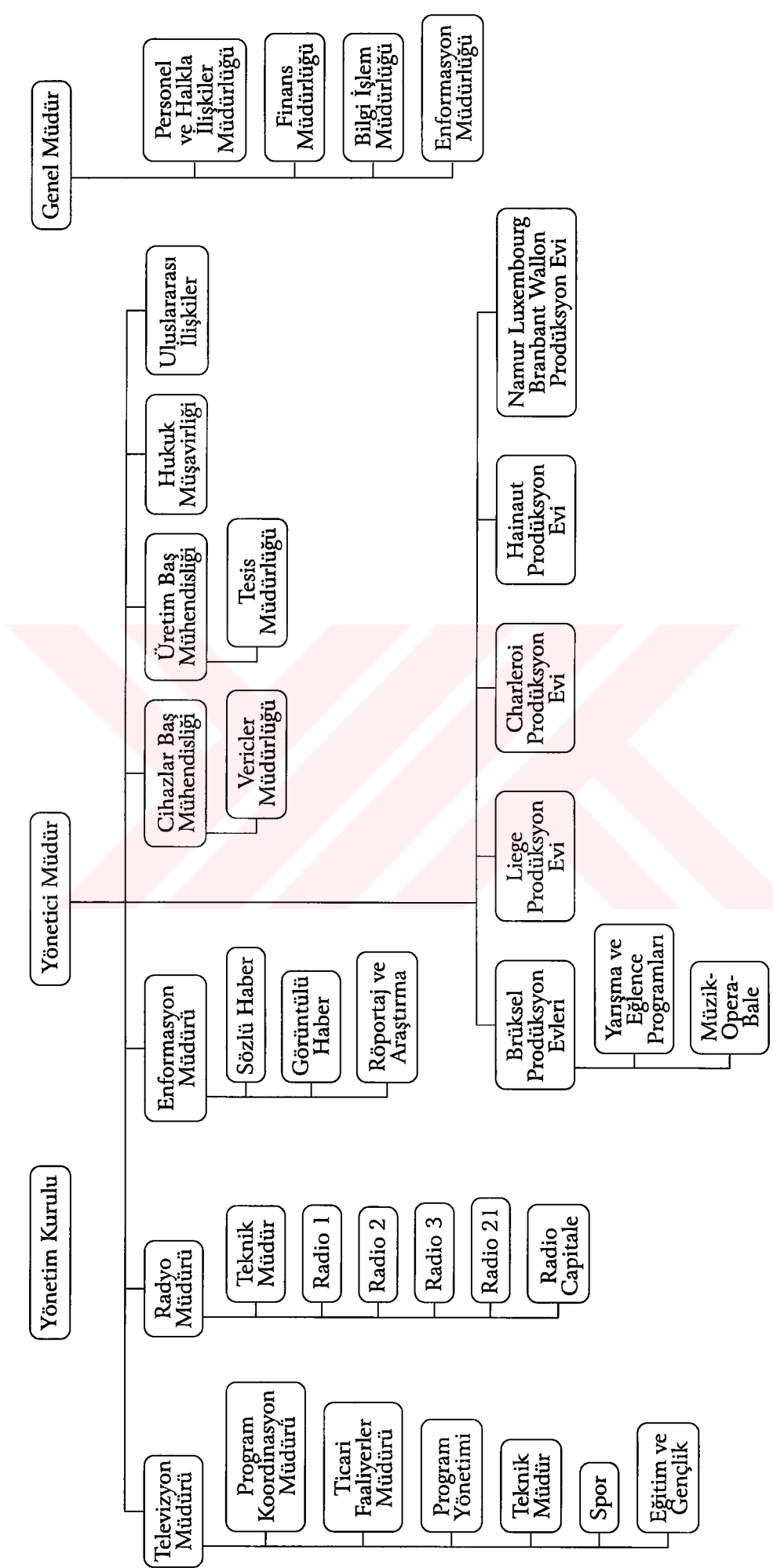
Kurumun örgütlenme yapısı incelendiğinde Yönetici Müdür ve Genel Müdürün ayrı düşünüldüğü ve Yönetici Müdüre tüm prodüksiyon ve yapım organlarının bağlandığı, Genel müdüre de personel ve finans gibi merkezi işlerin devredildiği görülmektedir. Bu tür yapılanmada BBC’yi örnek aldıklarını gözlemlemekteyiz. ancak bunun iç pazar modelini kuruma öneren Mc Kinsey Raporlarının sonucu olduğunu da söylemek mümkündür.

Belçika’da kamu televizyonlarının gelirlerinin %70’e yakın bölümü ruhsat ücretlerinden karşılanmaktadır. Ve kişi başına düşen ruhsat ücreti en

yüksek ülkelerden biridir. Ancak kamu hizmeti yayıncılığının kalitesi adına tüketicisinden herhangi bir şikayetle karşılaşmamaktadır. Bununda temelinde çok geniş bir kesime çok farklı türlerde programlar hazırlanması ve kurumun topluma karşı ve kendi içinde şeffaflığının sağlanmasının büyük rolü vardır.

RTBF YÖNETİM YAPISI

2.7. Hollanda Kamu Yayın Kurumu NOS

Dünyada bir benzeri daha olmayan, çok farklı bir kamu yayın düzenine sahip bir ülkedir Hollanda. Öyleki, 8 yayın örgütü 3 kamu televizyonculuğu yapan kanalın ikisini aralarında pay etmişlerdir. Her örgüt temsil ettiği grubun yayın gereksinimlerini yansıtan program içerik ve türlerinde yayın yapar. Programların tür ve amaçları belirli kotalarla belirlenmiştir, %25 Bilgilendirme, %25 Eğlence, %20 Kültür, %5 Eğitim.

Yayın örgütleri haber ve spor dışındaki program türlerinde üretim yapan yapımcı ve yönetmenlerden oluşur. Tüm altyapıya sahip olan NOS'dur, ve haber ve spor programları onun görevi kapsamındadır. Kamu yayın gelirlerinin %65'i düzenli olarak hanelerden toplanan ruhsat ücretlerinden, kalanı da reklam gelirlerinden ve program dergilerinden elde edilmektedir. Kurum kar amacı gütmeyen bir kamu yayıncısı profili çizer, kültür programları bir kamu hizmeti televizyonu olan NOS'da çok büyük önem taşır.

Hollanda 1995 yılından sonra 9'u Hollanda'ca yayın yapan 16 televizyon kanalıyla tanışmıştır. Tüm kanalların izlenme oranları incelendiğinde 1997 yılı itibarıyla ülkede %35'lerin üzerinde bir kamu televizyonu izleyici kitlesi mevcuttur, bu bir kamu televizyonu için özenilecek bir rakamdır. Aynı zamanda kamu hizmeti yayın kurumunun yayın yaptığı kitlenin ihtiyaçlarına yönelik nitelikli ve güvenilir bir özellik taşıdığına başarısının da mutlak olduğunun kanıtıdır.

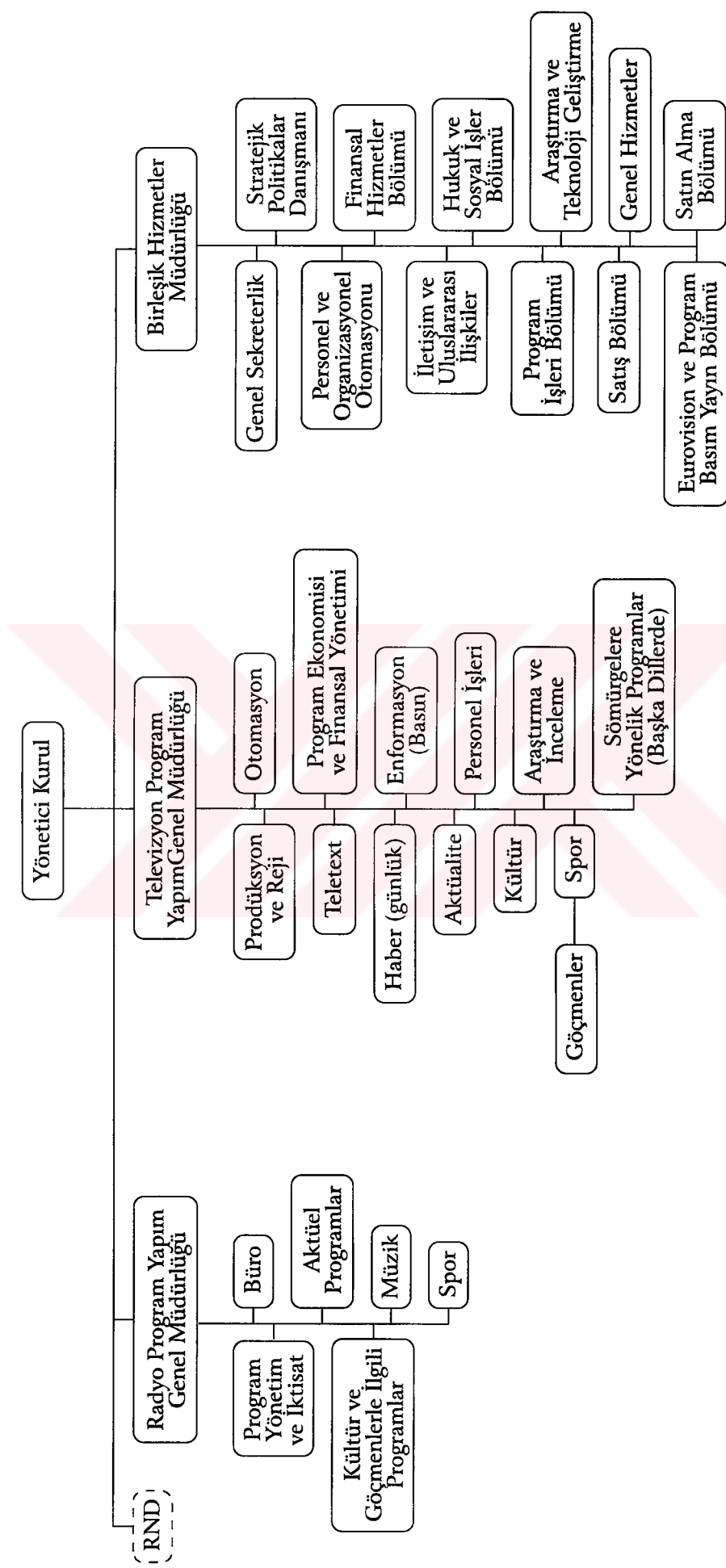
NOS'un örgütlenmesinde Radyo ve Televizyon Program Yapım Genel Müdürlüğü adı altında genel müdürlük statüsünde bir yapılanma ve finans, araştırma geliştirme, personel ve kaynaklar gibi merkezi işlevleri düzenleyen Birleşik Hizmetler Müdürlüğü dikkatleri çekmektedir.

Türkiye'de sivil toplum örgütlerinin örgütsüz yapısı ve kemikleşmiş TRT profiline böyle bir modelin uygulanması imkansız gibidir. Ancak NOS'un belki de en büyük şansı devleti yönetenlerin kuruma gerçek anlamda kamu

televizyonculuğu yapabilmesi için gerekli yasa ve düzenlemeleri yapmış olmasıdır.

NOS YÖNETİM YAPISI

Kaynak: NOS 1998 Tanıtım Kitapçığı

2.8. Macaristan Kamu Televizyonu MTV

Anayasal bir kararla kurulan MTV bugün Macaristan'da çok yaygın seyredilen 2 Kamu televizyonculuğu yapan kanala sahiptir (MTV-1, MTV-2). Macar kültürü, gelenekleri ve ülkenin resmi tarihi öncelikle MTV'nin özen gösterdiği yayın ilkelerinin belirleyicisidir. Macaristan'da MTV dışında 6 büyük ticari televizyon birkaç ta küçük yerel istasyon mevcuttur. Ülkenin uydudan yayın yapan kanalı ticari bir şirket tarafından işletilmektedir (Duna-TV).

MTV Finans kaynaklarının temelini lisans ücretleri (%70), ve reklam gelirleri (%30) oluşturur. Ayrıca kurum dışarıya alet ve mekan kiralamaktadır ancak bu henüz bir gelir yüzdesini yakalayamamıştır.

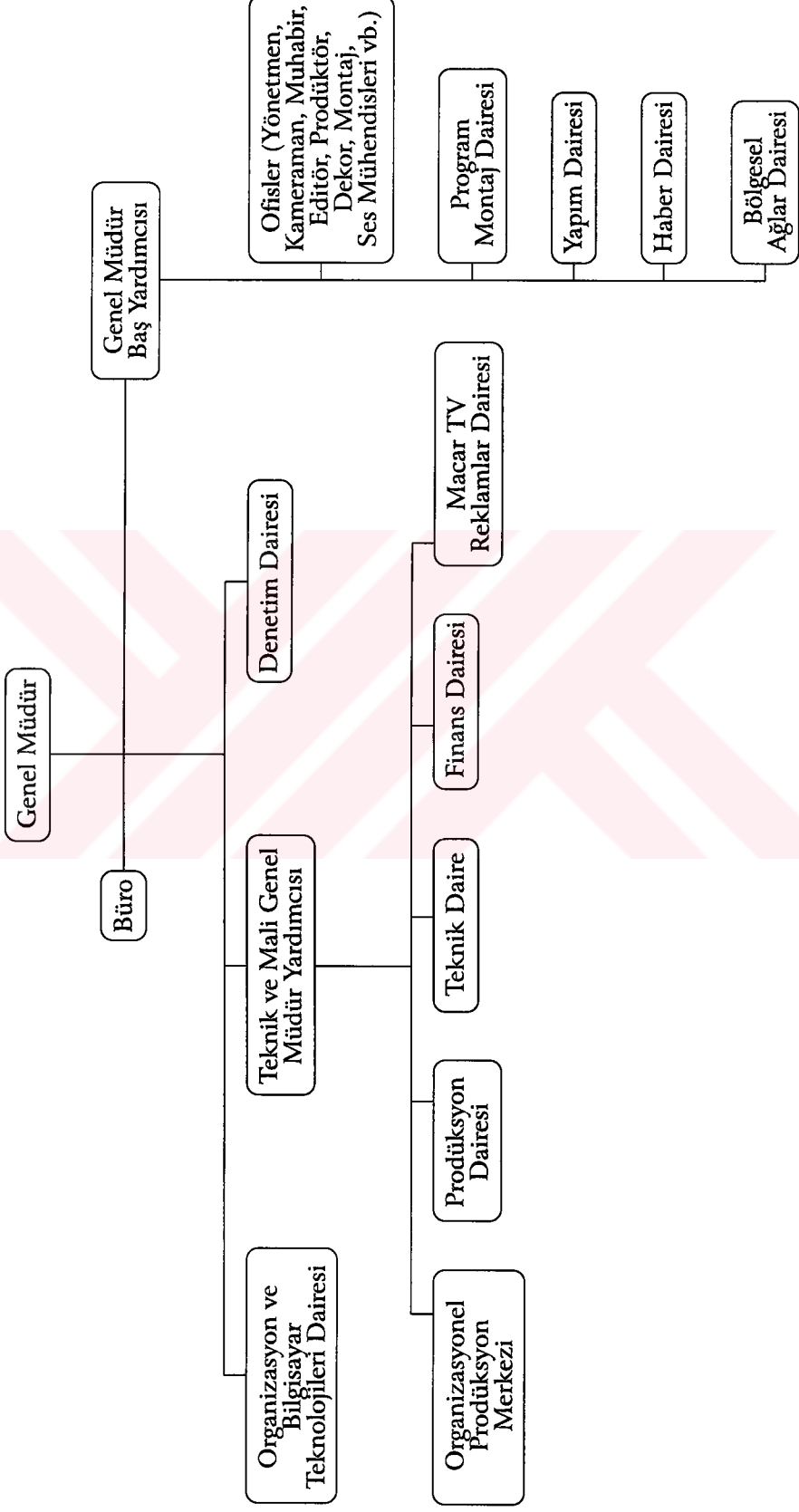
MTV örgütsel olarak devlet televizyonundan kamu televizyonuna dönüşüm halinde olan bir yayın kurumu profili çizmektedir, çok ağır işleyen bürokratik kurallar ve hiyerarşi kurumun son derece verimsiz çalışmasına neden olmakta ve ekonomik darboğaza itmektedir. Bu nedenle MTV-2'nin özelleştirilmesi sık sık gündeme gelmektedir.

EBU kaynaklı 1997 örgütlenme yapısında görülmektedir ki tıpkı TRT'de ki gibi aşırı derecede kademelendirilmiş yönetim birimleri kurumu iyice hantallaştırmış. Yetki mekanizmalarının merkeze doğru toplanması, yayılmaması verimliliği, dolayısıyla program kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir.

2000'li yıllara girerken yapılan kamuoyu araştırmaları doğrultusunda kurumun yeniden yapılanması gündeme gelmektedir. Bu konuda Macar Parlamentosunda Anayasal düzenlemeler için gerekli hazırlıklara başlanmıştır.

EBU'nun Avrupa televizyon yayıncılığında belirlediği digital televizyon çağının normlarına uygun teknik altyapıyı oluşturmak ve teknoloji yenilemek amacıyla Alman ve Fransız şirketlerle anlaşmalar imzalanmış, yeni teknolojinin kullanıcısı olacak MTV personelinin eğitimi için gerekli programları devreye sokulmuştur

MTV ÖRGÜTLENME YAPISI

Kaynak: EBU

2.9. İngiliz Kamu Yayın Kurumu (BBC)

2.9.1. Kamu Televizyonculuğu ve BBC

BBC, gelirlerinin büyük bir bölümünü yurttaşlarından topladığı ruhsat ücretlerinden temin eden, her on yılda bir Royal Charter adıyla devletle özel bir anlaşmaya dayalı kamu hizmeti yayıncılığı yapan, program kalitesiyle, örgütlenmesiyle, en önemlisi toplumunu ve ülkesini sahiplenmesiyle, ilkeli yayın politikasıyla örnek bir kamu televizyonudur. BBC reklam ve sponsorluk yoluyla gelir elde etmez. Bu yüzden rating kaygısı yoktur.

BBC iki ulusal (BBC-1 ve BBC-2), iki uluslararası (BBC- WORLD ve BBC-PRIME) uydu yoluyla da yayın yapan toplam 4 televizyona kanalına sahiptir. Ayrıca teletext hizmeti de bu kanalların bazılarında sunulmaktadır.

BBC 1993 yılından beri BBC Ticari Girişimler Ltd. Adında BBC programlarını dış ülkelere pazarlayan bir yan kuruluş hayata geçirilmiş, ve bu yolla bugüne kadar 1 milyon Sterlin'e yakın bir gelir elde edilmiştir. Elde edilen bu kaynak büyük program projelerine harcanıp tekrar sirkülasyonun içine geri gönderilmiştir. BBC Enterprises kanalıyla yayınlanan dergi satışları yoluyla da kuruma bir kaynak aktarımı gerçekleştirilebilmektedir.⁷

2.9.2. BBC ve İngiltere'de Televizyon Yayınlarının Kısa Tarihçesi

1936 yılında BBC Televizyon yayınlarına başlar, 1955'te ilk ticari televizyon ITV devreye girer, BBC-2 1976 yılında 625 satır Pal sistemle renkli yayın hayatına atılır, 1982 yılında Chanel 4, 1983 yılında da Breakfast Time televizyon yayın hayatına başlamıştır. BBC her dönemde kendini değişen ve gelişen koşullara uydurabilmek amacıyla gerekli yapısal düzenlemelere hızla gidebilen, arayış içinde, organik bir kamu televizyonu modeline en iyi örnektir. Tarihsel süreç içerisinde BBC'nin gelişimi ve değişimi incelendiğinde, karşımıza

⁷ BBC On-Line "All About Your BBC", Haziran 1999

son derece dinamik, kendi kendine karar verebilen, tümüyle özerk, çağdaş, ilkeli ve düzeyli, örnek bir kamu televizyonu profili çıkar.

2.9.3. BBC'nin Bir Kamu Televizyonuna Örnek Teşkil Edebilecek Düzenleme Ve Uygulamaları

2.9.3.1 İç Pazar Modeli

1991 Yılında finansal sıkıntılar, prodüktör ve yönetmenlerden gelen baskılar neticesinde BBC, "Prodüktörün Seçimi" ya da, "İç Pazar Modeli" diye adlandırılan yeni bir düzenlemeyi gerçekleştirdi. Bu uygulamada temel amaç program kalitesini arttırıp, aynı zamanda kurum kaynaklarının en verimli bir şekilde değerlendirilmesini sağlamaktı. Devreye sokulan bu model bugün BBC'nin tüm işleyişinin merkezinde yer alan, yapının temel taşı olarak oluşturmaktadır.⁸

Sistemin işleyişi;

- BBC'nin kamusal yayıncılık ilkelerinden yola çıkan, programları yaptırmaktan sorumlu kanal kontrolörleri, hangi programları yaptıracaklarını saptarlar, ve bu programlar için gerekli kaynaklar, kontrolörlerin kullanımına bırakılır.
- Kanal Kontrolörleri, Kurum içi yada Kurum dışına programların yapımını ihale ederler.
- İhaleyi alan prodüktör, program yapımı için ihtiyaç duyduğu her türlü kaynağı kurumdan ya da dışarıdan kiralamak ve, satın almak yoluyla temin edebilir. (senaryo, kamera, dekor, kostüm, ekip, stüdyo vs..)
- BBC kaynak temin birimleri, kurumun kaynaklarını prodüktörlere, dış pazarla rekabet ortamına uygun fiyatlarla sunmak zorunda kaldıklarından, yapıma yansıyan maliyetlerde de hemen düşme gözlemlenir.
- Prodüktörlerin kurumla ya da dışarıyla yaptıkları tüm anlaşmalar birer hukuki sözleşmeye dönüştüğünden, Fiyatların yapım sürecinde sabit kalır, öngörülme-yen gider ve zaman sarkmalarına bu yapıda yer yoktur. BBC' de hangi yapımın kendine net bir biçimde kaç paraya malolacağını ve ne zaman

⁸ Broadcasting Aspects of Britain, Edinburg, 1996, S.19

işin teslim edilip, kanal kontrolörlerinin denetiminde olan hangi kanalda ne zaman yayınlanacağını çok öncesinden bilmektedir.

İç Pazar Modelinin Sonuçları ;

- Maliyetler önemli ölçüde aşağıya çekilmiştir.,
- Kaynaklar, pazarla rekabet düzeyine gelmiş, kurumun üretim gücü artmıştır.
- Kaynak değerlendirme yöntemi, kullanılmayan kaynakları açığa çıkarmış, bunlar satılarak kuruma önemli bir girdi sağlanmıştır.
- Program yapımına ayrılabilen kaynak önemli ölçüde artmıştır. Programlarda hem nitelik, hem de sayısal yönde artış gözlemlenmiştir.
- Mali şeffaflık kurum içi ve dışında saygınlığı arttırmıştır.
- Prodüksörler kendilerini daha özgür hissedebildiklerinden ön plana çıkma ve birbirleriyle program kalitesi yönünde rekabet edebilme imkanı bulmuşlardır.

BBC' bu yöntemle son derece sağlam bir altyapıyı oluşturmuş, hem kendi ülkesinde hem de dünya pazarında ürettiği programlar ve kurum kimliği ile ön plana çıkmıştır.

2.9.3.2. Kullanılmayan Tüm Kaynakların Değerlendirilmesi

BBC, İç Pazar Modelinin de yardımı ile atıl kaynakları hızla saptayarak değerlendirme yoluna gitti. Kullanılmayan stüdyolar, eğitim binaları, depolar, satışa çıkarıldı. Elde edilen para öncelikle kurumun teknolojik yenilenmesinde kullanıldı. Bu da program üretim kademelerine dolayısıyla program kalitesine destek teşkil etti. Program yapımında direkt etkili olan destek hizmetleri dışında hepsi dışarıdan temin edildi, kurum bünyesinde kalan destek hizmetlerinin kalitesi artırıldı. Kurum içinde atıl durumda duran her birim ya kullanılır hale getirildi, ya da kira ya da satış ile kuruma bir kaynak teşkil etmesi sağlandı. Bu düşünce sistematığı kurum içi oto kontrolü arttı, kaynak

kullanımında söz sahibi kişiler kullandıkları kaynakların verimliliğini sürekli olarak sorgular hale geldiler.

2.9.3.3 Teknoloji ve Yayınların En İyi Şekilde İzleyiciye Ulaştırılması

BBC, en iyi teknolojinin kullanımını, program üretim sürecinin en başından, izleyicisine yayının ulaşmasına kadar geçen süreç içerisinde kendine şart koşturmuş ve bu anlamda da lider bir kamu televizyonudur. EBU'nun 2000'li yılların digital yayın normlarını belirleme sürecinde en çok sözü geçen ve yapıya ağırlığını koyan, formatları belirleyen kurum da BBC'dir.⁹

BBC ruhsat ücreti ödeyen izleyicisine doygun içerikle birlikte, en iyi teknolojiyle de ulaşmak ister. Bu anlayışla HDTV, DVB, gibi teknolojinin son imkanlarıyla yatırımlarını paralel yürütür. Kurumun sanal bilgisayar ortamında tanıtımını ve bazı yayıncılık faaliyetlerini gerçekleştirdiği çok kapsamlı bir Web Sitesi vardır BBC-Online.

2.9.3.4. Kurum İçi Eğitim Ve İstihdam

BBC Personelinin çağa ayak uydurabilmesi için kurum içinde, özel eğitim programları ve seminerler düzenlenmekte, ayrıca kurum çalışanlarının hemen hemen dünyanın her yerinde kendi branşlarıyla ilgili toplantılara katılmaları teşvik edilmektedir. BBC için iyi program üretmek için gerekli olan yaratıcı ve yetenekli personelin seçimi kadar bu personelin sürekli gelişimini sağlamakta temel hedeftir. Bu gelişim süreci öyle dengeli olarak personele uygulanmalıdır ki herhangi bir birimden eksilen birinin birkaç tane yedeği hemen devreye girebilmelidir.

Kurumu bir basketbol takımı gibi düşünebiliriz. Bir hedefe yönelmiş ve sürekli yerinde görev almaya hazır ve o anı hevesle bekleyen bir grup, diğer taraftan sahada canla başla mücadele veren oyuncular. Herkes her an göreve

⁹ BBC On-Line "All About Your BBC", Haziran 1999

*hazırdır ve birbirlerini çok iyi tanır ve takımdaki değişiklik takımın oyununu değiştirmez. Takım koch'una düşen görev herkesi formda tutmak, sakatlıklardan, hastalıklardan doğan eksiklikleri takımın oyununu etkilemeyecek kadroları var edebilmektir. Biz yayıncılar olarak bunu BBC'de başardık, darısı İngiliz basketboluna.*¹⁰

2.9.3.5. Farklı Program Türleri, İçerik ve Format Araştırma ve Geliştirme

BBC bir kamu televizyonu olarak çok geniş bir program yelpazesinde yayın yapmaktadır. Bu yapıda tüm programların farklı içerik ve amaçları olmasına rağmen, estetik bir bütünlük ve ürüne yansıyan kurum kimliği yayın çıktısında dikkat çeker. Bu başarılması çok zor bir ekip çalışmasının ve çok köklü, tecrübeli bir kurumun başarabileceği bir iştir.

Monotonluktan uzak, son derece dinamik ve yenilikçi programlarda, eğitici olmanın yanında eğlendirici ve bilgilendirici olmak temel hedeftir. Programlarda bazen bu üç kamu televizyonculuğu temel prensibinin hepsi birarada olabileceği gibi bazen tek amaç için üretilmiş programlara da rastlanır. Özellikle eğitim ve bilgilendirmenin ağırlıkta olduğu programlarda ki monotonluk ve estetikten yoksunluk, kurum için bir tehlike teşkil etmemelidir, bunun sağlanması için bir çok psikoloğa, eğitimciye, ve yaratıcı danışmana üretimin her aşamasında yer verilir. Özellikle çocuk programlarında ilgiyi odaklayarak eğitim BBC çocuk programlarını ülkesinde ve dünyada çok beğenilen yapımlar olmasının altında yatan temel nedendir. Teknolojinin ve hayal gücünün sınırlarını çocuğun eğlenerek eğitimi amacıyla kullanmak “Teletubbies” benzeri yapımlarda BBC’nin sıkça başvurduğu bir yöntemdir. Bu tür programlar, dünya televizyonculuğunda yeni format arayışlarının iyi birer örneğidir.

BBC çağdaş bir kamu televizyonu olarak, haberi de bir program türü olarak düşünür, haberde hız, ve tarafsızlık temel prensipler olarak yer alırken, aynı

¹⁰ BBC On-Line “All About Your BBC”, Haziran 1999

zamanda haber estetiğinin de kaygısı yaşanır. Bu kaygı program akışı içerisinde haberin diğer yapıdan koparılmadan yansıtılmasının önemini vurgular.¹¹

Reklamlarla kesilmeyen, kurumsal kimliğin yayının her saniyesine yansıdığı BBC gibi kamu televizyonlarında akışın bütünlüğü seyirciyi kanala bağlar, bu nedenle anonslar ve fragmanlar dahil yayının her saniyesi, estetik kaygının izlerini taşır.

Bir kamu televizyonu izleyicisinin gereksinimlerini (eğlence, eğitim, bilgilenme) karşılarken onun beğenisini de geliştirmelidir. 2000’li yıllarda kamu televizyonlarının temel hedefleri arasında bu amaçta yer almaktadır.

2.9.4. BBC’nin Örgütlenme Yapısının Gelişim Süreci

BBC, 1968 yılına kadar merkeziyetçi bir yapıyla örgütlenmişti, 1968 yılından itibaren BBC kurum dışından danışmanlık hizmeti almaya başlamıştır, Mc Kinsey adlı firmayla 30 seneyi aşkın bir süredir devam eden bu süreçte, firmanın da raporları doğrultusunda BBC’nin giderek merkeziyetçi yönetim yapısından ayrılarak yetki ve sorumluluğu alt kademelere yaydığı ve halen uygulamada olan İç Pazar diğer adıyla Prodüktörün Seçimi Modeline yavaş, yavaş zemin hazırlandığı gözlemlenmektedir.

BBC bugünkü örgütlenme yapısına gelinceye kadar 1969, 1985, 1987, 1993 ve 1997 yıllarında yapısal değişikliklere gitmiştir. Bu sürekli kendini yenileyen dinamik yapı, özerk ve güçlü bir kamu yayıncısı olmanın sonucudur.

Süreç incelendiğinde giderek karmaşıklıyormuş gibi görünen tabloların, aslında yetki dağılımının merkezden üretim birimlerine doğru yapılmasının sonucu olduğu, ve kaliteli program üretimini hedefleyip, kurum içi bürokrasiyi de minimuma indirmeyi amaçladığı açıkça görülmektedir.

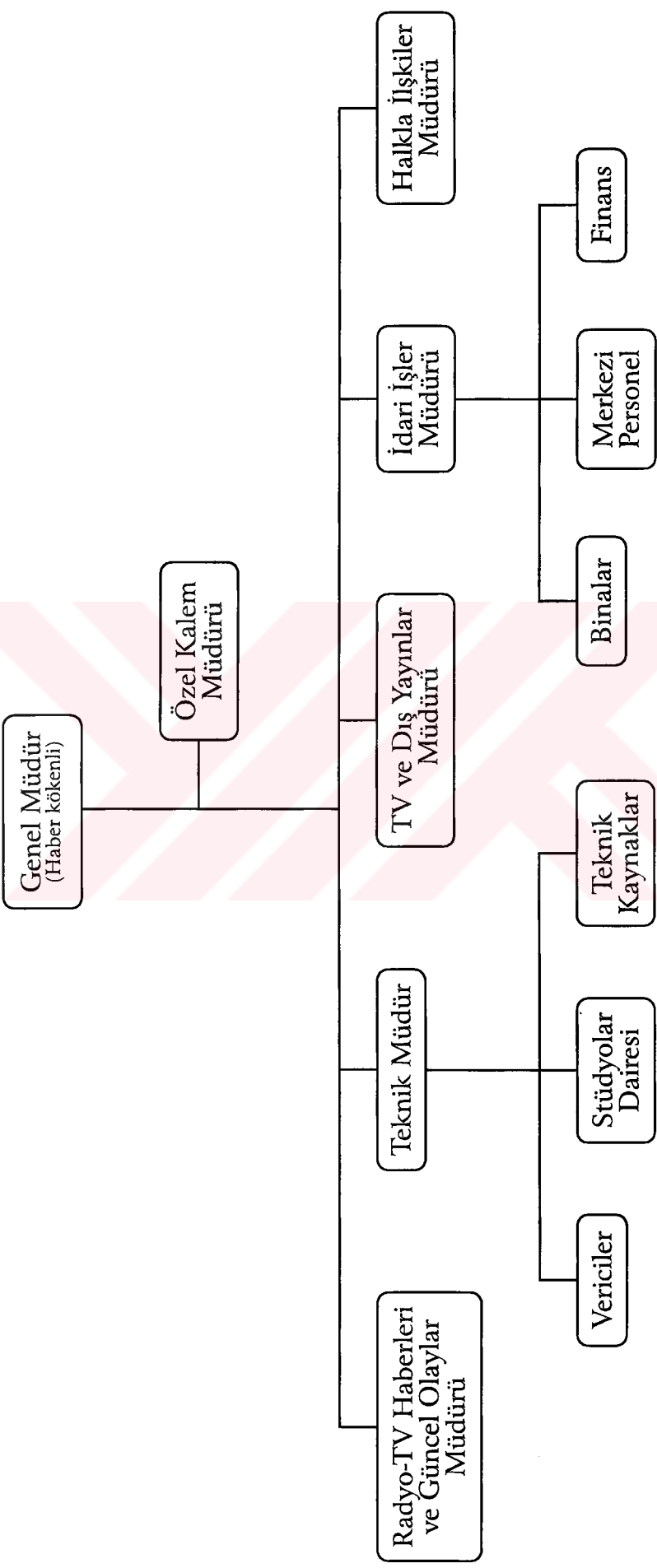
¹¹ BFI / BAFTA, “Into the Future of the BBC”, British Film Institute Press, London, 1998, S.98

BBC, Televizyon Yönetici Müdürlüğünün organizasyon şemasını bugünkü yapısı incelendiğinde; yapının maliyet muhasebesi, ve İç Pazar modelinin uygulama ortamı gözönüne alınarak düzenlendiği, program kalitesi için, karar organlarının üretim kademelerinden teşkil edildiği, çağdaş bir kamu televizyonu örgütlenmesi modeli karşımıza çıkmaktadır.

Bir yayın kurumu, hele bir kamu yayın kurum için örgütlenme şekli aslında herşey demektir. Çünkü bir kamu kurumunda bireysel başarılar, hem çok dikkat çekmez, hem de aslında o kadar önemli değildir. Gerçekte, kamu yayın kurumunun ortağı sayılan izleyici ve dinleyici iniş çıkışları olamayan hep belli bir kalitenin üzerinde bir yayın çıktısı bekler, kurumundan. İyi örgütlenmiş bir kamu yayın kurumunun, ekip anlayışıyla çalışan, rating kaygısı olmadan toplumunun gereksinimleri doğrultusunda düşünen yaratıcı personelinin altından kalkabileceği bir iştir bu.¹²

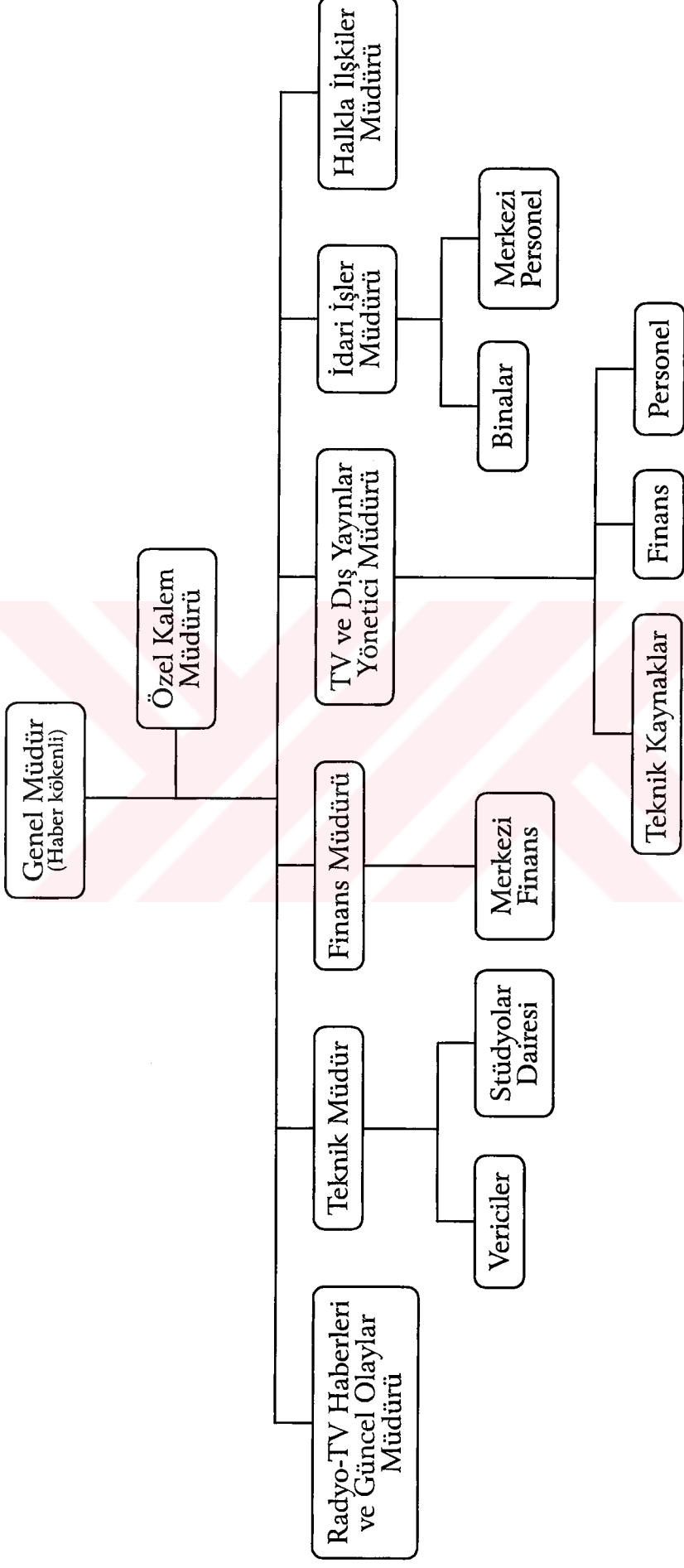
¹² Stuart Hood, "On Television" Pluto Press, London, 1988, S.157

1968 ÖNCESİ BBC İDARİ YAPISI

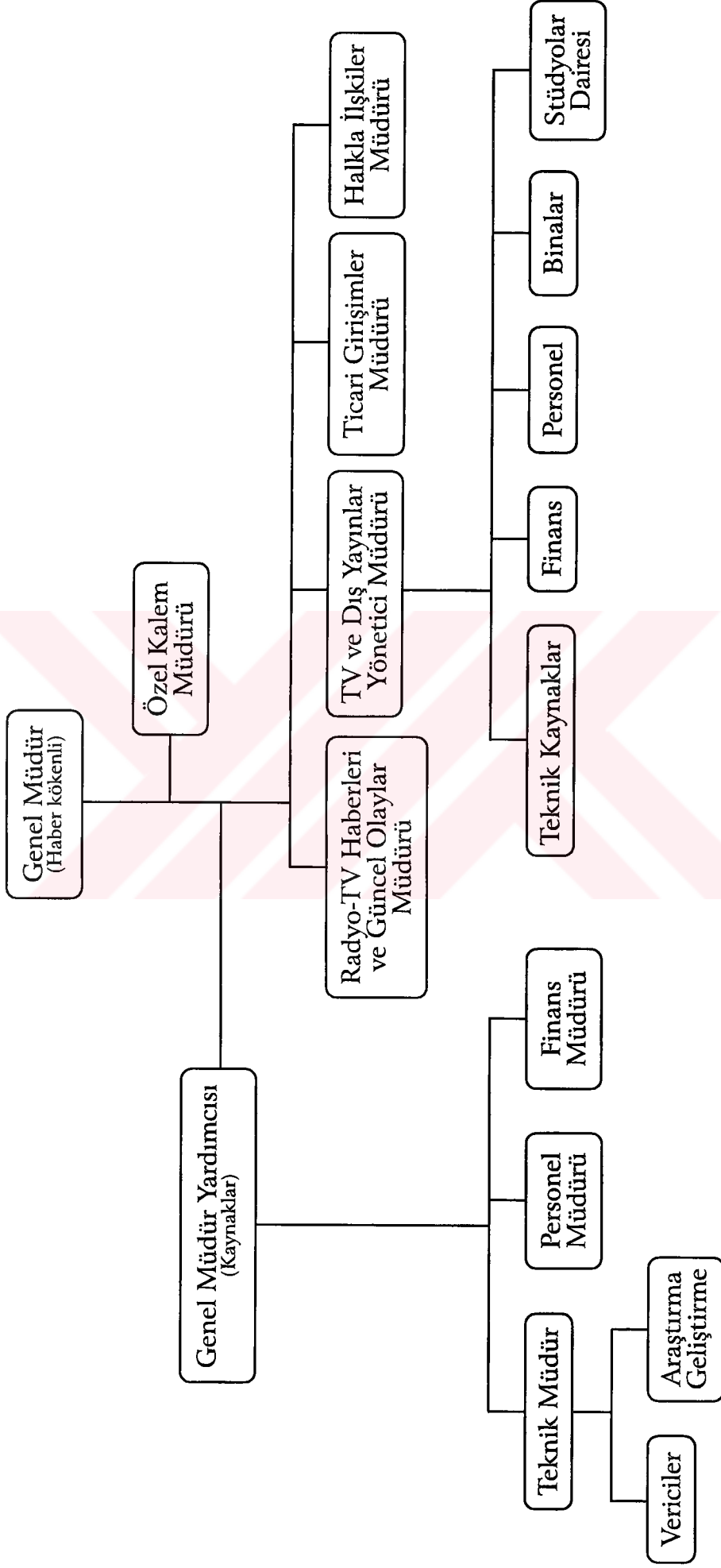
Kaynak:
Sir Michael Checkland
BBC Genel Müdürü (1987-1992)

1969 YILINDA BBC İDARİ YAPISI

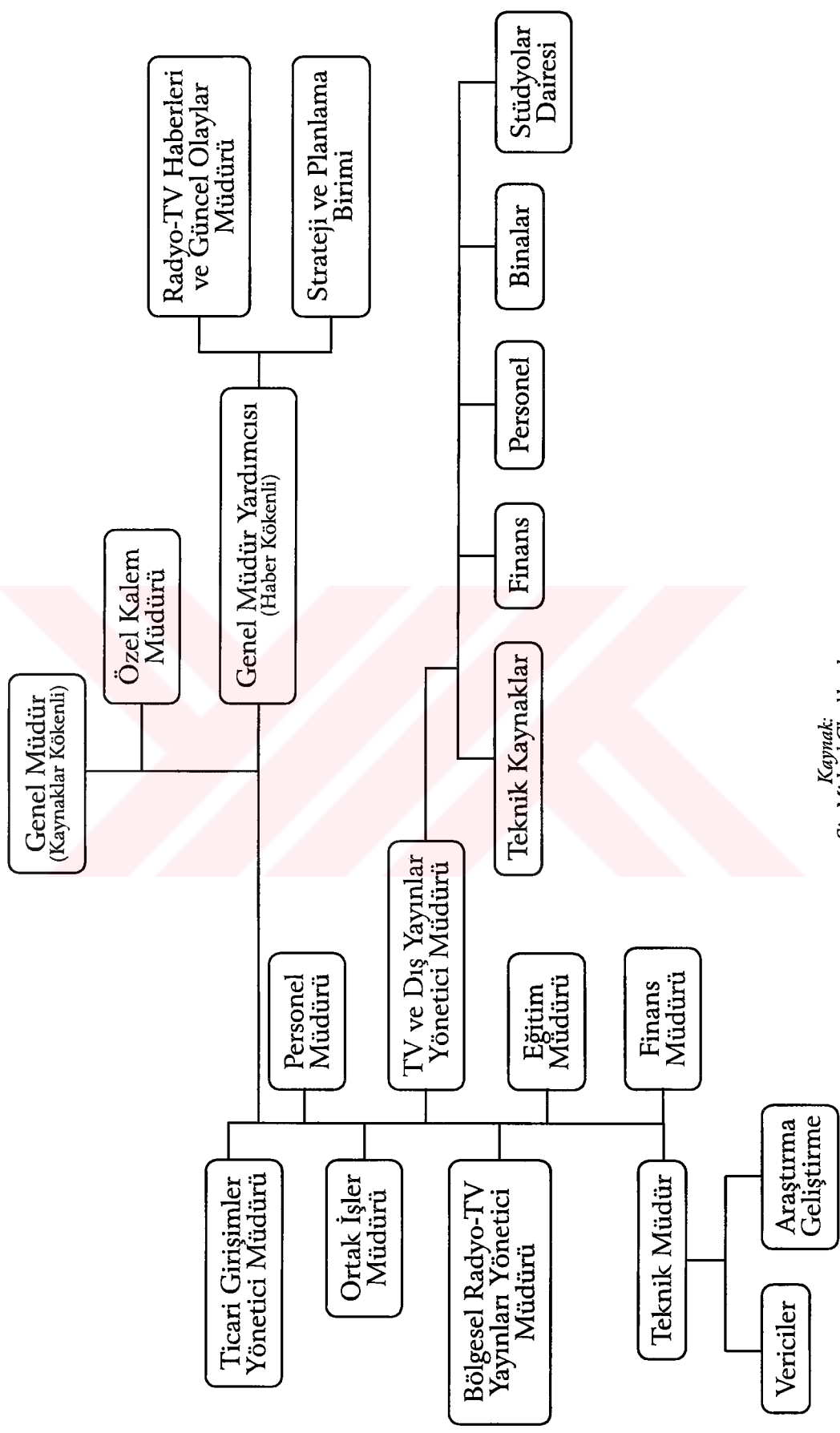
Kaynak:
Sir Michael Checkland
BBC Genel Müdürü (1987-1992)

1985 YILINDA BBC İDARİ YAPISI

Kaynak:
Sir Michael Checkland
BBC Genel Müdürü (1987-1992)

1987 YILINDA BBC İDARİ YAPISI

Kaynak:
Sir Michael Checkland
BBC Genel Müdürü (1987-1992)

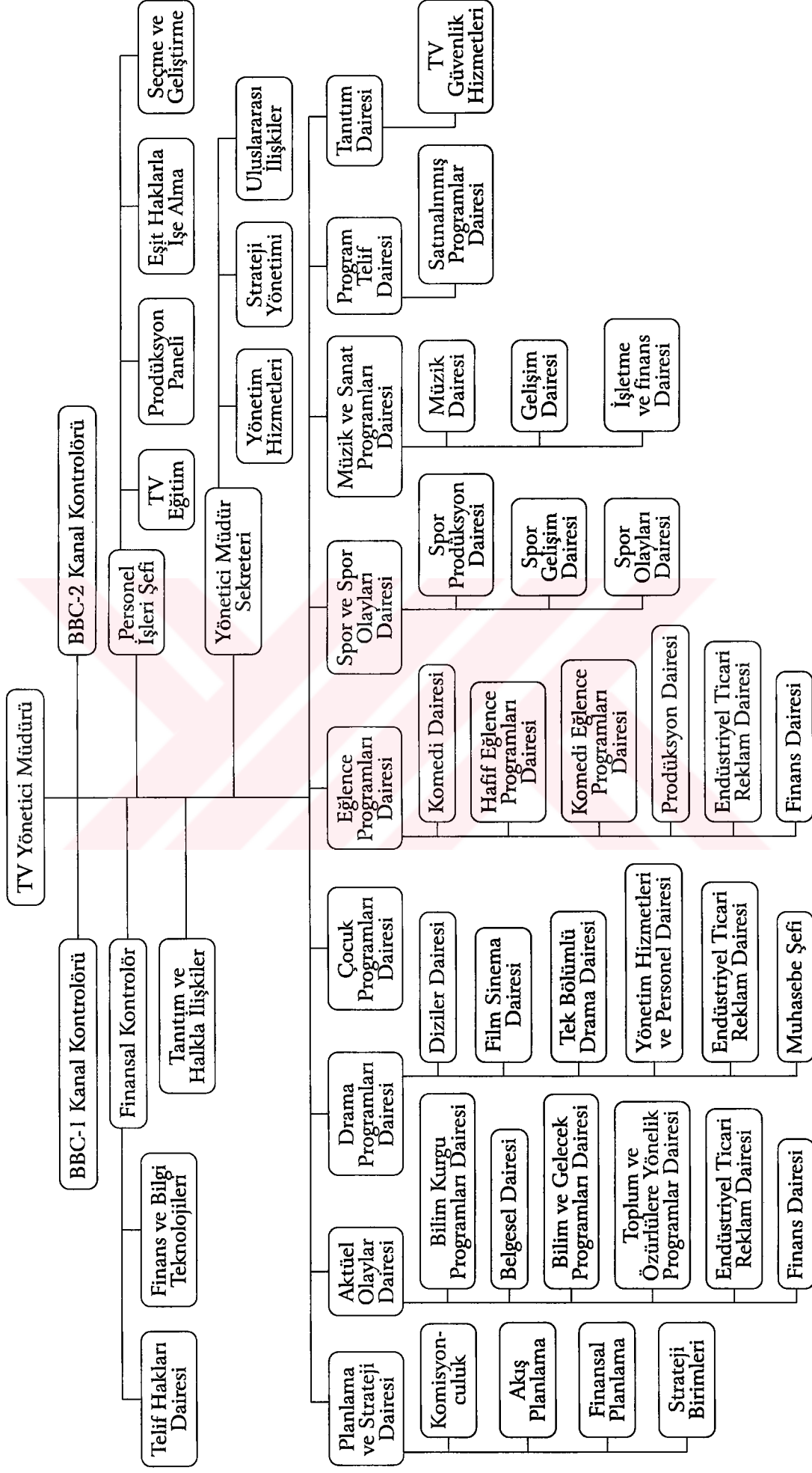
```

graph TD
    GK[GEVHERNÖRLER KURUCU] --- GM1[Genel Müdür]
    GK --- YK[YÖNETİCİLER KURULU]
    GM1 --- EGM[Eğitim Müdürü]
    GM1 --- FM[Finans ve Bilgi Teknolojileri Müdürü]
    GM1 --- PM[Personel Müdürü]
    GM1 --- MİM[Merkezi İşler Müdürü]
    GM1 --- SPM[Strateji ve Planlama Müdürü]
    GM1 --- TYM[TV Yayın Yönetici Müdürü]
    GM1 --- BRYM[Bölgesel Radyo-TV Yayınları Yönetici Müdürü]
    GM1 --- RTHM[Radyo-TV Haberleri ve Güncel Olaylar Müdürü]
    GM1 --- RYM[Radyo Yayın Yönetici Müdürü]
    GM1 --- BW[BBC Worldwide]
    GM1 --- HM[Hukuk Müşavirliği]
    GM1 --- KYM[Kaynaklar Yönetici Müdürü]
    GM1 --- THK[Telif Hakları Kontrol]
    BW --- YRYM[Yurtdışı Radyo Yayınları Yönetici Müdürü]
    BW --- YTYM[Yurtdışı TV Yayınları Yönetici Müdürü]
    BW --- YBYM[Yurtdışı Basılı Yayınlar Yönetici Müdürü]
    BW --- YOHM[Yurtdışı Öğrenim Hizmetleri Yönetici Müdürü]
    KYM --- LPK[Londra Prodüksiyon Kaynakları Kontrolörü]
    KYM --- BKK[Bölgesel Kaynaklar Kontrolörü]
    KYM --- HK[Hizmetler Kontrolörü]
    KYM --- TKK[Teknik Kaynaklar Kontrolörü]

```

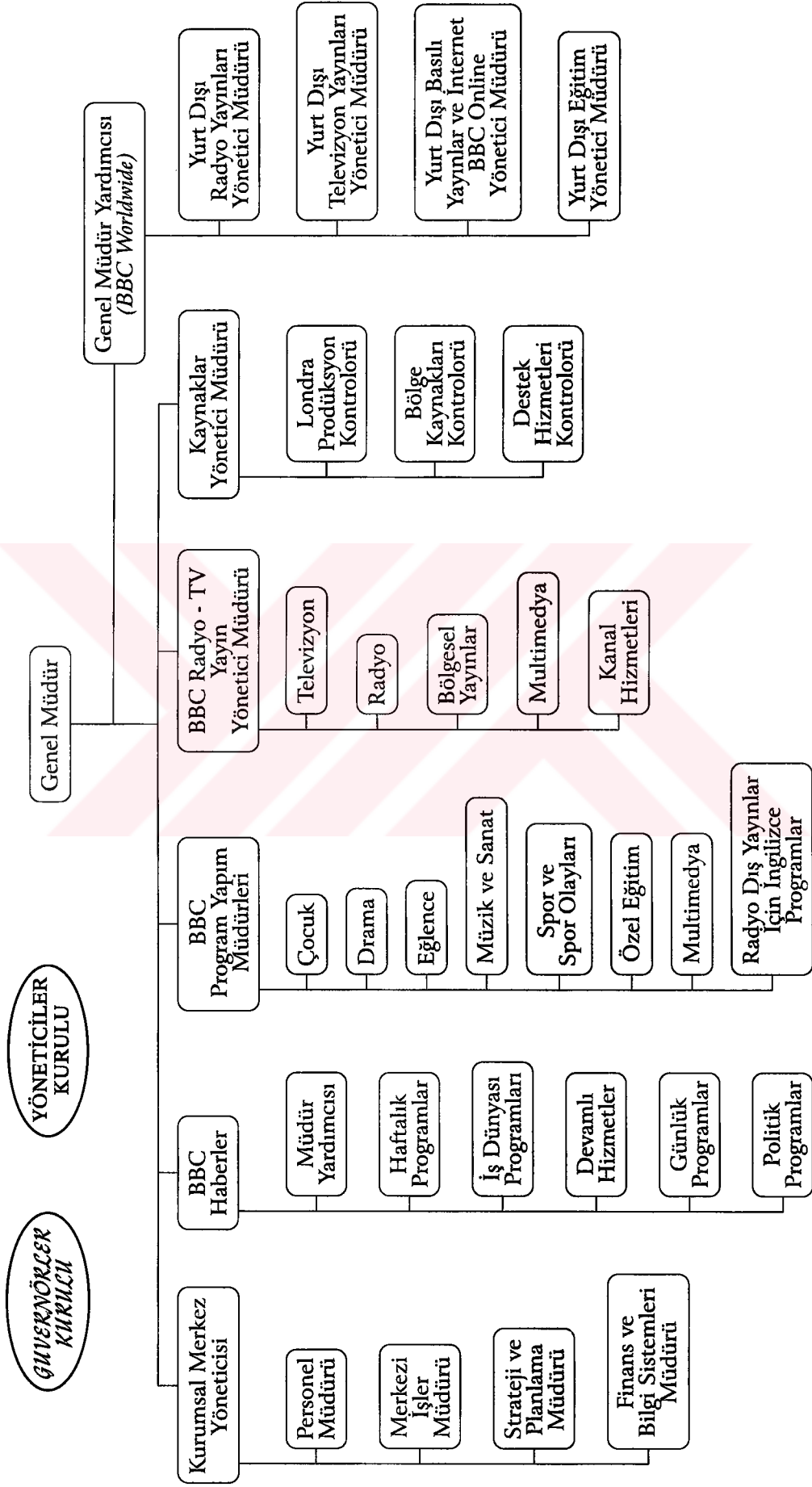
1

1993 YILINDA BBC TELEVİZYONU ÖRGÜTLENME YAPISI

Kaynak: BBC online

NİSAN 1997'DE YÜRÜRLÜĞE GİREN BBC ÜST DÜZEY YÖNETİM YAPISI

Kaynak: BBC online

BÖLÜM III.

TRT VE TÜRK TELEVİZYONCULUĞU

3.1. Türkiye Radyo – Televizyon Kurumu TRT'nin Kuruluşu

24 Aralık 1963 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen 359 sayılı yasanın, 1 Mayıs 1964 tarihinde yürürlüğe girmesiyle TRT kurumu kurulur.

Yasa temel olarak kurumu şöyle tanımlar

- Özerk
- Tekel
- Tarafsız yayıncılık yapan

Türk kamu televizyonculuğu tarihinin gerçek anlamda özerk ve tam yetkiyle donatılmış, tarafsız haber ve kamu yararı gözardı edilmemiş bir yapıyı hedefleyen bu düzenlemesi, köklü kurumun yapılanmasındaki en büyük temel taşı teşkil eder. Ve bundan sonraki tüm yasa ve düzenlemeler bu taşın üzerine konmuş, ya da kaldırılmış birer parça gibidir. Henüz televizyonun yayın hayatında olmadığı bir dönemde kurumun bu yapısı bugün bile TRT Televizyonunun aradığı, beklediği, hedeflediği bir yapı olma özelliğindedir.

1961 Anayasası'nda Radyo Televizyon Yayıncılığı ile ilgili düzenlemeler 359 sayılı yasanın hareket noktasın teşkil eder;

Herkes, konuşma, fikrini açıklama ve haber alma özgürlüğüne sahiptir.fikirler sözlü, yazılı, ve diğer yollarla bireysel yada toplu olarak aktarılabilir... Türkiye'de radyo, televizyon hizmetleri kamu hizmeti olarak düzenlenecektir. Bu amaçla kurulan kurum özerk ve özel hukuki statüye sahip, program üretim ve yayınında tarafsız birinci planda kültür ve eğitimi destekleyen bir yapıda olmalıdır...

Bu yasa ve düzenlemeler uzun yıllar Türkiye’de özel televizyon yayıncılığının önünde bir engel olarak kalmasına rağmen, bağımsız hükümetlerin borazanı olmayan bir kamu televizyonu modelini de tanımlıyordu.

Tekelci bir zihniyet ürünü, ancak kamunun yararını her şeyden üstün tutan bu yaklaşım, TRT için çok verimli bir dönemin de kapılarını aralıyordu. Daha sonra getirilen düzenlemeler, konulan yasaklar, yasal düzenlemeler kurumu yıpratıp kamu televizyonu olmaktan çok devlet televizyonu konumuna yaklaştırmıştır.

3.2. Teknik Üniversite Televizyonundan, TRT Televizyonuna

TRT kurumu Televizyon yayıncılığına başlamadan önce, 1966 yılında kendi içinde yarattığı, BBC kaynaklı bir yeni yapıyı uygulamaya sokmuştu, doğaldır ki içerisinde kamu televizyonunun tüm temel işlev ve verileri yer almasına karşı teknik alt yapının hiç olmaması kurumu yeni çok hızlı bir gelişme sürecine doğru itti.

1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından bir öğrenci uygulama ve etkinliği olarak başlayan Türkiye’de televizyon yayıncılığı, TRT televizyonunun yapılanmasında gerek teknik gerekse yetişmiş insan gücü açısından çok önemli bir kaynak teşkil etti.

Ayrıca Almanya ile 1967 yılında imzalanan teknik yardım anlaşması ve Ankara’da kurulan eğitim merkezi sayesinde 31 Ocak 1968’de TRT Televizyonu Siyah-Beyaz olarak yayın hayatına başladı.

İstanbul’da 600 W’lık Televizyon vericisi ve İstanbul televizyonu stüdyoları Alman’lar tarafından kuruldu, Federal Almanya’dan sağlanan bu teknik destekler kurumun yükünü biraz hafifletmişti ancak, kurum televizyon programı yapım maliyetlerini karşılayacak durumda değildi, kurum reklam ve ruhsat

ücretlerinden elde ettikleriyle ancak kendi o anki yapıyı besleyebiliyordu. Devletten eğitim ve yurtdışı yayınlar için çok küçük bir katkı alınıyordu.

Ekonomik zorluklar ve kısıtlı örgütlenmeye rağmen TRT o kadar kısa sürede ülke geneline televizyon yayınlarını ulaştırmayı başardı ki, Avrupa Yayın Birliği EBU, kurumu teknik gelişmede örnek alınması gereken ülke olarak gösterdi.

Televizyon yayıncılığı ve kurum öyle büyük bir ivme kazanmıştı ki, önce İstanbul, Ankara, ve İzmir’de daha sonra da ülke genelinde çok sayıda büyük kentte vericiler ardı ardına hizmete açılıyor, ve paket program denilen yöntemle mümkün olabildiğince çabuk ve çok sayıda seyirciye ulaşılmaya çalışılıyordu.

1964-1971 yılları arası özerk bir kamu yayın kurumu olarak hizmet veren TRT tarafsız haber politikası nedeni ile çok sayıda politikacının hedefi oldu, kurumu hükümete bağımlı hale getirmek için yasa önerileri bile gündeme geldi, ancak kurum hepsine direndi, düşünün ki; Antalya radyosunun vericisini devletin gümrüğünden çekebilmek için kurum İstanbul Televizyonu stüdyolarını ipotek ettirmek zorunda bile bırakılmıştı.

3.3. 359 Sayılı Yasa ve Özerk TRT

TRT kurumu 359 sayılı yasaya göre, iki temel yönetim grubundan oluşuyordu;

- Yönetim Kurulu
- Genel Müdür

Yönetim Kurulu;

9 üyeden oluşan yönetim kurulu, Genel Müdür, Milli Eğitim Bakanı teklifi ile Bakanlar Kurulunca atanmış bir hükümet temsilcisi, Turizm ve Tanıtma

Bakanı teklifiyle en az dördüncü derecede bir memur olan, ve Bakanlar Kurulu tarafından atanan üst düzey bir hükümet temsilcisi, Radyo ve Televizyon dallarında eğitim veren, üniversitelerin profesörler kurulları tarafından seçilen, elektrik veya elektronik uzmanı bir öğretim üyesi, Hukuk, iktisat ve sosyal bilimler fakültelerindeki profesörler kurulları tarafından seçilen bir öğretim üyesi, ilgili alanların profesörler kurullarınca seçilen, fikir veya sanat alanlarında değerli hizmetleri bulunan bir kişi, Devlet ve Belediye Konservatuarlarının nispi katılımlarıyla oluşturulan bir secici kurul tarafından belirlenen, müzik ve temsil dallarında başarılı bir kişi, Kurum devamlı kadrolarında en az bir yıl süreyle çalışmış, çalışanların arasından kendilerinin seçtikleri, biri yüksek elektrik veya elektronik mühendisi olan iki kişi.

Yönetim kurulu üyeliklerinin sayısal dağılımı göstermektedir ki hükümetin kurum üzerindeki ağırlığı sonraki düzenlemelere göre son derece azdır ve kurumun özerk, tarafsız yapısı için bir tehlike teşkil etmemektedir.

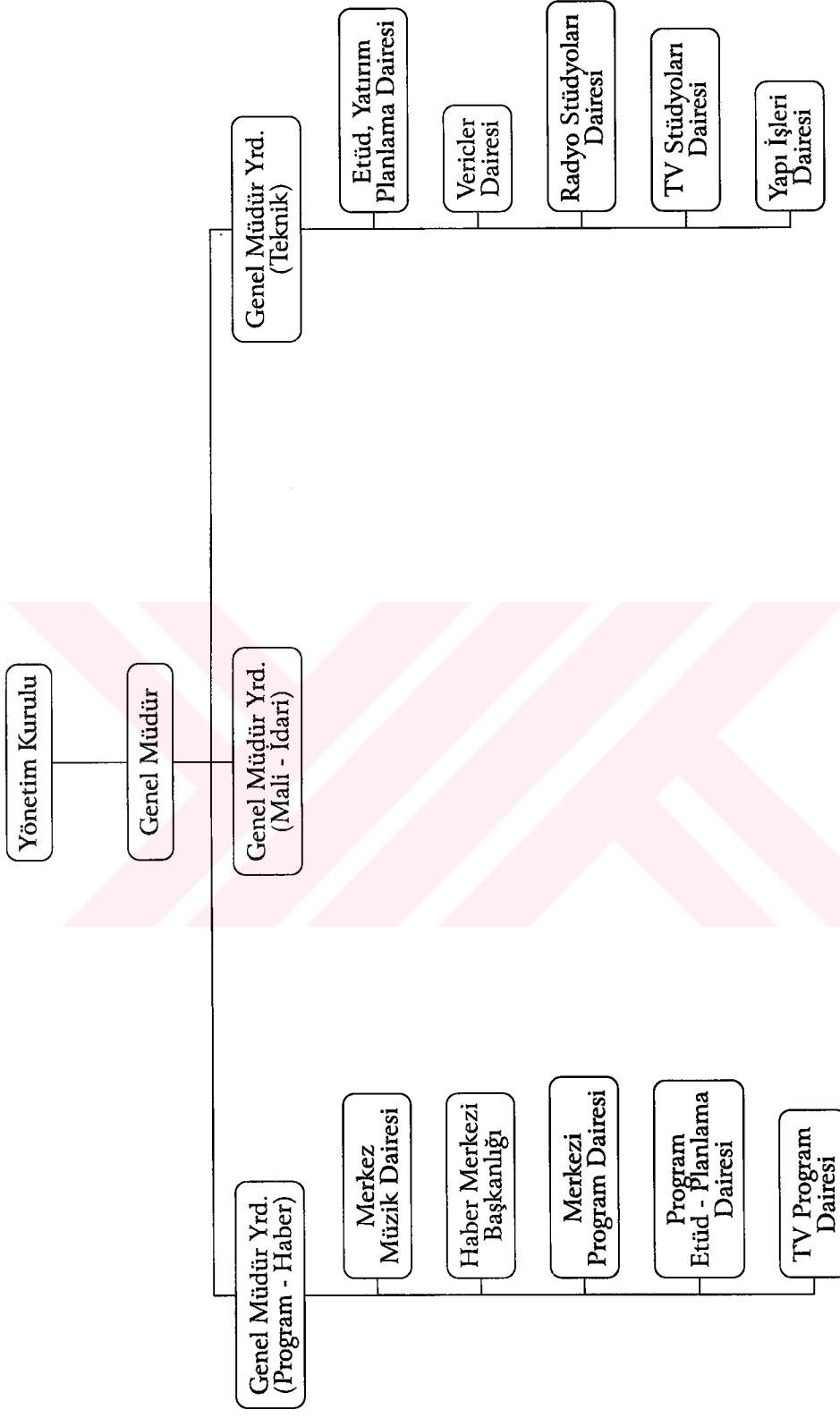
Genel Müdür;

Yasaya göre genel müdür; Yönetim Kurulunun, Turizm ve Tanıtma Bakanlığına inhası ve Bakanın teklifi sonucu, Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile atanır, ve kurumu temsil ile görevlendirilir.

Yönetim Kurulu Genel Müdürü görevden uzaklaştırmak istediğinde atamadaki usule uygun olarak davranır.

Milli güvenliği, kamu düzenini, Devletin dış ilişkilerinin sağlamlığı gibi konuları ileri sürerek, Yönetim kurulunun da görüşünü alarak, Bakanlar Kurulu bir kararname ile de Genel Müdürü görevden uzaklaştırabilir.

TRT İLK ÖRGÜTLENME YAPISI - 1 Mayıs 1964

Kaynak: RTBF

3.3.1. İlk Örgütlenme Yapısı ve İlk Genel Müdür

Örgütlenme yapısını incelediğimizde, kamu yayıncılığının tüm işlevlerinin yapıda yer aldığını görmekteyiz. Yürütme görevini üslenen Genel Müdür, İdari, Program ve Haber, ile Yüksek Elektronik Mühendisi olma şartı olan bir Teknik Müdür Yardımcısı'ndan destek almaktadır. TRT Yönetim Kurulu İhtiyaçları Doğrultusunda; Haber Merkezi, Program Etüd-Planlama, Merkezi Program, Yatırım Etüd-Planlama, Radyo Stüdyoları Vericiler, Televizyon Program, Televizyon Stüdyolar, Yapı İşleri, Merkez Müzik, Radyo Evleri Dairelerini oluşturmuştu.

Kurumun ilk Genel Müdürü 7 sene bu görevde kalan Adnan Öztrak olmuştur. Öztrak'ın dönemi kurum adına özerkliğin, kamu için kullanımına iyi bir örnek teşkil edip halkın bir kamu yayıncısıyla tanışıp, bütünleştiği bir dönem olarak anılır. TRT kurum kimliğinin oluşturulmaya çok fedakarca, ekip halinde çalışıldığı yıllar olarak da son derece önemli bir zaman dilimidir.

1971 yılına kadar süren bu özerk yapı, kurumun kendi kendisini idare edebildiği, kurum yararına kararların arka arkaya alınabildiği, uyumsuzlukların kurum içi demokratik ortamda sonuçlandırılabilirdiği parlak bir dönemi kapsar.

Bu parlak dönemde doğaldır ki, TRT yöneticileri, Dünya da kamu yayıncılığı tanımının ta kendisi olarak gördükleri, İngiliz BBC kurumundan da etkilenererek ilk yeniden yapılanma hareketini başlattılar. Böylelikle ortaya oldukça, detaylı, bir o kadar da başarılı öngörülerini olan gerçekçi bir model çıktı. Model eğer 1971'de kesintiye uğratılıp özerkliği ve özgürlüğü elinden alınmış bir devlet televizyonu yapısına doğru itilmeseydi tıpkı BBC gibi sağlam temellere oturmuş, geleneği olan bir kamu televizyonculuğu ile ülkeyi tanıştıracak donelere sahipti.

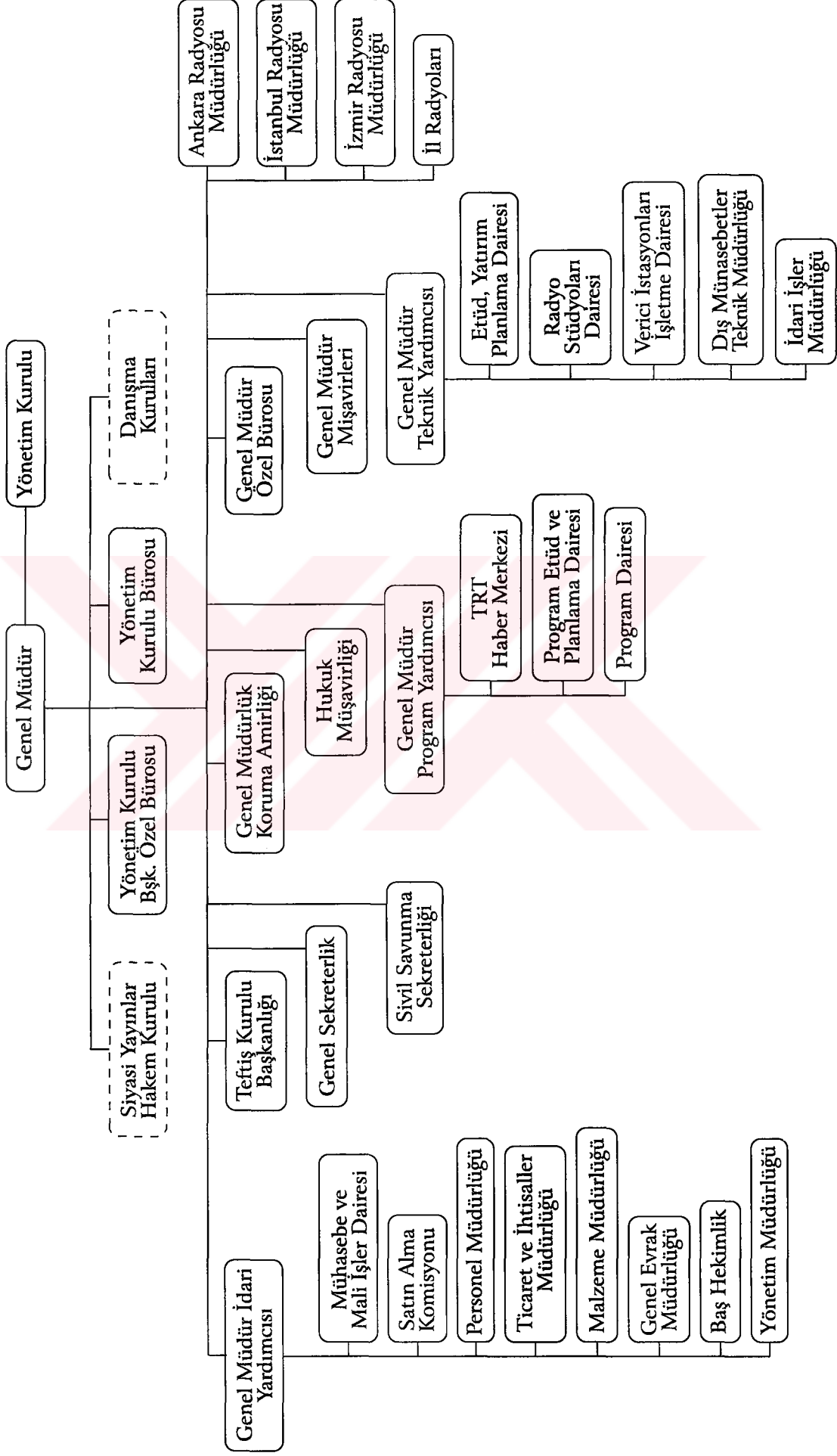
Gerek özgürlükçü düşünce yıllarının kuruma sağladığı, demokrat ve tarafsız yapı, gerekse Adnan Öztrak ve ekibinin kuruma verdiği ivme, tüm TRT

tarihi boyunca yakalanması zor bir gelişme ve çağdaşlaşma hamlesi olarak dikkatleri çekmektedir.

Bir diğer önemli nokta da hem üniversitelere hem de TRT'ye aynı dönemde verilen özerklik (1961 Anayasası ile) ,sonrasında askeri ihtilal ile her ikisinden de alınmış ve 2000'li yıllarda bile tam olarak geri verilmemiştir.

TRT ÖRGÜTLENME YAPISI - 1966

Kaynak: TRT

3.4. Özerkliği Elinden Alınan TRT Kurumu ve 121. Madde Değişikliği :

12 Mart 1971’de askerler 1961 Anayasasında tanımlanan haklar, özgürlükler ve tanınan özerkliklerin Türkiye için çok olduğu savıyla, her yasada olduğu gibi TRT’yi konu eden 121.maddeye de el attılar ve yasadaki özerklik kelimesini hemen ortadan kaldırdılar, ve yerine tarafsız yayıncılık ilkesini yerleştirdiler.

Yeni 121. Madde farklı olarak şu şekli aldı;

“Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünün, insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal cumhuriyetin, milli güvenliğin ve genel ahlakın gereğine uyulması ülkemizde radyo televizyon yayınlarının temel ilkesi olarak belirlenmiştir.

121.maddedeki bu değişiklik ardından, 29 Şubat 1972’de 1568 sayılı TRT yasasını hazırlandı ve mecliste kabul gördü.

Yasaya göre;

- 1) *Her çeşit çalışma ve yayın faaliyetlerinde,Anayasanın özüne ve sözüne tamamen bağlı kalmak.*
- 2) *İnsan haklarına dayalı milli, demokratik ve laik Cumhuriyete, Türk devletinin bölünmez bütünlüğüne bağlılığı güçlendirmek.*
- 3) *Atatürk devrimlerinin, Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını öngören dünya görüşünü, yerleştirmek ve geliştirmek.*
- 4) *Milli güvenlik ile genel ahlakın gereklerini ve milli gelenekleri gözetmek.*
- 5) *Milli kültür ve eğitime yardımcılık görevlerinde, Türk milli eğitiminin temel görüş amaç ve ilkelerine uymak.*
- 6) *Haber ile yorumları birbirinden açık olarak ayırmak.*
- 7) *Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık,doğruluk ve çabukluk ilkeleriyle çağdaş habercilik teknik ve metodlarına bağlı olmak.*

- 8) *Devletin dış ilişkileri ile ilgili yorum niteliğinde yayınları, Anayasaya aykırı olmayan karşıt görüşleri içine alacak şekilde hazırlamak, kaynaklarını belirtmek ve yorumları hazırlayanların ad ve unvanlarını açıklamak.*
- 9) *Açık oturumlarda karşıt görüşlere imkanlar ölçüsünde yer verilmesi.*

Kurumun yayıncılık ilkelerinin temelini oluşturur.

3.4.1 359 Sayılı Yasadan 1568 Sayılı Yasaya Geçiş ve Değişiklikler

Yapısal değişikliklerin en önemlileri : Genel Müdür ve Yönetim Kurulu olarak 359 sayılı yasada tanımlanan temel idari organlar, Koordinasyon Kurulu, TRT Seçim Kurulu, ve Genel Danışma Kurulu olarak değiştirildi. Kurumda Bürokrasiyi arttırmak ve siyasi erki aktif kılmak için, yönetim kurulu; Genel Müdür, Hükümet Tarafından atanan üyeler, Değişik kuruluşlar tarafından aday gösterilip TRT Seçim Komitesi tarafından seçilen üyelerden oluşturuldu. Böylece kurum çalışanlarının yönetim kurulunda iki üye ile temsili hakkına son verilmiş oldu. Bu da kurum içi demokratik yapının sonu demektir.

Özerkliği kaldırılıp, demokratik yapıya son veren 1568 sayılı yasa, TRT'yi sözde kamu hizmeti yapan tarafsız bir yayın kurumu olarak tanımlarken, gerçekte TRT üzerinde iktidarın güdümünü sağlamayı hedeflemekteydi.

Özellikle TRT Seçim Kurulu adı altında ki yeni yapı tamamen kurumu hükümete bağımlı hale getiriyordu; kurul Başbakanın isteği ile toplanıyor, kurumun yapım ve yayınları üzerinde seçim yapma hakkını kullanıyordu. Danışma kurulunda ise bakanlık temsilcileri hatta siyasi parti üyeleri bile yer alıyordu.

TRT 1971'den sonra ne özerk, ne de tarafsız bir yapıyı hiçbir zaman kuramadı. Hükümet ve hükümet icraatlarını halka daima pozitif yönleriyle aktaran

bir hükümet yayın organı gibi çalıştı. Bu yapısıyla TRT kamu yayıncısı sıfatından çok uzaklara bir yerlere taşındı.

Kurum bu ilk yeniden yapılanmasında çok ciddi darbe görmüş oldu her şeyden önce artık özerk değildi ve demokratik yapılanmasının önüne geçilmişti, güdümlü bir yönetim tarzı kuruma empoze edilmişti. Program yapmak zorlaşmış, bürokratik engeller ve hükümet sanki kurumun tüm yayınlarının kalitesini etkiler duruma gelmişti.

Ülke genelinde yaygınlaşmaya başlayan televizyonla yeni tanışanlar TRT'nin tekel olması nedeni ile alternatifsiz bir devlet televizyonu modeli ile karşılaştılar. Bu da çok uzun yıllar kurum adına olumsuz bir sürecin devamını beraberinde getirdi.

3.5. Eylül 1972 ve Yeni Yapılanma Süreci

TRT kurumunda halen yürürlükte olan pek çok yönetmelik ve düzenlemeyi içeren bu yapılanmada ilk dikkat çeken idari kadronun gençleştirilmesi idi. Bu da kuruma dinamizm kazandırma amacının sonucuydu. Başarılı da oldu.

Örgütlenme şeması incelendiğinde İdari ve Mali işler kısmının çok ileri görüşlü bir yaklaşımla son derece fonksiyonel bir yapıda çözüldüğünü, ancak kurumun haber işlevinin doğrudan genel müdüre bağlı hale getirilmesinin modern örgütlenme yapısına uymayan bir hata olduğunu söyleyebiliriz.

İlk kez program içerik denetim mekanizmasının bir müdürlük olarak yapıda yer aldığını ve program yardımcılığına bağlandığını görmekteyiz.

Bir diğer olumlu yaklaşım, yurt dışına yönelik yayınların bir daire başkanlığı çatısı altında toplanması olarak dikkatimizi çekmekte.

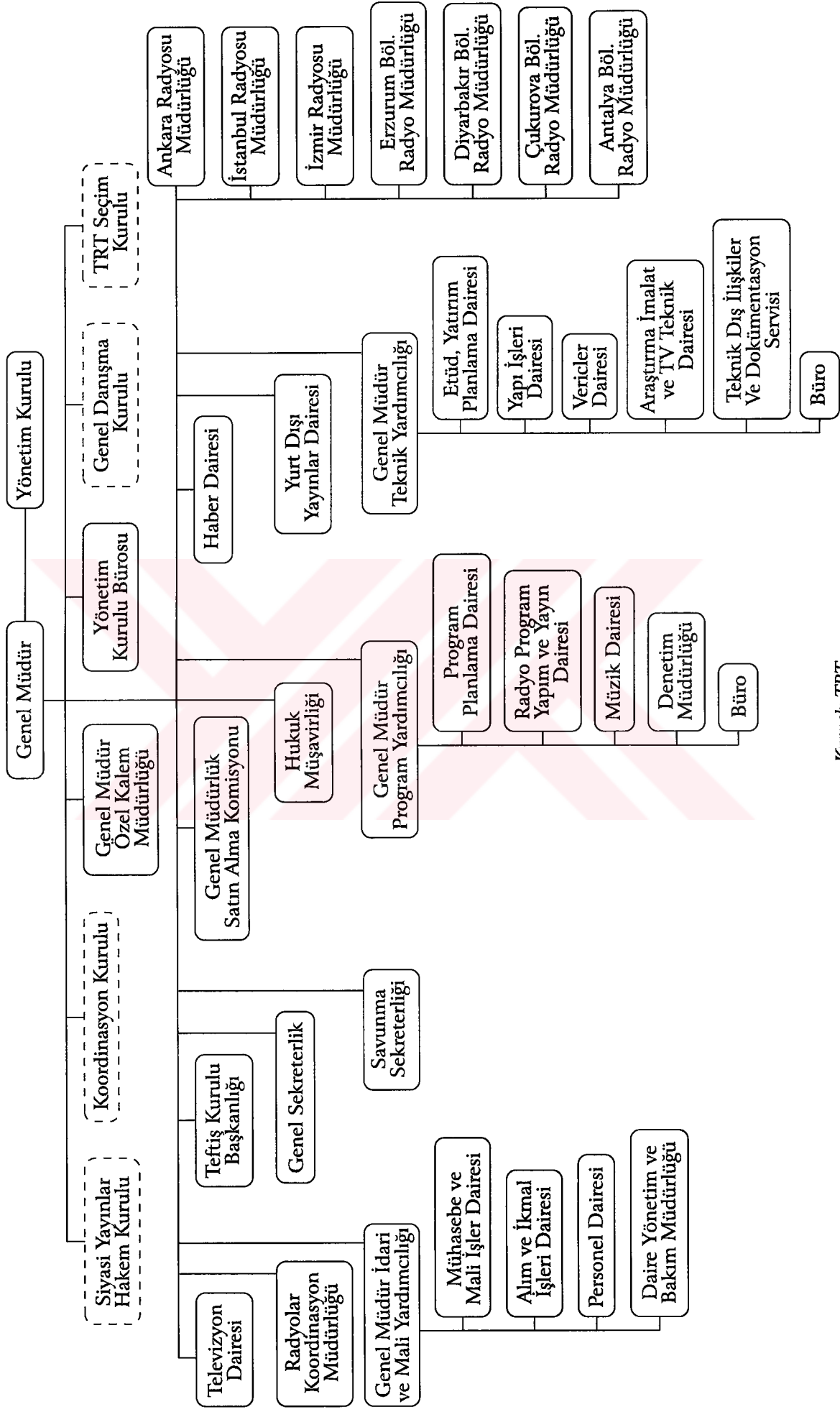
Vericilerin yurt geneline hızla yayılmasını sağlayan, Yapı İşleri Dairesi adı altında bir teknik birimin varlığı kurumun gücünün hızla artmasını sağlamıştır, bu da daha çok seyirciye ulaşabilmek demektir.

Dönemin yöneticilerini değerlendirirken araştırma geliştirme daire başkanlığını kuruma kazandırmış olmalarındaki ileri görüşlülük gözden kaçmamalı.

Kurumun kendi içinden gelen bu değişim rüzgarı 1568 sayılı yasanın kurumda yarattığı şok düşüşün ardından bir silkinme ve bir önemli hamle olarak değerlendirilebilir, zaten bu yapı küçük değişikliklerle kurumu 1980'lere kadar taşır.

TRT Televizyonunun 8 yıla yakın aynı temel teşkilat şemasıyla hizmet vermesi diğer kamu televizyon kurumlarıyla kıyaslandığında (özellikle BBC), kurumun hantal, kendini yenileyemeyen, çağı yakalayamamış bir yapıda olduğuna kanıt teşkil eder.

TRT ÖRGÜTLENME YAPISI - 1972

Kaynak: TRT

3.6. 12 Eylül 1980 ve 2954 Sayılı Yasa

Türkiye Tarihine bakıldığında tüm askeri darbelerde ülkeyi kontrol altına alabilmek için yönelinen ilk hedefin TRT olduğunu görürüz.12 Eylül 1980’ de de böyle oldu.

Hemen TRT’nin üst düzey yönetimi değiştirildi, ve yaklaşık iki yıl tam bir cunta televizyonuymuş gibi hizmet verdi. 1982’de yeni Anayasanın kabulü ile 133.maddede TRT tarafsız ve yasal bir kamu kurumu olarak tanımlandı, ve çalışma ilkeleri belirlendi.

11 Kasım 1983’de 2954 sayılı TRT yasası mecliste kabul edildi ve halen ufak değişikliklerle yürürlükte olan bu yasa kurum içi bürokrasiyi maksimum düzeye getirdi, ve BBC’deki Guvernörler Kurulunun kötü bir benzeri olan Radyo Televizyon Yüksek Kurulu yapılandırıldı.

Yasada tamamen kurumun yapısı ve tüm organları tanımlanıp adlandırılması sebebiyle, kurumun kendi içinde bir değişikliğe gitmesine yapısal anlamda bile bir imkan bırakılmamıştı.

Mali işlerden sorumlu bir genel müdür yardımcılığı eklenip genel müdür yardımcısı sayısı 4’e çıkarılmıştı.

Sosyal İşler ve İç Hizmetler Dairesi, Hasılat Dairesi, Eğitim Dairesi ve Stüdyolar Dairesi gibi yeni daireler yasada belirtilmişti.

1980’lerden sonra Genel Müdürler, konumlandırılış biçimleri nedeni ile hiçbir zaman hükümetten bağımsız icraata bulunamadı. Hükümet baskıları nedeniyle durmadan yeni kanallar açıldı. Kurumun alt yapısındaki yetersizlik dikkate alınmaksızın TRT yeni yük sayılabilecek oluşumlara zorlandı. Tüm bunlar yetmiyormuşçasına kadrolar şişirildi. Personel yükü kamburu TRT’ye eklendi. Siyasi atamalar ile gerçekte fonksiyonel olmayan kişiler önemli konumlara getirildi. Yayın hizmetleri kalite yönünden hızlı bir düşüşe başladı.

Bu olumsuzluklar TRT Televizyonunun tekel olduğu dönemde, ne pişirirsek onu yerler mantığı ile sürdü.

1986 Yılında TRT-2 yayın hayatına başladı. Bu yeni kanal TRT'ye yeni personel alımı demek olarak siyasiler tarafından algılandı. Çok büyük bir hızla çoğalan personel sayısı yapım giderler bütçesinden karşılanan maaşlar demektir, üstelik bir kamu kuruluşu olarak kurum iyi de maaş veriyordu. Tekel olmasına, personel transferi gibi bugün yaşanan durumların olmamasına rağmen bu maaş politikası da çok ilgi çekicidir.

Personel alım politikası da ilgi çekici bir özellikteydi, Teknik, Program, Haber departmanlarının gerçekten ihtiyacı varken, durmadan idari kadrolara adam alınıyordu.

Tüm bu olumsuz yapılanmaya rağmen durum kağıt üzerinde o kadar kötü görünmüyordu. Çünkü tekel olan kurumun reklam geliri neredeyse bütçesinin yarısıydı. Bu nedenle kurum son derece rahat hareket edebiliyordu ve aynı yıl TRT-GAP yayın hayatına başladı.

Kurumda her düzenleme, her yeni kanal hükümet talimatlarıyla hayata geçiriliyordu. GAP hükümetin birinci derecede gözdesi olan bir proje ise kuruma bir yeni ilave kanal açılıp hükümet ve devlet politikasının ulaştırılması aracı olarak kullanılıyordu. Türki Cumhuriyetleri ve Asya'ya doğru bir hedef belirlenmişse hemen TRT-AVRASYA adlı bir televizyon kanalı kurmak akla geliyordu.

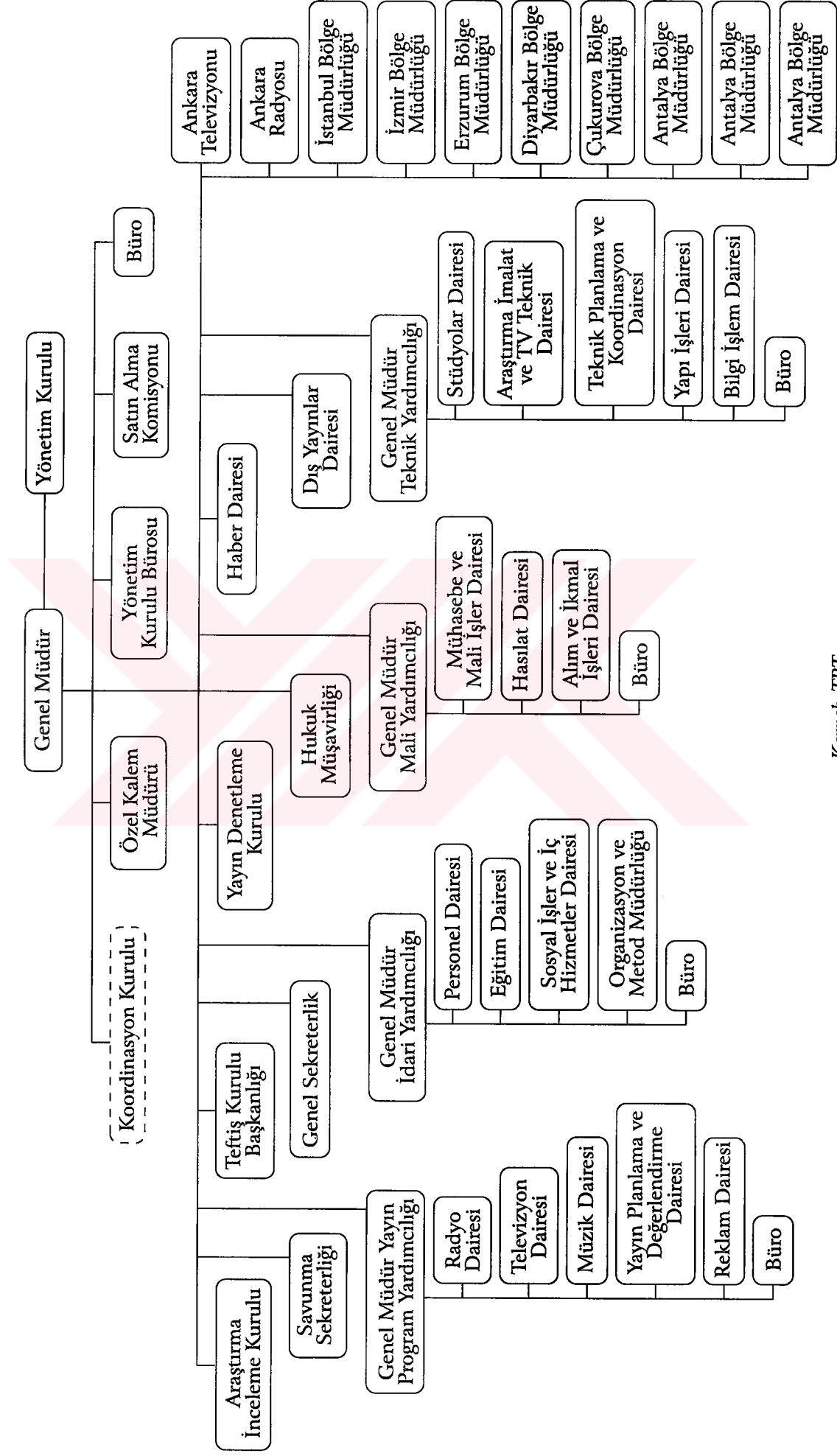
Bu durum dönemin yöneticilerinin televizyonun gücü konusunda son derece bilinçli olduğunu ortaya koymakla birlikte, aynı zamanda dönemin ülke hakkında söz sahibi olan yönetici ailelerini de harekete geçirdi ve o dönemler yasal olmasa da bir özel televizyon arayışları içinde Özal soyadı geçen ortaklıklarda gündeme geldi.

Bu yeni durum TRT için gerçek anlamda zor günlerin habercisiydi. karşısında hiçbir yasal dayanağı ve düzenlemesi olmayan kuralsız bir tekel kırıcı yapılanma vardı, ve nasıl neye göre mücadele verecekti, üstelik bu oluşumun arkasında yıllarca TRT'nin kuralcı, anlamsız ahlakçı, hiyerarşik haberci, programlarından sıkılmış halkta yer alıyor ve destekliyordu.

Devleti yönetenler bu yasa dışı özel televizyonculuk hareketine platform hazırlayabilmek için hemen TRT' nin elindeki vericileri alıp PTT' ye devrettiler bu yeni durum Türkiye'de özel televizyonculuğun önünü açtı. (21 Ocak 1989)

TRT GÜNÜMÜZ ÖRGÜTLENME YAPISI

Kaynak: TRT

3.7. Türkiye'de Özel Televizyonun Oluşumu ve Magic Box

1989 yılının ortalarında Ahmet Özal'ın (Turgut ve Semra Özal'ın oğlu) da ortak oluşu Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı yayın hayatına başladı. Tamamen yasadışı bir oluşumun ve siyasi baskının ürünü olun bu televizyon, PTT'nin ve özellikle kendi politik görüşlerindeki belediyelerin de desteği ile çok kısa bir süre sayılabilecek 6 ayda Türkiye genelinin %63'üne yayınına ulaştırabilecek hale geldi. Çok kısa bir sürede de özel televizyonları sayısı 4'e çıktı.

Bu karışık ortamda hükümetler olup bitene karşıdan bakıyor ve siyasi gruplar bu kanalları kendi görüşlerinin denetimsiz bir propaganda aracı olarak kullanıyorlardı. Ayrıca PTT ve TRT üzerinde inanılmaz bir siyasi baskı kurulmuş ve adete elleri kolları bağlanmıştı. Herkes ülkede yasadışı bu oluşumu kabul etmek zorunda bırakılmıştı.

Ülkede bu kadar çok kanal yayına başlayınca teknik alt yapı ve düzensizlikten dolayı kanallar birbirinin üzerine binmeye ve seyredilemez hale gelmeye başladı teknik dilde enterferans denen bu durum kanal tahsislerinin yapılmamış herkesin kafasına göre bir kanalı saptayıp yayın yapmasından kaynaklanıyordu. Ülkede her anlamda bir televizyon kirliliği başlamıştı. TRT'de uygulanan sıkı sansür ve denetimlerin yerini, özel televizyonlarda, Gece Jimlastikleri, aerobikleri, seks ve şiddet filmleri almıştı. Seyirci olup biten bu hızlı değişimde ne yapacağını bilemez bir durumdaydı.

Bu arada Mecliste muhalefet vericilerin PTT'ye devredilmesi aleyhine Anayasa Mahkemesinde dava açmış ve bu davayı kazanmıştı ancak uygulamada altı aylık bir sürede bir düzenlemeye gidilmesi şart koşulmuştu, ne düzenleme yapıldı, ne de vericiler TRT'ye geri verildi.

1994 yılına gelindiğinde ülkede 20 kadar ulusal televizyon istasyonu yayındaydı ve hiçbir yasal düzenleme yoktu.

Ayrıca 68 bölgesel, 212 yerel televizyon ile 1000 kadar radyo istasyonu herhangi bir yasal dayanağı olmadan yayın yapmaktaydı.¹³

3.8. 3984 Sayılı Yasa ve Türkiye’de Televizyon Yayınları

Anayasanın 133. Maddesinin Temmuz 1993’de yeni şeklini almasının ardından Meclis komisyonlarında 1.5 yıl tartışıldıktan sonra 3984 sayılı yasa yürürlüğe girdi.

Madde 133: Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir. Devletçe kamu tüzel kişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzel kişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayında tarafsızlığı esastır.

3984 sayılı yasa ile yayıncılık faaliyetlerini teknik, idari ve program içerikleri bakımından disipline etmek ve gözetmek gibi son derece kapsamlı ve güç bir görev Radyo Televizyon Üst Kurulu adı altında kurulan bir yeni oluşuma verildi. Bu oluşum; 9 üyeden müteşekkildi ve 5’i hükümeti oluşturan partilerin gösterdiği on aday arasından, 4’ü muhalefet partilerinin sandalye sayıları oranına göre gösterdikleri sekiz aday arasından seçilmişti. Kurulun 4 ay gibi kısa bir sürede sonuçlandırılması beklenen en zor görevi frekans tahsisleri ile ilgili olanıydı. Kurul deneyimsiz ve yetkin olmaması nedeni ile bu görevi yerine getiremedi ve Bilkent Üniversitesine bu görev devredildi. Ancak yine doğru çözümler ve planlamalar gerçekleştirilemedi, frekans tahsislerinde bir dizi hatalar yapıldı ve hala bunların izleri ve davaları sürmektedir, öyle ki; TRT Televizyonunun elinden uluslararası tescili olan kanallar alınıp özel şirketlere bile devredildi. 1995 yılında yapılan bu düzenleme 2000 yılına girerken hala bir kesin sonuca ulaştırılamamıştır.

¹³ Can Dündar ile 13.5.1999’da yapılan söyleşiden.

Yayıncılıkla ilgili tüm yetki ve sorumluluğu üstlenmiş olmasına rağmen RTÜK sadece programların içerik ve biçimlerini denetleyen ve kanal kapatma cezası veren bir kurummuş gibi bir görüntü verdi.

RTÜK çocukları şiddet ve pornografiden koruma, reklam süreleri, siyasi propaganda ve cevap hakkıyla ilgili bir dizi önlem düzenlemeleri hemen gündeme getirdi ve uygulattı. TRT dışında tüm medya demokrasiye ve özgürlüğe zarar vereceğini ileri sürüp RTÜK'e toptan karşı çıktı. Ancak kurum kısa bir sürede yasa gereği kapatma cezalarını uygulamaya soktu.

3.8.1. RTÜK Ve 3984 Sayılı Yasaya İlişkin Eleştiriler

- RTÜK üyelerinin seçim şekli yanlıştır. Sivil karakterli sivil toplum örgütlerinin temsil edilebildiği farklı bir yapı amaçlanmalıdır. Parlâmento yolu ile seçilen üyeler, hem gerçek anlamda tarafsız olamazlar, hem de sık sık değişen parlamento iktidar muhalefet grafiğini kurula yansıtamazlar, ayrıca kurul üyeleri sadece bir dönem bu görevi yürütmelidir, bir daha seçilmemelidir.
- RTÜK üyeleri yayıncılık sektörünü tanıyan ve halkın talep ve beklentilerini bilen deneyimli kişiler arasından seçilmelidir.
- RTÜK, TRT'yi denetlememelidir. Zaten bu Anayasadaki özerk kamu hizmeti yayıncısı tanımına da ters düşmektedir.
- RTÜK'ün verdiği cezaların iptali için yargı yolunun açık olması hukuk devleti kimliğinin gereğidir ve doğru bir uygulamadır.
- RTÜK mali olarak özerktir ve gelirlerinin büyük çoğunu yayın kurumlarının reklam gelirlerinin %5'inden ve yayın lisans ve frekans tahsisinden elde eder.
- RTÜK üyelerine usulsüzlük ve yolsuzluğu önlemek amacıyla özel işlerinde sınırlamalar getirilmiştir.
- 3984 sayılı yasa son derece geç çıkarılmış olmasına rağmen çok eksiklik ve yanlışlıkları olan bir yasadır.

- 3984 sayılı yasa ile daha önce PTT'ye verilen vericiler yargı kararına rağmen TRT'ye geri verilmemektedir.
- Yasada özellikle yayıncılık ilkeleri tanımlanırken, Türk aile yapısı ve ahlaki değerler, göreneklerimiz, ulusal eğitim sisteminin genel amaçları gibi son derece esnek ve yoruma açık terminoloji kullanılmıştı. Bu da özellikle gelecek yılların değişen koşullarına ayak uyduramayacaktır.
- Yasa Avrupa Sınır Ötesi Yayıncılık Sözleşmesindeki reklam sınırlamaları ve şiddet ve çocuklarla ilgili uygulamaları da kapsamaktadır. Bu çağa ayak uydurmuş vasıfta bilinçli yayın yapan kurumların varlığını hedeflemektedir.
- Tekelciliğe karşıdır ama yeterli yaptırımları henüz uygulatamamıştır ve yasanın bu anlamda açıkları vardır.
- Siyasi partilere eşit şans tanınması için yayınlarda özellikle seçim zamanları demokratik uygulamaları kapsar.
- Kamunun zarar görmemesi için piyango, lotarya, gibi rayting amaçlı programları disipline etmeyi hedefler.
- 3984 Sayılı yasa ve RÜTÜK doğrularıyla yanlışlarıyla, Türk yayın hayatının dönüm noktalarından biridir. Ancak bir Kamu Yayıncısı olan TRT'ye hiçbir getirisi olamamıştır.

BÖLÜM IV.

TRT DEVLET TELEVİZYONU MU, KAMU TELEVİZYONU MU, YAPISAL İNCELEME VE KARŞILAŞTIRMALAR.

4.1. TRT'nin Yürürlükteki Örgütlenme Yapısına Eleştirel Bir Bakış ;

TRT'nin 1980'lerden beri geçerli olan yapısında, belirgin bir değişiklik yapılmamıştır. Rekabetin olmadığı tek kanaldan televizyon yayınlarının gerçekleştirildiği tekel döneminin yapılanması, bugün acımasız rekabet ortamında son derece yetersiz kalmıştır.

Kurumun yapısı son derece bürokratiktir. Kurum içi ve dışına yansıyan bu bürokrasi program kalitesini olumsuz yönde etkileyen birincil faktördür. Modern kamu yayın kurumlarında bürokrasiyi minimumda tutmak temel hedeflerin arasında yer almaktadır.

2954 sayılı yasa gereği, kurumun en üst yönetim organı olan yönetim kurulunun 6 üyesi Radyo Televizyon Üst Kurulunun gösterdiği 12 aday arasından bakanlar kurulu önerisi ve Cumhurbaşkanı onayı ile seçilir. Bu özerk olmayan bir kanalın üzerinde hükümetin nasıl baskı kurabileceğinin en tipik örneğidir. Özerk bir kamu yayın kurumunun hiçbir idari kademesinde hükümetin bu denli etkisi olamaz. Bu hükümet kontrolü altında bir devlet televizyonunda rastlanan bir atama şeklidir.

Yapıda yer alan çok sayıda merkezi işlev, kurumun merkez ve taşra teşkilatı bölümlenmesinin sonucudur. Bu tür yapılanmada program yapım birimlerinin verimli ve yaratıcı çalışabilmesinin önü tamamen kapalıdır. Yetki ve sorumluluklar merkezden yapım birimlerine doğru devredilmediği takdirde, kurum bir kamu televizyonunun üretmesi gereken program çeşit zenginliğine ve nitelikli ürüne hiçbir zaman kavuşamaz ve yerinde sayar.

TRT Televizyonunun bu örgütlenmesi ile nitelikli bir kamu yayıncılığı yapabilmesi beklenemez, öncelikle gerekli yasal düzenlemelere gidilip kurumun

özerkliği sağlanmalı, kurum kendi iç dinamiği ile demokratik bir yapılanmaya gitmeli, üretimle ilgili yetki ve sorumluluklar modern bir kamu yayıncısında olduğu gibi yapım bölümlerine bırakılmalıdır.

4.1.1. TRT 1999 Yapım-Uygulama Talimatlarına Göre Kanal Kimlikleri¹⁴ ;

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Televizyon yayınlarını Ekim 1998 – Ekim 1999 yılında, TRT-1 Güncel, TRT-2 Kültür/Sanat, TRT-3 Gençlik/Spor, TRT-4 Eğitim, TRT-GAP, TRT-INT, TRT-AVRASYA olmak üzere 7 kanaldan sürdürecektir. Çok kanallı televizyon yayıncılığının gereği olarak, hedef kitle açısından kanallar değişik kimliklerde yayın yapacaktır.

TRT-1 Güncel : Türkiye genlinde çeşitli yaş, meslek, eğitim ve kültür düzeyindeki seyirci topluluğuna bilgi ve haber vermek, milli kültür bütünleşmesine ve eğitimine yardımcı olmak, eğlendirmek ve müzik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yayın yapar. Yayınları eğitim, kültür, drama, müzik ve eğlence, spor ile haberler ve reklamdan oluşur. **(Rengi:Mavi, Logo-Jenerik ve dekorlarda hakim renk)**

TRT-2 Kültür-Sanat : Daha çok kültür ağırlıklı programlardan oluşan TRT-2, kültürel değişimin sosyal ve ekonomik değişimlere ayak uydurmasını sağlamak, milli kültür değerlerini geliştirmek, kültürün evrensel boyutlarını sergilemek, çeşitli yaş, meslek, eğitim ve kültür düzeyindeki seyirci kesiminin her alanda bilgilerini geliştirmek, kültür düzeyini yükseltmek, müzik, haber ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yayın yapar. Yayınları kültür, eğitim, drama, müzik, spor programları ile haberler ve reklamlardan oluşur. **(Rengi:Hardal Sarısı, Logo-Jenerik ve dekorlarda hakim renk)**

TRT-3 Gençlik-Spor : Genel seyirci kitlesinin spor, genel eğitim, kültür, müzik, eğlence ve haber ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yayın yapar. Ayrıca seyircilerine haber, hava ve yol durumu, döviz ve borsa bilgileri ile ihtiyaç

duyulan çeşitli konularda aydınlatmak amacıyla TELEGÜN yayınlanır. Belli zamanlarda TBMM'den naklen yayın yapılır. **(Rengi:Yeşil, Logo-Jenerik ve dekorlarda hakim renk)**

TRT-4 Eğitim ve Müzik : Genel seyirci kitlesine ve gençlere yönelik spor, müzik yayınları ile orta ve yüksek öğretim öğrencilerine örgün ve yaygın eğitim vermek amacıyla yayın yapar. Anadolu Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan, Açık Lise ve Açık Yüksek Öğretim ders programları, ve müzik yayınlanır. **(Rengi:Eflatun, Logo-Jenerik ve dekorlarda hakim renk)**

TRT-GAP : Bölgesel yayın yapar. Güneydoğu Anadolu Projesinin rasyonel bir temele oturtulabilmesi için bölgede gerekli olan sosyal, kültürel ve psikolojik ortamın oluşturulmasına, bölgenin ekonomik ve eğitim düzeyinin yükseltilmesine, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayanların ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla, yayınları bölge özelliklerine göre hazırlanan eğitim, kültür, drama, müzik, eğlence ve spor programları, haber ve reklamlardan oluşur. **(Rengi:Hardal Sarısı, Logo-Jenerik ve dekorlarda hakim renk)**

TRT-INT : Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın Türkiye ve Türk Kültürü bağlarını korumak, devleti her alanda tanıtmak, eğitim ve kültür düzeyini yükseltmek. Dil, din, örf ve adetlerini, milli birlik ve beraberliklerini korumalarına çeşitli sorunlarının çözümlerine yardımcı olmak, Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerini sürdürmek, bulundukları ülkeye uyum sağlamalarına yardımcı olmak amacıyla yayın yapar. Yayınları eğitim, kültür, drama, müzik, eğlence, spor programları, haberler ve reklamlardan oluşur. **(Rengi:Mavi-Kırmızı-Beyaz, Logo-Jenerik ve dekorlarda hakim renk)**

TRT-AVRASYA : Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik programlarıyla Türkiye ile diğer Türk Cumhuriyetleri arasında dil ve düşünce birliği yaratmak, dayanışma ve birliktelik duygusunu arttırmak, kültür ve ticari ilişkilerin

¹⁴ 1999 TRT Yapım Yönetim Talimatları.

gelişmesine yardımcı olmak, Türkiye'nin ve Türk Cumhuriyetleri'nin çok yönlü tanıtılmasını sağlamak amacıyla yayın yapar.

TRT-1, TRT-INT ve AVRASYA gerektiğinde ortak yayın yapar.

4.2. TRT ve Dünya Kamu Televizyonu Modellerinin Karşılaştırılması ;

TRT Televizyonu bugün dünyanın en çok yayın yapan kamu televizyonudur. Bu kadar çok kanal ve bu kadar çok yayın saatinin nedeni ve amacına bakıldığında, karşımıza siyasi baskının neticesinde durmadan açılan kanallar ve kurumdan siyasi beklentiler dikkatimizi çeker. EBU'nun raporlarında da görülmektedir ki TRT hem kanal sayısı hem de, yıllık yayın saati ölçütünde birinci sıradadır. Ancak bu yükü kucaklarken bütün kamu yayın kurumlarından da daha az gelirinin olması ilginçtir. BBC Televizyonunun yayın saati TRT'nin yarısı iken geliri 10 kat fazla, personel sayısı da 7 kat çoktur.

TRT kurumunun personel yapısı incelendiğinde, yapıma katkısı olan personelin son derece az ve yetersiz olduğunu görmekteyiz, özellikle ülkemizde sayısı hızla artan özel televizyonlar TRT'nin vasıflı teknik, yapım ve yönetim elemanlarını kendilerine çekmektedirler. TRT bu rekabet ortamında doğru ücret politikaları belirleyememekte ve üretici personelini durmadan kaybedip, siyasi baskılar sonucu gereksiz bir çok idari personel istihdam etmek zorunda bırakılmaktadır. Kurum, bu yönüyle gitgide hantallaşmakta verimlilik düşmekte, program kalitesi gelişmemektedir. Bu yapıda bir personelle yılda 30.000 saat gibi bir yayının altından kalkabilmek için kamu televizyonculuğunun ilke ve esaslarından sürekli taviz verilmektedir. BBC gibi kurumların nitelikli yayın personeline verdiği ücret, hiçbir dönemde personelini kurum dışı arayışlara itmemiştir ve her zaman yaratıcılığı pekiştirmiştir. Avrupa Yayın Birliği raporlarına göre TRT'de personelin %50'ye yakın bir bölümünün (bugün bu sayı yaklaşık 3000 kişidir) yayına doğrudan katkısı olmamaktadır bu bir kamu yayın kurumu için üzerinden atılması gereken çok ağır bir yük olarak görülmelidir.

Gelir – Gider, raporları incelendiğinde en düşük gelirin, dolayısıyla giderin TRT’de olduğunu görmekteyiz. BBC en çok parası olan kurum ve en çok yapıma para harcayan kamu yayın kurumu olarak, EBU raporlarında lider olarak yerini almakta.

EBU’nun Kamu Yayın Kurumlarına Ait Sayısal Veriler Tablosu incelendiğinde TRT’nin aslında nasıl bir çıkmazda olduğunu çok hızlı bir yeniden yapılanma sürecine girmesi gerektiği çok net bir biçimde görülmektedir.

	BBC	MTV	NOS	RTBF	STV	YLE	TRT
Televizyon Kanalı	4	2	3	2	2	1	7
-Ulusal	2	1			11		4
-Uluslararası	2	1					2
-Bölgesel							1
<u>Yayın Saati (yıllık)</u>	16.210	12.550	13.100	6.220	7.800	7.530	29.740
TV Eleman Sayısı	15.880	-	-	-	3.300	2.670	2.950
<u>Toplam Eleman S.</u>	25.100	5.940	-	-	5.800	4.330	6.400
İzlenme Payı %	47	53	46	38	44	46	34
Toplam Gelir M.D.	4.120	190	905	334	125	180	70
Toplam Gider M.D.	4.025	173	895	310	122	168	63
<u>Ülke Nüfusu (000)</u>	59.400	12.100	15.450	10.500	9.100	6.050	70.560
Hane Sayısı	25.000	4.000	6.500	4.000	2.000	2.500	12.000

1998 Yılı Kamu Yayın Kurumları İstatistik Verileri (Kaynak EBU On-Line)

İstatistiksel Veriler karşılaştırıldığında, kısaca; Büyük bir nüfusa sahip ülkemizin, geliri son derece düşük, 7 kanaldan yıllık 30.000 saat yayın yapan ancak toplam izlenme payı %30'lara düşmüş, gereksiz personel yükü altında ezilen özürlü bir kamu televizyonu yapısı gözlenmektedir. Köklü mali, idari ve üretime dönük yapısal değişikliklerin gerekliliği açıkça ortadadır.

BÖLÜM V.

DEVLET TELEVİZYONUNDAN KAMU TELEVİZYONUNA GEÇİŞ VE YENİDEN YAPILANMA ÖNERİLERİ.

5.1. TRT Televizyonu İçin Yeni Model Arayışlarının Kaynakları, Uygulama Evreleri ve Amaçları ;

TRT televizyonu için, kamu televizyonu amaçlı bir model yaratılırken incelenen dünyanın belli başlı kamu yayın kurumlarının kendini kanıtlamış, Türkiye koşullarına uyum gösterebilecek ve öncelikle kuruma, dolayısıyla topluma yararı olabilecek örgütlenme biçimlerini ve işleyiş mekanizmalarından yararlanılmıştır.

Kamu yayıncılığı denilince dünyada ilk akla gelen isim kuşkusuz BBC'dir. Bu nedenle BBC'nin yaratılan modelin üzerinde çok etkisi görülmektedir. Dünyada pek çok kamu yayın kurumu daima örgütlenme biçimlerini BBC'nin kendi üzerinde deneyip geliştirdiği modelleri uygulayarak biçimlendirmişlerdir. İlk olarak BBC'nin yarattığı "İç Pazar" diğer adıyla "Prodüktörün Seçimi" modeli bugün pek çok kamu televizyonun aynen ya da benzerlerini uyguladığı verimli bir kamu hizmeti yayıncısı sistemidir.

Geliştirilen modelin uygulamaya yönelik olabilmesi için, kurumun yeniden yapılanma sürecinde belli evrelerden geçmesi gerekmektedir.

5.1.1. Yasal Düzenlemeler ve Merkeziyetçi Yapının Son Bulması ;

2954 Sayılı yasa kuruma özerklik tanımamıştır. Ancak kurum içerisinde bazı yapısal değişikliklere izin veren bir yapıyı öngörmüştür bu yapının harekete geçerek imkanlar çerçevesinde merkeziyetçi yapıdan hızla uzaklaşarak yetki ve sorumluluğu üretim birimlerine devretmenin yolları aranmalıdır. Yasalar kurumun personel politikasında özerkliğine de manidir, kurum işine yaramayan personelini işten çıkaramamaktadır. Ve 90'lı yıllarda tüm dünya kamu

televizyonlarında personel sayısı azalır ya da yerinde sabit dururken, TRT hep yapay istihdam alanları yaratıp eleman almaktadır. BBC'nin, İç Pazar modelinin bu yapıya kolayca adaptasyonu beklenemez. Ancak yıllara yayılmış bir geçiş dönemi yaratılıp, program kalitesini ve izleyici beklentilerini tam olarak karşılayan bu modele doğru yönelinmelidir.

5.1.2. Finans

Kurumun gelir kaynaklarının önemli bir bölümünü teşkil eden ruhsat ücretlerinin arttırılması, öncelikle toplumun kamu televizyonuna inancı ve sahiplenmesinin ardından düşünülmelidir. Kurum toplumu için çalıştığını topluma en iyi şekilde gösterebilecek yollar aramalı, kurumun parasal yapısı tümüyle şeffaflaştırılmalıdır. Bu yapı kurumun uzun vadede saygınlığını arttıracaktır. Reklam alma uğruna kamu televizyonculuğunun ilke ve amaçlarından uzaklaşmamalı, ancak reklam gelirlerinin arttırılmasının nitelikli yapımlarla da mümkün olduğu düşüncesi benimsenmelidir. Üretimde maliyet muhasebesi sistemine geçilmelidir. Bu sistem kurumun kısıtlı imkanlarının en verimli bir biçimde harcanmasında çok etkili olacaktır.

5.1.3. Program Kalitesi Üzerine Yoğunlaşma

Bir kamu televizyonu tüm gücünü, izleyicileri aynı zamanda ortakları da olan toplumun her kesiminin gereksinimleri ve beklentilerinin karşılayabilecek programlar üretip, yayınlamak için harcamalıdır. Program kalitesini arttırmanın tek yolu, kurum içi yaratıcı gücün önünü açmaktır. Bu da mali kaynakların yetki ve sorumlulukla birlikte program üretim kademelerine devredilmesi demektir. TRT kurumunda bürokrasi o kadar ağırdır ki, bir programın oluru bazen yüzlerce imzayı ve aylarla ifade edilebilen zamanı kapsar. Bir programın üretiminin başlangıcından yayın anına kadar geçen sürede aktif görev alan herkese öncelikle dürüst, namuslu, kurumu ve toplumu için çalışan bir bakışla yaklaşılmalıdır, yetki ve para imkanlar ölçüsünde kullanımına verilmelidir. Bu yapıda suistimale ve

ıkar arayışlarına rastlanırsa ağır cezalar verilmeli görevden uzaklaştırılmalıdır. Bu tümüyle kurumun yetkisinde olmalıdır.

Bugün TRT teknolojik açıdan, hem dünyada, hem de ülkesindeki pek çok özel kanalın gerisindedir. Teknolojik yenilenmeye ivme kazandırılmalı, bu yatırımlara kaynak olarak kurumun atıl durumdaki menkul ve gayrı menkullerin satışı veya kira yoluyla değerlendirilmesi yoluna gidilmeli. Sahip olunan teknolojinin program kalitesine yansımaları için kaynakların birleştirilmesi amacına uygun olarak, maksimum kullanım imkanları kurum çalışanlarına sunulmalıdır.

5.2. Yeniden Yapılanmaya Yönelik Temel Yaklaşımlar ve neriler

- Vericiler TRT ye geri verilmelidir. Özerkliğin var olabilmesi için kurum, kendi vericilerine sahip olmalıdır. Bu bir kamu televizyonu için zorunluluktur.
- TRT Televizyonunu ilk hedefi, kamu hizmeti yayıncılığı ilkelerine bağlı, izleyicileri tarafından sahip çıkılan bir yayın standardını yakalamak olmalıdır.
- Programların temel amaçları, bilgilendirmek, eğitmek ve eğlendirmek olarak düşünülüp formüle edilmelidir.
- TRT'nin gelir kaynakları hükümet kontrolünden çıkmalı ve istikrarı sağlayacak, özerk kurum kimliğini gözetecek bir finansal akış sağlanmalıdır. Reklam gelirleri adına yayın ilkelerinden taviz verilmemelidir.
- Yapımcı ve yönetmenlerin toplumun ihtiyaç ve beklentilerinden haberdar olabilmesi için düzenli kamuoyu araştırmaları yaptırılmalı gerekirse kurum dışı bir örgütle de anlaşma yapılarak sürekli bilgi akışı temin edilmelidir.
- Haberleri hiyerarşik sunumdan vazgeçilmeli, kamunun ilgi ve beklentisi ile hızlı haber alma gerekliliği haberlerin genel yapısını oluşturmalıdır. Haberlerin de bir program türü olduğu yaklaşımı benimsenmeli ve haber

estetiki ile haber programlarına dinamik bir yapı kazandırmak, yapımcı ve yönetmenlerin amaçları arasında yer almalıdır.

- Kurumun her kademesindeki işe alma ve atama süreçleri politik baskıdan kurtarılmalıdır. Kurum özerk bir yayın kurumu gibi kendi ile ilgili kararları, kendisi alabilmeli, bu yaklaşımla kurum içi görev tanımlamaları çağa uygun ve nesnel olarak yenilenmelidir.
- Maliyet Muhasebesi sistemi getirilerek kurumda verimlilik amaçlanmalı, şeffaflık her kademede paranın akışını kontrol etmek için kurum bünyesinde, kurum dışında da toplumun kuruma saygınlığını arttırması nedeniyle her aşamada bir temel prensip olarak uygulanmalıdır.
- Yinelenen ve gereksiz işlevler örgütlenme yapısından kaldırılmak ya da birleştirilmek suretiyle, hem ekonomik hem de bürokratik yükten kurum arındırılmalıdır.
- Kurum çalışanları kurumun ilk yıllarında olduğu gibi yönetim kurulunda en az iki üye ile temsil edilmelidir.
- İç Pazar modeli ya da benzeri bir yapı ile kurumda yetki ve sorumluluk program üretim kademelerine bırakılmalıdır.
- Program, kaynak ve kanal kontrolörlüğü işlevleri birbirinden bağımsız halde örgütte yerlerini almalıdır.
- Nitelikli personelin kurumda kalabilmesi için kurum çalışanlarına haklarını koruyabilecekleri ortam yaratılmalıdır.
- Personelin seçiminden, kurum içerisindeki yönlendirilmelerine kadar her aşamada eğitim gözardı edilmemeli, gerekirse kurum içi eğitim programlarıyla kurum çalışanları sürekli çağdaş yayıncılıktan haberdar edilmelidir.
- Bugün geçerli olan örgüt yapısı ve zihniyet ile sağlıklı bir kamu yayıncılığı yapılamayacağından hareketle, kökten bir değişim hamlesi başlatılmalı, tüm yapı yeniden gözden geçirilip, yepyeni bir yapılanma amaçlanmalıdır.

5.3. Yeni Modelin Temel Birimleri Ve İşlevleri

TRT için yeni bir model hazırlanırken, hem çağdaş bir kamu yayıncısı olarak kuruma nasıl bir model hazırlamalıyız, hem de bugünkü TRT yapısından bu yapıya nasıl en kolay şekilde adaptasyonu sağlayabiliriz gibi temel iki noktayı özellikle dikkat edilmelidir.

Bu anlayışla hazırlanan model özellikle kamu yayıncılığının dünyadaki en iyi örneği kabul edilen BBC'nin temel organ ve fonksiyonlarını içeren bir görünümü ilk bakışta hatırlatıyorsa da, Türkiye koşulları (Yasal, Coğrafi, Kültürel ve Ekonomik) modelin farklı şekillenmesinde çok etkili olmuştur. Modelin her parçası tek tek yada grup halinde tartışmaya son derece açık ve esnektir, ve bir çok farklı çözüm yolu oluşturulabilir, ancak unutulmamalıdır ki modelin başarısı ancak uygulama aşamasında anlaşılabilir. Bu model TRT'nin bugüne kadar süregelen ve son derece statik bir temeli olan yapısına, tamamen farklı dinamik bir alternatiftir ve uygulanıp başarılı ya da başarısız denilebilmesi için bir geçiş sürecinin gerekliliği mutlaklıdır.

Tartışmaya son derece açık bu model, kökten bir dizi değişikliği beraberinde taşır, ancak modelin bugün modern bir kamu televizyonunda olmazsa olmaz ve kendini kanıtlamış bazı düzenlemeleri de beraberinde getirmesi tartışılmaz bir zorunluluk halini almış ve TRT'nin bugün içinde bulunduğu durumda da ivediliği iyice artmıştır.

Bunları en başında program kalitesi, verimlilik ve tasarruf için **İç Pazar Modelinin** kademeli de olsa kurumda uygulamaya geçirilmesi gelir. Bununla birlikte **Maliyet Muhasebesi** ve Yetkinin Merkezi yapıdan Yaratıcı ve Üretici kesime doğru aktarılması sağlıklı bir örgütlenmenin gereğidir. Yasal değişiklikler ülkemizde nedense bu tür konularda son derece zor gerçekleştirilmektedir, ancak bu modelin başarısı yasal değişikliklere de ilgilidir. Özerk ve toplumu için çalışan kamu televizyonu özlemimiz için değişiklik hemen yapılmalı, ve en başta zaten kurumun malı olan vericiler tekrar TRT'ye geri verilmelidir.

Modelde ilk bakışta genel müdür ve yönetim kuruluna ilaveten danışmanlık birimleri yer alır, bu birimler kuruma dıştan bir gözle bakabilen ve kurumun yayıncılık faaliyetlerinin ve işleyişini tarafsız bir gözle değerlendirebilecek ve en üst yönetim kademelerine talep doğrultusunda raporlar hazırlayabilecek birimlerdir.

Teknik ve Kaynaklar Yönetici Müdürlüğü adı altında yapıda yer alan yeni oluşumun işlevi kısaca, bir kamu televizyonunun var olan tüm kaynaklarının en verimli şekilde kullanılmasını ve yeni kaynak arayışlarına gidilip bunların teminini sağlamaktır, bu amaçla araştırma-geliştirme ve teknik satın alma da BBC'den farklı olarak bu oluşuma dahil edilmiştir. Vericiler, insan kaynakları, tüm prodüksiyon hizmetleri, destek hizmetleri, arşiv ve teknik kaynaklar da bu yeni oluşumun kapsamındadır. Belki de yapıdaki en köklü ve hayati değişiklik bu organda yapılan değişikliktir.

Program Yapım Müdürlüğü, Televizyon ve Radyo için kamu yayıncılığının temel ilkelerine uygun içerik ve vasıfta yapımların kanal kontrolörleri yetki ve sorumluluğunda yapımcılar dairesi adı altında toplanan yapımcı ve yönetmenlere kurum içi ve dışında yaptırılmasını organize etmek amacıyla yapılandırılmıştır. BBC'nin Prodüktörün Seçimi (İç Pazar) Modelinin TRT kurumunda şekillendiği ana hatlarının çıkartıldığı bir organizasyon planı uygulanmıştır. Yine aynı müdürlüğe bağlı program satış birimi yapımları İç Pazar ve Dünya Pazarında değerlendirilmesini temin eder.

TRT Haberler Müdürlüğü adı altında toplanan birimde, iç ve dış haberler aktüel, spor haberleri, ile politik haberler başlıkları altında gruplamalara gidilmiş ancak haber programlar bu oluşumun dışında değerlendirilmiştir. Bu yapılanmada doğru ve hızlı haber ulaştırmak için çalışan personelle, haber program formatında üretim yapan personelin çok farklı yapıda ve düşüncede oldukları düşünülmüş ayrıca haber programın, bir program türü olduğu fikrinden yola çıkılmıştır.

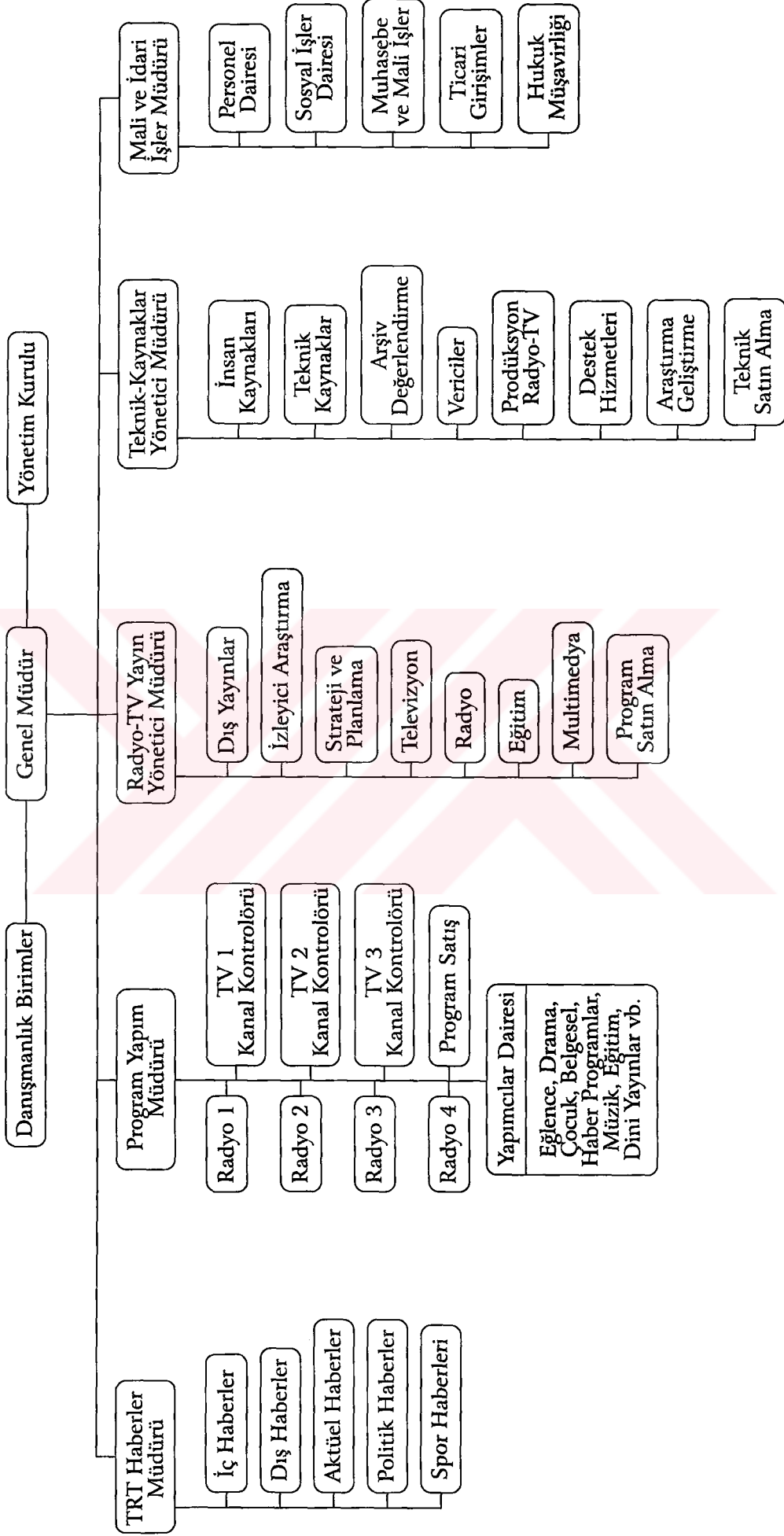
Radyo-TV Yayın Yönetici Müdürlüğü bünyesinde, Kurumun yurt içi ve yurt dışı radyo ve televizyon yayınlarının tümünü düzenleyen, izleyici ve dinleyiciler üzerinde araştırmalar yapan, strateji ve yayın planlaması belirleyen, kurumun eğitim ve multimedya çalışmalarını sürdüren birimlerle, kurum ilke ve kurallarına uygun yayınların satın alımına yetkili organ yapılandırılmıştır.

Mali ve İdari İşler Müdürlüğü kapsamında ise, kurumun ticari girişimlerinin, sosyal işlerinin, muhasebe ve mali işlerinin organizasyonu düşünülmüş, hukuk müşavirliği ve personel dairesi de yapıya ilave edilmiştir.

Bu yapıda yer verilmeyen bölge müdürlerinin üretimle ilgili görevlerinin tümü kanal koordinatörleri tarafından yürütülmektedir.

TRT İÇİN ÖNERİLEN ÇAĞDAŞ ÖRGÜTLENME YAPISI

5.4. Hedef ve Beklentiler

TRT'nin bu yeni örgütlenme biçiminde temel hedef, kurumun aynı zamanda ortağı sayılan izleyici ve dinleyicilerinin ihtiyaçlarına yönelik, kaliteli program üretimini sağlamaktır. Ancak bu TRT için son derece yeni, alışık olunmadık bir örgütlenme biçimi ve program üretim sürecidir. Mutlaka uygulamada bir dizi zorlukla karşılaşılacaktır. Amaç bu zor dönemi kısa bir sürede atlatmaktır. Bu amaca yönelik olarak kurum içi eğitime çok büyük görevler düşmektedir. Merkezden, yaratıcı ve üretici kademelere doğru kayan yetki ve sorumluluklar, alışılmışın dışında bir üretim sürecini beraberinde getirmekle beraber, suistimal riskini de açığa çıkarır, bu tehlike kurum içi ve dışı şeffaflık politikasıyla yok edilecektir. Tüm bu işleyiş ve oluşumlar personele iyice anlatılmalı onların kurumlarına ve kendilerine inançları arttırılmalıdır. Herkese toplam kalite bilinciyle kamu yayıncısı olmanın ayrıcalığı yaşatılmalıdır.

Kurumun kendi iç yapısındaki bu köklü değişiklik, hemen program kalitesine yansıtacak, ve dolayısıyla toplumun kendi yayın kurumuna sahip çıkmasına neden olacaktır. Sivil toplum örgütleri ve TRT'nin kendi çalışanları kurumun yönetiminde ve üretimlerinde etkili olacak kurum demokrat ve özerk bir yapıya kavuşacaktır böylelikle kamu ile kurum arasında kopmaz bir bağ teşkil edecektir.

Ve en önemlisi TRT Devlet Televizyonu kimliğinden sıyrılıp, bir kamu televizyonu olma yoluna girecektir. Ancak bu yol uzun bir yoldur...

SONUÇ

Türkiye için çağdaş ve toplumunun gereksinimlerini karşılayabilecek bir kamu televizyonu, arayışlarının sonucu olarak ortaya çıkan bu tezin ortaya attığı uygulamaya yönelik modern kamu yayıncısı örgütlenme modeli, üzerinde pek çok değişikliğe gidilebilecek, her türlü tartışmaya açık, son derece esnek bir yapıdadır. Ancak bu ve benzeri modellerin uygulanabilmesi için kurumda köklü değişikliklere ihtiyaç olduğu kesindir.

Araştırmalarım sürecinde kamu televizyonlarının geleceği konusunda araştırma ve fikirleri olan hemen herkesin ortak paydası, TRT kurumunda fazla vakit kaybetmeden hızlı bir yeniden yapılanma sürecine girilmesi gerektiğidir. Sevindirici olan kurumun kendi içinden de bu talep doğrultusunda arayışların başlamış olması ve kurumun toplumun sesine kulak vermesidir. Bu hedefe yönelik olarak kurum özellikle 1998-1999 yıllarında Uluslararası saygınlığı olan ve BBC'nin 30 yıldır danışmanlığını yapan McKinsey adlı şirketle anlaşarak kurum için köklü değişiklik arayışlarını bilimsel bir platforma oturtma çabasına girmiştir. Yine kurum için yeniden yapılanma önerileri taşıyan akademik bir çalışmanın; Ali Nihat Yazıcının, Kamu Yayın Kurumları ve Yeniden Yapılanma isimli eserinin TRT Eğitim dairesi tarafından yayınlanması benim tezim sürecinde karşılaştığım son derece olumlu gelişmelerdir.

Seyirci ve dinleyici Türkiye'de sayısı kesin olarak bilinmeyen özel televizyon ve radyoların başlangıçtaki şok etkisinden yavaş yavaş bilinçlenerek çıkmakta ve kendine güvenebileceği, faydalanabileceği, tarafsız bir yayın organı aramaktadır. Bu doğal olarak TRT olacaktır, ancak TRTnin bugünkü görünümü bir kamu yayıncısından çok, devlet radyo ve televizyonu gibidir. Kurum öncelikle herhangi bir yasa değişikliği gerektirmeyen basit düzenlemelerle yayın anlayışını değiştirmelidir, benim ilk dikkatimi çeken örnek haberlerde hiyerarşik sıranın terk edilip yerine kamu ilgi ve çıkarlarının göz önünde tutulduğu BBC benzeri bir haber sunumunun hedeflenmesidir. Bu düzenleme özel yayın organlarının kalitesiz ilkesiz ve taraflı yayınlarından bıkan toplumun, doğru, hızlı ve tarafsız, bir kaynaktan yayınlanan habere yönelmesini sağlayacaktır. Bu ve benzeri

düzenlemeler hem TRT'yi bir kamu yayıncısı kimliğine yaklaştıracak, hem de uzun vadede özel kanalları kendilerine çekidüzen vermeye yöneltecektir. TRT'nin gerçek bir kamu yayıncısı olmasının toplum üzerinde bu anlamda da çoklu bir yararı da vardır.

Tezin, BBC temel kaynaklı ancak Türkiye koşullarının da göz önüne alınarak önerdiği yeni yapının hayata geçirilebilmesi benim kanımcı 3-4 senelik bir süreci kapsar, bu süreçte kaynak düzenlemeleri ve personel profilinin yeni bir şekil alması, zamanın büyük bir kısmını kapsayacaktır. Başta vericilerin geri verilmesi ve kuruma yasalarla özerkliğin sağlanması olmak üzere diğer değişiklikler de aynı zaman dilimini paylaşacaktır.

Özlemini duyduğumuz, özerk toplumunun gereksinmelerine karşılık verebilecek gerçek bir kamu televizyonu hedefi hepimizindir, Toplum olarak kuruma sahip çıkıp, onun yeniden yapılanma sürecine ivme kazandırmamız gerekmektedir. Bu alanda ve TRT'nin sonraki yayın hayatında sivil toplum örgütlerine de son derece büyük görevler düşmektedir.

Biz akademisyenlere düşen de kuruma idari, mali ve program kalitesini arttırmayı amaçlayan alternatif önerileri hazırlayıp sunmaktır. TRT devletin, değil hepimizin ortağı olduğu bir kurumdur...

KAYNAKÇA

- ABC Annual Report, 1995-96.
- ALDRIDGE, M. – HEWITT, N., Controlling Broadcasting, Manchester University Press, London, 1995.
- AZİZ A., Türk Yayıncılığında Yasalar ve Yönetmelikler, AÜ-İF, Ankara, 1995.
- BBC Annual Report, 1998.
- BBC Guidelines for Factual Programmes, 1995.
- BBC On-Line “All About Your BBC”, Haziran 1999.
- BFI / BAFTA, “Into the Future of the BBC”, British Film Institute Press, London, 1998.
- CBC Annual Report, 1997.
- DOUGLAS Peter, “Television Today”, Ospray Publishing, London, 1988.
- DUNNET, P., World Television Industry, Sage Publishing, 1992.
- EBU Statistical Research, Trends in European Public Service Broadcasting, 1993.
- FRANK Ronald, “The New Television in Europe”, Sage Publishing, London, 1998.
- FRANK Ronald, The Public’s Use of Television, Who Watches and Why, Sage Publishing, London, 1995.
- HMSO, Broadcasting Aspects of Britain, Crown Copyright, Edinburg, 1996.
- HOOD Stuart, On Television, Pluto Press, London, 1988.
- NOS Annual Report, 1995.
- RAI Annual Report, 1996-97.
- RTBF Annual Report, 1997.
- SVT Annual Report, 1996.
- TRT Tanıtım Kitapçığı, 1997.
- TRT Tanıtım Kitapçığı, 1998.
- TRT Yapım Uygulama Talimatı, 1999.
- YAZICI, Ali Nihat, Kamu Yayın Kurumları ve Yeniden Yapılanma, TRT Eğitim Dairesi, Ankara, 1999.
- YLE Annual Report, 1997.

İNTERNET KAYNAKLARI

BBC On-Line, www.bbc.co.uk

TRT Net, www.trtnet.tr

EBU Web Sitesi

CBC Web Sitesi

ABC Web Sitesi

YLE Web Sitesi

RAI Web Sitesi

SVT Web Sitesi

NOS Web Sitesi

BBC News Release

23rd February 1999

Public service broadcasting must be maintained says BBC Chairman:

**"...the only guarantee of quality, distinction and innovation
of programming in the digital age"**

Full text of speech here

BBC Chairman Sir Christopher Bland has called on broadcasters and politicians to make sure that public service broadcasting continues to flourish in the digital age. Only this way will British viewers continue to enjoy the range and quality of programmes produced by British programme-making at its best.

Speaking to a gathering of TV executives at a Royal Television Society event in London, Sir Christopher Bland acknowledged that broadcasters were not the only guardians of democracy and culture; citing the role of literature, the theatre, art, music, science, philosophy, politics. But that did not diminish the importance of broadcasting in a modern society.

"Nowhere is this, in political and cultural terms, exemplified more clearly than in the BBC World Service. They are reaching audiences all over the world, many of them starved of accurate reporting, of music, of literature, of political knowledge and economic understanding. That deprivation, and its contrast with the United Kingdom and most of the developed free world, emphasises by contrast how fortunate we are.

"So what all of us in the world of broadcasting are responsible for, does matter. It matters enough to justify our insistence that the public deserves, and that politicians should ensure, an environment in which public service broadcasting, in the broadest sense, can continue to flourish," he says.

The role of public service broadcasting

Sir Christopher warned that programmes and services of quality, distinction and innovation would be harder to achieve in a crowded broadcasting landscape. He said the broadcasting environment is becoming increasingly cluttered, both in terms of the quantity of programmes available and the differing delivery systems through which they may be seen or heard.

He said: "In a crowded market-place quality, distinction, innovation become more, not less important. They also become harder to achieve. The viewer and listener, after the initial pleasure of wallowing in the Bath of a Thousand Choices, will long for simplicity, assurance and assistance.

"Against that background, the role of strong public service broadcasters becomes more, not less important. Important as a guarantor of quality and

innovation. Important as an assurance of universality. Important as an underwriter of freedom of expression, freedom from commercial and political pressures. Important as a means of reducing the gap between the information-rich and the information-poor. I believe that the BBC is strongly placed to act as a trusted guide through an increasingly bewildered broadcasting world," he says.

Integrity in broadcasting

The recent row over fake guests appearing on daytime chat shows raised two important and related issues for all broadcasters, said Sir Christopher: "The first is clear-cut. Faking of any kind in factual programming is unacceptable. The damage done is not only to the individual programme, or the genre, but to all factual programmes and to the integrity of the contract between the viewer and the broadcaster. There can, of course, be no absolute defence against the determined and ingenious con-artist. But there must be appropriate rules and safeguards, and they must be rigidly enforced."

He continued: "The second issue is whether daytime chat shows have any place in the mixed economy of a Public Service Broadcaster. I think they do, and they can meet a real audience need. They can handle important issues in an engaging, humorous, personal way - issues which more overtly didactic programmes cannot cover as effectively. And the best of them are good examples of how popularity and public service can be complementary and need not be contradictions in terms.

"However, these programmes need to remember their public purposes; the moment they become primarily focused on entertainment for entertainment's sake, they lose their value, their integrity, their point. And will lose their place in the BBC's schedules."

Funding and public service broadcasting

Quoting a recent survey, the BBC Chairman said the success of public service broadcasters around the world was related to the nature of their funding. The overall conclusion was that healthy public service broadcasters can greatly enrich broadcasting cultures, and the culture of their nations.

Sir Christopher said the study indicated that the distinctiveness of a market and the funding model of its public service broadcaster were clearly linked. It also indicated that the higher the advertising revenue as a proportion of total revenues, the less distinctive a public service broadcaster is likely to be [although Channel 4 was a clear and significant exception to this rule].

He also said that the licence fee provided the most stable of the available funding methods, and enabled public service broadcasters to invest in higher risk, more distinctive programmes and new services.

Importance of a strong BBC

Sir Christopher said a strong and healthy BBC stood on five pillars: "A

strong BBC is important, I believe, to ITV, to Channel 4, to the whole of British broadcasting."

A Strong Creative Commitment: "The BBC will survive in the digital age not by virtue of a high moral tone, or technological understanding, but by the breadth of its imagination, and the range and quality of its programmes. It must continue, quite explicitly, to recognise the primacy of programme-making and the programme-makers."

Solid Funding: "The BBC will need, if it is to guarantee that UK audiences can watch UK programmes of the highest quality, a secure financial future that helps it meet the expensive challenges of programme cost inflation and the digital future. It is perhaps worth pointing out that in 1992 total commercial television revenues were double those of the BBC; today it is four times greater, and by Charter renewal time in 2006, the multiple is forecast to be eight times."

Strong Management: "The BBC will continue to have to take tough decisions. And these decisions will inevitably upset those adversely affected by them, and may not always please politicians [and I include politicians inside and outside the Corporation]. And the BBC will make mistakes, and be pilloried for them. But it will also be pilloried for the things it gets right, so courage is arguably the key qualification for the Board of Governors, the Director-General and the Board of Management."

Public Support: "A universal licence fee is only sustainable if there is a genuine universality about the appeal of the BBC's radio and television programmes - to all ages, interest groups, classes, genders, races. It is vital that everyone in the UK feel that the BBC, at least some of the time, provides something of genuine and unique value for them."

Political Will: "The BBC's existence is based on a Royal Charter, an Agreement and a Licence Fee, all voted by Parliament. A proper accountability to Parliament, and an appropriate set of relationships with the Scottish Parliament and the Welsh and Northern Irish Assemblies, is an important component of the BBC's continued existence. The BBC needs the support of the House of Commons, the House of Lords and our new devolved institutions, though emphatically not at the price of doing its job properly."

Full text of speech here

23 February 1999

[Menu](#)

[Home](#)

WEDNESDAY
7th July 1999

BBC
ONLINE

Online

[BBC Homepage](#)

[BBC Site Map](#)

[Search](#)

[About the BBC](#)

[BBC Information](#)

[Accountability](#)

[Contact us](#)

[News about us](#)

[Working with us](#)

[Site search/map](#)

Services

[Web Guide](#)

[TV Listings](#)

[Radio Listings](#)

[Online Channel](#)

[BBC Ticker](#)

[Feedback](#)

[Help](#)

Inside the BBC

[About the BBC](#)

[Jobs at the BBC](#)

History of the BBC

1920s 1930s 1940s 1950s 1960s 1970s 1980s 1990s

Behind the Scenes Technology Decade Quiz Key Dates

1930s

"It is said that there are only six jokes in the world, and I can assure you that we can only broadcast three of them..."

John Watt, the BBC's Head of Variety in the 30's

RealAudio

Edward VIII's
abdication (1936)

Good taste and decency had become a BBC issue very early on. Comedians overstepped the mark at their peril.

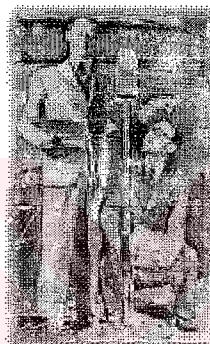
By the end of the thirties 98% of the country's population could 'listen in' to the BBC's radio services. Nearly nine million ten shilling (50p) listening licences had been taken out.

The BBC had already become a major patron of the arts, commissioning music, drama and ballet. Gustav Holst was the first composer commissioned by the BBC. His *The Morning of the Year* was completed in 1927. Elgar was commissioned by the BBC to write his *Third Symphony* but it remained uncompleted on his death.

RealAudio

Neville
Chamberlain
announces the
declaration
of War (1939)

The BBC broadened its horizons, providing the world's largest empire with an Empire Service in 1932. That same year King George V gave the monarch's first Christmas Message to listeners at home and around the world. It was scripted by the famous author Rudyard Kipling.

'Band Waggon' with Arthur Askey

The Empire Service was the forerunner of the renowned BBC World Service. On the eve of World War II, the BBC had already started

services to Europe in French, German, Italian, Portuguese, Spanish and English.

The decade saw the birth of the BBC's Television Service from Alexandra Palace, North London, in 1936.

On September 30, 1938 Richard Dimbleby, father of David and Jonathon, was at Heston Airport to report for both radio and television on Prime Minister Neville Chamberlain's return after his historic Munich meeting with Adolf Hitler.

In 1939 television was shut down, and radio's national and regional programmes replaced by the Home Service. The BBC prepared for new wartime roles...on the home front and on the battlefield.

RealAudio

'Band Waggon'
with
Arthur Askey
and Richard
Murdoch

Television arrives

"A mighty maze of mystic magic rays is all about us in the blue..."

Singer Adele Dixon at the opening of the BBC Television Service
at Alexandra Palace, London, November 2, 1936

RealVideo
Television from
Alexandra
Palace

RealVideo
the Boat Race
(1938)
See Technology

There weren't many people who could pick up the "flickering" rays on their 10 inch receivers ... just a few thousand in the London area. The first television receivers cost as much as 100 guineas.

Sir John Reith, who was to resign from the BBC two years later, had little enthusiasm for the new medium. "To Alexandra Palace for the television opening," he noted in his diary, "I had declined to be televised or take part ...". Later he did confess that television was "an awful snare".

Like radio, the world's first regular high definition television service developed rapidly. Viewers were able to watch King George VI's Coronation Procession (May 12, 1937), see Wimbledon (June 21, 1937), The Boat Race (April 2, 1938) and the FA Cup Final (April 30, 1938) and Test Match cricket (June 24, 1938), enjoy plays and opera and laugh at children's cartoons.

Leslie Mitchell, Jasmine Bligh and Elizabeth Cowell were the first three BBC Television service presenters. It's said that the cameramen would put gauze over their lenses to soften the beautiful Miss Bligh's looks if she had been to a party the previous night. Pre-war television actors were paid less than their radio counterparts. One argument was that radio had a bigger audience and television, said some, only showed the actors in miniature.

A Mickey Mouse cartoon was being shown when the television service was suddenly blacked out for defence reasons on September 1, 1939. That same cartoon was shown on June 8, 1946 when television re-opened to cover the Victory Parade.

[Home](#) [1920s](#) [1930s](#) [1940s](#) [1950s](#) [1960s](#) [1970s](#) [1980s](#) [1990s](#)

WEDNESDAY
7th July 1999

BBC
ONLINE

Online

[BBC Homepage](#)

[BBC Site Map](#)

[Search](#)

[About the BBC](#)

[BBC Information](#)

[Accountability](#)

[Contact us](#)

[News about us](#)

[Working with us](#)

[Site search/map](#)

[Services](#)

[Web Guide](#)

[TV Listings](#)

[Radio Listings](#)

[Online Channel](#)

[BBC Ticker](#)

[Feedback](#)

[Help](#)

[Inside the BBC](#)

[About the BBC](#)

[Jobs at the BBC](#)

History of the BBC

1980s

Key Dates

30 January - *Newsnight* first transmitted (TV).

25 February - *Yes Minister* first transmitted (TV).

1 April - *Medicine Now* first transmitted (Radio).

30 August - *Juliet Bravo* first transmitted (TV).

1 November - *Did you See?* first transmitted (TV).

21 November - *Children In Need*, the BBC's annual fund-raising appeal first held

as a telethon.

2 December - *Ireland: A Television History* first transmitted (TV).

BBC Radio: John Lennon's last interview with Andy Peebles (right).

26 February - *Hi-de-Hi!* first transmitted (TV).

8 March - *The Lord of the Rings* first transmitted (Radio).

1 June - Broadcasting Complaints Commission started work.

29 July - The wedding of HRH the Prince of Wales and Lady Diana Spencer which featured the first Buckingham Palace 'balcony kiss'.

8 September - *Only Fools and Horses* first transmitted (TV).

1 October - *Forty Minutes* first transmitted (TV).

14 October - *Bergerac* first transmitted (TV).

22 October - *Tenko* first transmitted (TV).

BBC Radio: *Priestland's Progress*. TV: *Postman Pat*.

7 April - *Rough Justice* first transmitted (TV).

14 May - The Open University Production Centre officially opened by HRH the Prince of Wales.

31 July - *In the Psychiatrist's Chair* first transmitted (TV).

29 September - *Timewatch* first transmitted (TV).

10 October - *The Boys from the Blackstuff* first transmitted (TV).

1 November - All BBC Welsh language programmes transferred to Siandel Pedwar Cymru (S4C).

17 January - Frank Bough and Selina Scott launched breakfast television.

15 June - Rowan Atkinson in *Blackadder*.

28 September - *Bookmark* first transmitted (Radio).

29 November - *An Englishman Abroad* first transmitted (TV).

19 January - *The Living Planet* first transmitted (TV).

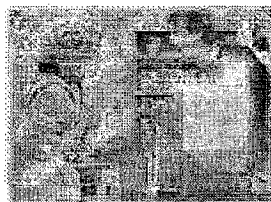
13 April - *All Our Working Lives* first transmitted (TV).

7 June - *Crimewatch* first transmitted (TV).

4 September - *The Lenny Henry Show* first transmitted (TV).
7 September - *'Allo 'Allo* first transmitted (TV).
26 December - *Miss Marple* first transmitted (TV).
 BBC Radio: *It's Your World*, the world leaders' phone-in.
 TV: *Alas, Smith and Jones*.

1985

11 January - *Victoria Wood as Seen on TV* first transmitted (TV).
23 January - Start of six month experiment in televising *House of Lords*.
18 February - *Wogan* first transmitted (TV).

19 February - *Eastenders* (left) first transmitted (TV).
13 July - *Live Aid*: BBC correspondent, Michael Buerk, alerted the world to a famine of biblical proportions in Ethiopia. It led to Bob Geldof's Live Aid phenomenon which raised more than £60 million.
14 July - *Watchdog* first transmitted (TV).

1 September - *Howards' Way* first transmitted (TV).
 After Henry (BBC Radio).

1986

4 January - *Loose Ends* first transmitted (Radio).
10 January - *Lovejoy* first transmitted (TV).
1 April - All BBC commercial activities brought together in BBC Enterprises Ltd.
1 May - *Bread* first transmitted (TV).
3 July - *Peacock Report* on financing the BBC published.
6 September - *Casualty* first transmitted (TV).
13 October - *The Clothes Show* first transmitted (TV).
27 October - Daytime television service launched on BBC 1.
27 October - *Neighbours* began on BBC 1.
16 November - *The Singing Detective* first transmitted (TV).

1987

9 March - *French and Saunders* first transmitted (TV).
6 August - Government proposal for 25% independent programming agreed by BBC and IBA.
11 October - *Fortunes of War* first transmitted (TV).
12 October - *Kilroy* first transmitted (TV). BBC Radio: *Citizens*.

1988

3 January - *See For Yourself* broadcast for the first time on BBC1.
1 April - Licence fee increase pegged to Retail Price Index.
19 April - *Talking Heads* first transmitted (TV).
16 May - Setting up of Broadcasting Standards Council announced by Home Secretary.
31 May - *Tumbledown* first transmitted (TV).
1 September - BBC External Services renamed World Service.
18 September - *On the Record* first transmitted (TV).
20 September - Official launch of RDS (Radio Data System) on FM, bringing automatic tuning, programme identification and travel news to car radios.
 BBC Radio: *Third Ear*.

1989

16 January - *The Late Show* first transmitted (TV).
1 March - BBC issued comprehensive new guidelines for producers.
16 October - *Birds of a Feather* first transmitted (TV).
20 October - *Public Eye* first transmitted (TV).
21 November - Start of experimental televising of House of Commons proceedings began.
BBC Radio: *Europhile* and *Age to Age*.

[Home](#) [1920s](#) [1930s](#) [1940s](#) [1950s](#) [1960s](#) [1970s](#) [1980s](#) [1990s](#)

WEDNESDAY
7th July 1999

BBC
ONLINE

Online

[BBC Homepage](#)

[BBC Site Map](#)

[Search](#)

About the BBC

[BBC Information](#)

[Accountability](#)

[Contact us](#)

[News about us](#)

[Working with us](#)

[Site search/map](#)

Services

[Web Guide](#)

[TV Listings](#)

[Radio Listings](#)

[Online Channel](#)

[BBC Ticker](#)

[Feedback](#)

[Help](#)

Inside the BBC

[About the BBC](#)

[Jobs at the BBC](#)

History of the BBC

1990s

Key Dates

1920s 1930s 1940s 1950s 1960s 1970s 1980s 1990s

Behind the Scenes Technology Decade Quiz

1990

1 January - BBC subscription Television Ltd created a separate company within BBC Enterprises.

4 January - One Foot In The Grave first transmitted (TV).

10 January - Oranges Are Not the Only Fruit first transmitted (TV).

25 January - Funding the Future report presented.

5 February - Final transmission of the time signal pips from Greenwich.

19 July - MPs voted to approve televising proceedings in House of Commons.

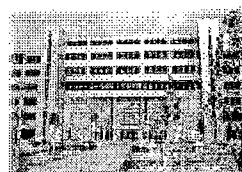
27 August - Radio 5 began.

5 September - New White City building (right) handed over to the BBC.

28 September - Have I Got News for You?

3 October - The Trials of Life first transmitted (TV).

1 November - Broadcasting Act received Royal Assent.

99

3 January - Last issue of The Listener published.

March - Charter Review Task Forces began work.

11 March - World Service Television News Service began.

1 April - Licence Fee increase pegged below Retail Price Index for one year.

15 April - BBC World Service Television launched in Europe.

31 July - Lime Grove Studios closed.

31 August - State of BBC TV Nicam stereo sound service.

14 October - World Service TV launched Asian Service which later became the first ever BBC 24 hour TV channel.

99

21 January - Launch of night-time BBC TV Select Service. Radio Berkshire opened, the last of the BBC chain of local radio stations.

26 January - 50th anniversary of Desert Island Discs with PM, John Major.

6 February - Elizabeth R first transmitted (TV).

1 March - Screen Two: Truly, Madly, Deeply first transmitted (TV).

4 May - First Foreign language World Service Television broadcast in Mandarin.

1 June - Start of Ukrainian Service.

6 July - Eldorado first transmitted (TV).

14 July - DG Sir Michael Checkland announces plans for a 24-hour radio news network, a News and Current Affairs complex at TV Centre and a new Education Directorate.

4 September - *Between the Lines* first transmitted (TV).

21 October - *Pole to Pole* first transmitted (TV).

1 November - UK Gold satellite channel, jointly run with Thames Television, launched.

12 November - *Absolutely Fabulous* first transmitted (TV).

20 November - *Sister Wendy's Odyssey* first transmitted (TV).

1993

28 January - *Chef!* first transmitted (TV).

28 February - *A Year in Provence* first transmitted (TV).

2 April - *The Riff Raff Element* first transmitted (TV).

18 April - *The Inspector Alleyn Mysteries* first transmitted (TV).

6 June - *Lady Chatterley* first transmitted (TV).

12 September - *Screen One: A Foreign Field* first transmitted (TV).

21 September - *The Smell of Reeves and Mortimer* first transmitted (TV).

3 October - *Mediumwave* first transmitted (Radio).

20 October - *Thatcher: The Downing Street Years* first transmitted (TV).

3 November - *The Buddha of Suburbia* first transmitted (TV).

11 November - *Harry Hill's Fruit Corner* first transmitted (Radio).

18 November - *Goodnight Sweetheart* first transmitted (TV).

18 November - *Life In the Freezer* first transmitted (TV).

21 November - *To Play the King* first transmitted (TV).

1994

4 January - *All Quiet on the Preston Front* first transmitted (TV).

12 January - *Middlemarch* first transmitted (TV).

21 February - *Anderson Country* first transmitted (Radio).

7 March - *Sister Wendy's Grand Tour* first transmitted (TV).

13 March - *Pie in the Sky* first transmitted (TV).

28 March - Radio 5 Live, the BBC's 24-hour sport and news network, was launched. One of the most successful media launches in recent history, the network quickly established itself.

21 April - *Cardiac Arrest* first transmitted (TV).

12 July - *Billy Connolly's World Tour of Scotland* first transmitted (TV/Radio).

27 July - *The Human Animal* first transmitted (TV).

14 August - *The Great Antiques Hunt* first transmitted (TV).

29 August - *Animal Hospital Live* first transmitted (TV).

16 September - *Knowing Me, Knowing You... with Alan Partridge* first transmitted (TV).

27 September - *Taking Over the Asylum* first transmitted (TV).

9 October - *Seaforth* first transmitted (TV).

7 November - *Martin Chuzzlewit* first transmitted (TV).

10 November - *The Vicar of Dibley* first transmitted (TV).

13 November - *Just William* first transmitted (TV).

19 November - *The National Lottery Live* first transmitted (TV/Radio).

26 November - *Girl Friday* first transmitted (TV).

1995

1 January - *Cold Comfort Farm* first transmitted (TV).

11 January - *The Private Life of Plants* first transmitted (TV).

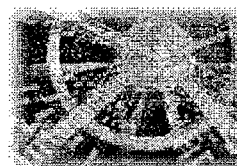
27 January - *Dangerfield* first transmitted (TV).

5 February - *The Buccaneers* first transmitted (TV).

18 February - *Bomber* first transmitted (TV).
26 March - *Hamish Macbeth* first transmitted (TV).
1 April - *Bugs* first transmitted (TV).
24 April - Chris Evans became presenter for the Radio One Breakfast Show.
2 May - *What Did You Do in the War, Auntie?* first transmitted (TV).
6 May - *Anne Frank Remembered* first transmitted (TV).
14 May - *The Hanging Gale* first transmitted (TV).
24 June - *Saturday Night Armistice* first transmitted (TV).
13 September - *The People's Century* first transmitted (TV).
24 September - *Pride and Prejudice* first transmitted (TV).
5 November - *The Final Cut* first transmitted (TV).
13 November - *The Thin Blue Line* first transmitted (TV).
 TV and Radio coverage of the 50th anniversary VE and VJ Day commemorations.

1996

The BBC granted its seventh Royal Charter.
May - The BBC announced plans to seize the opportunities of the digital revolution for licence payers with an expansion of its free-to-air licence-fee funded services in 'Extending Choice in The Digital Age'.

The BBC won 28 of Sony Radio Award's prestigious 35 gold awards, 12 of 16 TV BAFTAs and three out of a possible five Prix Italia.

Radio 3 began to broadcast *Through the Night*, becoming a 24-hour service.

Christmas: Only *Fools and Horses* secured an audience of 24 million - the largest single programme audience on British Television since measurement of individual viewing began 20 years ago.

1997

February - A consultation document: the BBC's Digital Service Proposition, invited comments from the public about a new option in viewing - a digital television service, including: widescreen television, additional programme choice, digital radio and a 24-hour news channel.
November - BBC News 24 launched on analogue cable.

1998

23 September - BBC Choice, the first general TV channel funded by the licence fee since BBC2 (1964) was launched.

1 October - The BBC is at the centre of the digital revolution. Digital Audio Broadcasting and Digital Television are now on air with digital television available via cable, satellite and through an aerial. The BBC's public service non-subscription digital channels - News 24, BBC Choice, digital text, BBC Knowledge and BBC Parliament - are available through each delivery system and funded by the licence fee. Already viewers can subscribe to hundreds of other digital channels, and the BBC provides further subscription channels through its commercial division BBC Worldwide in partnership with Discovery and Flextech.

1999

1 June - Launch of BBC KNOWLEDGE on digital television

WEDNESDAY
7th July 1999

BBC
ONLINE

Online

[BBC Homepage](#)

[BBC Site Map](#)

[Search](#)

[About the BBC](#)
[BBC Information](#)

[Accountability](#)

[Contact us](#)

[News about us](#)
[Working with us](#)
[Site search/map](#)

Services

[Web Guide](#)

[TV Listings](#)

[Radio Listings](#)

[Online Channel](#)

[BBC Ticker](#)

[Feedback](#)

[Help](#)

Inside the BBC

[About the BBC](#)

[Jobs at the BBC](#)

Television Awards

BAFTA Television Awards

Best Actress
Daniela Nardini for This Life

Best Drama Series
Jonathan Creek

Best Drama Serial
Holding On

Best Comedy
I'm Alan Partridge

Best Comedy Performance
Steve Coogan for I'm Alan Partridge

Best Light Entertainment
The Fast Show

Best Light Entertainment Performance
Paul Whitehouse for The Fast Show

Best Factual Series
The Nazis: A Warning From History

The News and Current Affairs Journalism Award
Panorama: Valentina's Story

The Richard Dimbleby Award
David Dimbleby

The Academy Fellowship
Bill Cotton

BAFTA Cymru Awards

Best Magazine/Feature Programme Award
First Resort

Best Documentary
The Slate for The Great Escape

Best Cinematography: Factual Prize
Visions of Snowdonia/ Eryi ai Chriw

Best Graphics
Satellite City

Best Lighting Director
John Treays for the Wales in the West End concert

Best Sound
No Borders

Best Short Film
Pics: The Confectioner

BAFTA Craft Awards

BAFTA Film Awards

Best Performance by an Actress in a Leading Role
Judi Dench for Mrs Brown

Best Costume Design
Deirdre Clancy for Mrs Brown

Royal Television Society Programme Awards

Drama Series
This Life
World Productions for BBC TWO

Drama Serial
Holding On

Actor Female
Sinead Cusack for Have Your Cake and Eat It

Regional Programme
Food for Ravens
BBC Wales

Regional Documentary
Tales From the Health Service: A Doctor's Tale
BBC Wales

Regional Presenter
Noel Thompson for Hearts and Minds
BBC Northern Ireland

Presenter
Jeremy Clarkson for Top Gear

Writer's Award
Tony Marchant for Holding On

Entertainment
Harry Enfield and Chums

Situation Comedy and Comedy Drama
The Vicar of Dibley

Children's Entertainment
Teletubbies

Children's Factual
Newsround Extra: Bullying

Live Event
Funeral of Diana, Princess of Wales

Documentary Series
Breaking Point

Features
Back to the Floor

Lighting (Drama)
Sean Van Hales for Cruel Train

Lighting (Any other programme)
Peter Morgan for Red Dwarf

Tape and Film Editing (Documentary and Factual)
Stuart Briggs for Modern Times: Mange Tout

Music (Original Score)
Richard Mitchell for The Tenant of Wildfell Hall

Design and Craft Innovation
Chris Terrill for Soho Stories

Royal Television Society Sports and Journalism Awards

Regional Sports News
Kevin Keegan's Resignation

Regional Daily News Magazine
BBC Midlands Today

News Event
The Death of Diana, Princess of Wales

Interview of the Year
Jeremy Paxman interviewing Michael Howard for Newsnight

Current Affairs International (Joint Award)
Correspondent: Getting Away With Murder
Panorama: Valentina's Story

Journalist of the Year
Denis Murray

Judges' Award
Peter Snow

Montreux Awards

Golden Rose of Montreux
Yo-Yo Ma: Inspired by Bach
BBC co-production

Silver Rose (Comedy)
Harry Enfield & Chums

Special Prize of the City of Montreux
Harry Enfield and Chums

Silver Rose (Sitcom)
Operation Good Guys

Silver Rose Jury Prize
Joint winner: Operation Good Guys

Best Make Up/Hair
Tom Jones

Best Photography (Factual)
Wildlife Special: Polar Bear

Best Photography and Lighting
(Fiction/Entertainment)
The Woman in White

Best Costume Design
Tom Jones

Best Graphic Design
Election 97

Best Sound (Factual)
Airport

Best Sound
(Fiction/Entertainment)
The Lakes

Best Editing (Factual)
The Nazis: A Warning From
History

Best Editing
(Fiction/Entertainment)
The Lakes

Best Design
The Woman in White

Best Original Television Music
Tom Jones

Cyril Bennett Judges' Award
Michael Wearing
Head of Drama Serials

Royal Television Craft and Design Awards

Production Design (Drama)
Sarah Greenwood for The
Tenant of Wildfell Hall

Production Design (Any other
programme)
Shaun Moore for MegaMaths

Costume Design (Drama)
Les Lansdown for Plotlands

Make Up Design (Drama)
Caroline Noble for Brazen
Hussies

Graphic Design (Titles)
Steve Burrell for Bully

Graphic Design (Programme
Content Sequences)
Mike Afford and Ceri Kashita
for the General Election

Camera (Drama, Entertainment
and Events)
Daf Hobson for The Tenant of
Wildfell Hall

Queen's Award to Industry for Technological Achievement

Awarded jointly with Snell &
Wilcox, for the development of a
standards converter.

YAPIM UYGULAMA TALİMATINA ESAS OLACAK TELEVİZYON DAİRESİ BAŞKANLIĞININ TALİMATI

1. Düşünmeden ekrana yansıyana kadar her televizyon yapımının, araştırma incelemeler sonucunda saptanan verilere dayandırılmasına özen gösterilecektir.
2. Programlarda uyulacak ilkeler TRT Genel Yayın planındaki Ekim 1998-Ekim 1999 bölümlerine göre değerlendirilecektir.
3. Yapımlarda verilen bilgilerin doğruluğunu saptamak için araştırma inceleme sonuçlarından başlayarak, bilgi kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve bunlar yoluyla verilecek bilgilerin doğruluğunun kesinlikle saptanması önemle ele alınacak konuların başında gelecektir.
4. Yapımlarda yansızlık ve denge korunacaktır. TRT Kurumunun kendi görüşünün olmaması, fakat bütün görüşlere yasalar çerçevesinde yer verilmesinin, TRT yayınlarını düzenleyen bütün yasal metinlerin ruhunda bulunduğu gerçeği göz önünde tutularak, yasalar dışında bir görüşün açıklanmasına olanak vermeden, ele alınan konuların bütün yönleri ile ilgili tarafların görüşlerinin belirli bir denge içinde verilmesi esastır. Yorumdan kaçınılacaktır.
5. Yapımların çekiciliğini sağlayan unsurların başında, insanların kendilerine yakın gelen kişileri ve konuları yapımlarda bulabilmelerinin geldiği göz önünde tutularak, özellikle “görüşme” türü yapımlara insanlara iyi örnek olabilecek, ilgi çekebilecek, aktaracak değişik bir yönü bulunan, verebileceği mesajları olan konuşabilecek ve bilgi aktarabilecek kişilerin bulundurulmasına özen gösterilecektir.
6. Yapımlarda verilecek mesajlar için, önceden hedef kitlenin belirlenmesi zorunludur. Program kimlik formlarında hedef kitle açıkça belirtilecek, program içinde verilecek mesajda hedef kitlenin yapısına, önceliklerine, bilgi ve eğitim düzeyine göre seçilecek ve şekillendirilecektir.
7. Çeşitli sorunları ele alan yapımlarda temel yaklaşım, sorunu ortaya koymak, tartışmak ve çözüm ile çıkış yollarını göstermek olacaktır.
8. Yapımlarda kullanılan dil; Seçilen hedef kitlenin ve verilecek mesajın yanısıra özel bir terminoloji gerektirmiyorsa, herkesin anlayabileceği günlük hayatta kullanılan dil olacaktır. Anlaşılması güç söz ve terimlerden, bilimsel ve akademik anlatımlardan, güzel Türkçe'mizi bozacak örneklerden kaçınılacaktır. Bölgesel ağız taklitler, toplumun bazı kesimlerini rencide edici tarzda kullanılmayacaktır.
9. Yapımların tümünde günümüz insanının dikkatinin çekilmesine, bıkkınlıkla programı seyretmekten vazgeçmesini önlemeye yönelik bir yaklaşım benimsenecek, yapımın akış temposu, kurgusu, buna uygun olarak sözlü ve müzik anlatımı dolaysız, kolay anlaşılır ve yüksek tempolu olacaktır.
10. Yapım ve yayın sorumluları her türlü program ile sözlü ve görüntülü yayın malzemesi (anons-spot-fragman) için ön hazırlık, planlama, yapım, satın alma ve yayın aşamalarında içerik, süre, biçim ve zamanlama açılarından toplumda ve hedef kitlede yaratılabilecek etkileşim boyutlarını titizlikle göz önünde bulunduracaklardır. Yayında verilmek istenen mesajın sağlayacağı yarar ve yol açabileceği zarar dengesi iyi kurulacak, yapım ve yayın sorumluları kararlarını “yarar” gözeterek oluşturmaya özen göstereceklerdir.

11. Yerli yapımlarda konu seçimi ve tiplerde, toplumumuzun ahlak anlayışı, aile yapısı, inançları, gelenek ve görenekleri gözetilecek olumlu örnekler ve davranışlara özendirici olma tavrı benimsenecektir.
12. Yayının planlama aşamasında eğer belli bir amaç yoksa (kampanya-anma-özel hafta) tek konu üzerinde yoğunlaşma, aynı kişilerin konuk veya sanatçı olarak üst üste yayınlarda yer almasından kaçınılacaktır.
13. Öğüt verme yerine aydınlatıcı ve yansıtıcı olma tavrı benimsenecektir.
14. Yapımlarda konular işlenirken hiçbir zaman tek taraflı olmayıp ele alınan konularla ilgili görüşlerin temsilcileri aynı program içinde biraraya getirilerek, demokratik ortamda tartışma örnekleri verilecektir.
15. Yapımlarda konular işlenirken diğer kurum ve kişileri hedef almayan bir anlatım sağlanacaktır. Anlatımda kurum, kuruluş, veya kişiler hakkında olumsuz bir değerlendirme yapılması kaçınılmaz ise program içerisinde onlara da yer verilecek ve söz hakkı tanınacaktır.
16. Yapımların, toplumumuzun ortak özellikleri, inançları, davranış biçimleri, gelenekleri ve diğer yargıları gözönünde tutularak hazırlanmasında özel itina gösterilecek, aile birliğini zedeleyici konu görüş ve görüntülere yer verilmeyecektir. Bu ilke televizyona alınacak yabancı dizilerin seçiminde de dikkate alınacak, verilen mesajın ilkeye uygunluğu gözetilecektir.
17. Yayınlarda hedef kitlenin ruh sağlığını bozacak, ve kişilik gelişmeleri üzerinde olumsuz etkiler bırakabilecek, sebepsiz korkular ve çelişkili duygular yaratabilecek yaşama sevincini yok eden, umutsuzluk uyandıran, şiddete özendiren yapımlara yer verilmeyecektir.
18. Hedef kitleyi, karamsarlığa, kaderciliğe, pasifliğe, bencillığe, bağınazlığa ve çıkarıcılığa yöneltecek her türlü mesajdan kaçınılacaktır.
19. Türkiye'nin ve Dünyanın ana meselelerinin tartışıldığı açık oturumlar ve benzeri programlar düzenlenirken çeşitli görüşler, bu görüşlerin savunucu kişileri bir araya getirilecek, tartışma zemini yaratılacak, sıra ve söz verme uygulamasından kaçınılacaktır.
20. Ünlü kişileri, tarihi ve milli olayları konu alan özel programlarda konu ve kişilerle ilgili belgeler değerlendirilecek, bunlarla ilgili, birinci, beşinci, yirmi beşinci, ellinci, yüzüncü yıldönümlerinde özel programlar hazırlanacak, ancak Türk tarihinde ayrı bir yer ve öneme sahip kişi ve olaylarla ilgili olarak her yıl özel programlar hazırlanabilecektir.
21. Sigara, alkol, kumar, uyuşturucu gibi kötü ve zararlı alışkanlıkları karşı seyirciler programlarda dolaylı olarak uyarılacaktır. Seyirciyi bunları kullanmaya teşvik edici sahneler yer verilmeyecektir.
22. Belgesel yapımlarda tarihe eğilip, tarihi yazanın kendine göre yorumlaması, tarihi yazandan aktarma yapanın da kendine göre getirdiği yorumla, "işin aslından uzaklaşılması" tehlikesinden kaçmak ve 2000'li yıllara bakan ülkemizin bugün bulunduğu yeri, insanlık ailesi içindeki evrensel bağlantılarını ve bugün ulaşılan noktadan çıkarak gelecekte neleri ümit edebileceği yaklaşımını benimseyen, bugünü gelecek için belgeleyen yapımların gerçekleştirilmesine çaba harcanacaktır.
23. Eğitim düzeyi düşük hedef kitlelere yapılacak yayınlarda sınırlı kelime ve sözcüklerden yararlanılacaktır.

24. Yayınlanacak Türk Sanat Müziği yapımlarında beste ve güfte sahibi, Türk Halk Müziği yapımlarında da eseri derleyen yada bestecinin adı anons edilecektir. Toplu programlarda ise yöneten ve solist adları verilecektir.
25. Yerli Pop Müziği yayınlarında beste ve güfte sahibi anons edilecektir.
26. Klasik Batı Müziği programlarında her eserin başında ve sonunda besteci eser adı, icra eden veya edenler anons edilecektir. Eserin içinde reklam ve fragman yayınlanmayacaktır.
27. Programlarda edebi eserler veya bunların bölümleri alınacaksa, eser sahibinin adı o programda verilecektir.
28. Seyircinin mektup yazarak, telefon ederek veya stüdyoya gelerek programlara katılması için televizyon ile seyirci arasında, sürekli, ve sağlıklı bir bağ kurulmasına çalışılacaktır.
29. Müzik programlarına çağrılacak solist koordinesi Televizyon Daire Başkanlığı tarafından takip edilecektir.
30. Çok kanallı televizyon yayıncılığının gereği olarak bazı programların farklı kanallarda değişik zamanlarda tekrarı söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan programlarda "iyi geceler", "bugün Pazar", "haftaya tekrar buluşalım" gibi gün, saat, hafta, ay, mevsim gibi zaman anonslarından kesinlikle kaçınılacaktır. Ayrıca "TRT çalışanları", "Ben ve Yapımcı arkadaşlarım" gibi cümlelere yer verilmeyecektir. Kurumun görüş belirtmeyeceği esastan hareketle, kişilerin değer ve başarısına ilişkin objektif olmayan "ünlü", "sevilen", "başarılı" gibi sıfatlar kullanılmayacaktır. Yine "Sayın Seyirciler" gibi hitap biçimlerine "dilerseniz", "isterseniz" gibi seyircinin cevap vermesi mümkün olmayan soru sözcüklerine yer verilmeyip dolaysız hitap şekli seçilecektir.
31. Seyirci mektuplarını değerlendirirken; Açık kimlik, adres, imza bulunmayan mektup ile bir kişiyi ya da kuruluşu dayanaksız eleştiren, suçlayan ve cevap hakkı doğuracak özdeki mektuplara programlarda yer verilmeyecektir.
32. Mektup bir kamu kuruluşunun görev alanına giren konularda bilgi kaynağı olarak değerlendirilecek ise, ilettiği bilginin doğru olup olmadığı kamu kuruluşuna sorulacaktır.
33. Belirli bir seyirci kitlesinin tepkilerini, görüşlerini yansıtan mektuplar değerlendirilirken yansıtılan tepki ve görüşler kamuoyuna mal edilmeyecek, bunların bir gruba ait olduğu belirtilecektir.
34. Konu açısından uygun olduğu takdirde yurt dışı satış imkanı daima gözönünde tutulacak, yapım aşamasında söz, müzik ve efekt kuşakları için gerekli düzenleme yapılmasına özen gösterilecektir.
35. Yapımlarda prototipte ayrılmış olan süreler esas olacak, belirlenen sürenin üzerine kesinlikle çıkmayacaktır. Bununla birlikte 60 dakikalık bir yapımın 4 dakika, 30 dakikalık bir yapımın 2 dakika eksik hazırlanmasına izin verilebilecektir.
36. Jenerikler başta ve sonda 30 saniyeyi aşmayacak şekilde düzenlenecektir.
37. Jenerikte (TRT-1999) dışında Müdürlük ve Ünite belirten tanıtım kullanılmayacaktır. Arşive teslim edilecek bantlarda program adını belirten logo bulunmayacaktır. Logolu yayın için TV Dairesi Başkanlığından olur alınacaktır.
38. Jenerikte verilecek adlar bu konudaki talimatlara uygun olacaktır.

39. Drama yapımları ile bütçesi Yönetim Kurulu kararı gerektiren yapımların işlemleri Drama Koordinasyon ve Bütçe Kontrol Müdürlüğü kanalıyla yapılacaktır.
40. İyi bir planlama ile uygun ekonomik yapımların gerçekleştirilmesine özen gösterilecektir.
41. Öneri, denetim, bant detay ve olur formları ve uygulama esasları talimatlar çerçevesinde işlem görecektir.
42. Öneri vermek için zamanlama söz konusu değildir. Program hazırlığına TV Dairesi Başkanlığı'ndan onay alındıktan sonra başlanacaktır.
43. Program isimlerinin Türkçe kullanılmasına dikkat edilecektir.
44. TRT Genel Yayın Planında belirtildiği üzere, aşağıda yer alan konular kampanya şekline dönüştürülerek işlenecektir. Konular veya bu konular ile ilgili temalar radyo ve televizyonda yayınlanan uygun program türlerinde, değişik biçimlerde ele alınacak, verilmek istenen mesajların ders niteliğinde olmamasına özen gösterilecektir. Konuyla ilgili hazırlanacak spot programlarla seyircinin ve dinleyicinin dikkatleri çekilecektir.

Konular:

- a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, vatandaşlık ve demokrasi ve insan hakları, iç güvenlik kuruluşları, terörün fert ve toplum güvenliği açısından arz ettiği tehdit, Türkiye'deki terör örgütlerinin iç yüzleri, yıkıcı ve bölücü faaliyette bulunanlar hakkında Güvenlik Kuvvetlerinin bilgilendirilmesinin vatandaşlık görevi olduğu, bölücü terör örgütlerine karşı sürdürülen mücadelenin demokrasi ve hukuk kuralları çerçevesinde yapıldığı, din mezhep, ırk ve dil ayrımı gözetilmeksizin milli menfaatlerimiz doğrultusunda, milli birlik ve bütünlüğümüzün korunmasının vurgulanması, 155 Polis İmdat, 156 Jandarma İmdat, toplumsal hoşgörünün sağlanması.
- b) Türkiye'nin siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel alanlardaki çağdaş konum ve özelliklerinin tanıtılması.
- c) Her yönüyle tüketicinin korunması konuları.
- d) Trafik problemiyle ilgili aydınlatıcı bilgi ve çarpıcı örneklerin verilmesi, (Alo Trafik 154, Karayolu Trafik Güvenliği Eylem Planı)
- e) Enerji, gıda, su, zaman vb. her konuda israfın önlenmesi, aile bütçesine olduğu kadar devlet bütçesine de sağlayacağı katkılar.
- f) Ağız ve diş sağlığı ile ilgili aydınlatıcı bilgi ve örneklerin verilmesi.
- g) Çevre koruması ile ilgili konular.
- h) Ormanların faydaları ve 177 Orman İmdat, erozyon, sel, heyelan vs.
- i) Genel temizlik kuralları ve insan sağlığının önemi.
- j) Vergi vermenin önemi, teşviki ve vatandaşlara bu konularda bilgi verilmesi.
- k) Sigara, alkol, uyuşturucu, kumar gibi kötü alışkanlıkların zararlarının örneklerle açıklanması.
- l) Atatürk'ün ölümünün 60. Samsuna çıkışının 80. Yıldönümü etkinlikleri.
- m) 1999 Yılı'nın Birleşmiş Milletlerce "yaşlılar Yılı" ilan edilmesi sebebiyle yaşlılara yönelik çeşitli faaliyetlerin tanıtılması.
- n) Osmanlı Devletinin kuruluşunun 700. Yılı etkinlikleri.

- o) 20.Yüzyıldan, 21.Yüzyıla girmenin eşiğinde, hem 20.Yüzyılda hem de 1999 yılında meydana gelen askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel olaylar ile çeşitli bilim dallarında,ve teknikteki gelişmeler 21. Yüzyıldan beklentiler.
 - p) Medyada şiddetin topluma verdiği zararlar.(TRT'nin başlattığı “ekranlarımızı şiddetten uzak tutalım” kampanyası gibi.)
 - q) Doğal afetler ve teknolojik kökenli felaketler karşısında; kan bağıışı, gibi çeşitli konularda yapılan yardımlaşma kampanyaları.
 - r) Yayın yılı içerisinde gelişebilecek konularda kurum, kuruluş ve kamuya yararlı dernekler tarafından başlatılacak kampanyalardan gerekli görüntüler.
45. Programlarda öncelikle işlenecek konular, TRT Genel Yayın Planında da belirtilmiştir.Ayrıca programların hazırlığı ve konu seçimi sırasında, bu hususlarla birlikte 19 Mayıs Atatürk'ün Samsuna çıkışının 80. Yılı ile, Osmanlı İmparatorluğunun 700. Yılı, ve 2000'li yıllara geçiş süreci göz önünde bulundurulacaktır.

TELEVİZYON DAİRESİ BAŞKANLIĞININ YAYIN KURALLARI TALİMATLARI

1. Yayın Dönemleri:

TRT Televizyonunun Ekim 1998-Ekim 1999 yılı yayın uygulaması 1 Ekim 1998 Perşembe günü başlayacaktır.

a-Birinci Yayın Dönemi	: 1 Ekim 1998 Perşembe
b-İkinci Yayın Dönemi	: 4 Ocak 1999 Pazartesi
c-Üçüncü Yayın Dönemi	: 5 Nisan 1999 Pazartesi
d-Dördüncü Yayın Dönemi	: 5 Temmuz 1999 Pazartesi

- TRT 1, TRT 3/TELEGÜN, TRT 4, TRT GAP, TRT INT ve TRT AVRASYA Yayınları Ankara Televizyonu, TRT 2 Yayını İstanbul Televizyonu tarafından gerçekleştirilecektir.
- Gerekli durumlarda yayın akışında yapılacak değişiklikler konusunda Televizyon Daire Başkanlığı yetkilidir.
- Programlar yayından en az iki gün önce içerik dökümleri ile birlikte Yayın Yönetim Müdürlüklerine teslim edilecektir.
- Kanallar arasındaki program alışverişi Yayın Yönetim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilecek, yapımlar yayından iki gün önce yayını yapacak Televizyon Müdürlüklerine ulaştırılacaktır.
- Yapımcı ünitelerce hazırlanan müzik programları için düzenlenecek eser çizelgeleri, programın yayın formu ile birlikte Yayın yönetim müdürlüklerine teslim edilecektir. Canlı yayın içerisindeki müzik eserlerinin eser çizelgeleri ise yayını takip eden gün içerisinde yapımcısı tarafından hazırlanarak ilgili müdürlüğe teslim edilecektir.
- Yayının günlük akışı, her kanal için, kanal kimliklerine uygun bir biçimde düşünülecek, günlük akışın tümü bir program gibi ele alınacak ve Yayın Yönetim Müdürlükleri bağlantılarla, anonslarla, spotlarla, fragmanlarla, Jingle'larla süslenmiş tempolu, boşluk bulunmayan bir uygulama sağlayacaklardır.
- Program ve anonslarda yazılı metin okuma alışkanlığından vazgeçilecektir.
- Yapım Uygulama talimatında yapılabilecek değişiklikler, program iptalleri ve özel talimatla yaptırılacak programlar konusunda Televizyon Daire Başkanlığı yetkilidir.
- Programların tanıtımı amacıyla hazırlanacak fragmanlar bu konudaki genelge esaslarına ve talimatlarına uygun olarak yapılacaktır.

11. Görüntü denetimi sonucu alınmamış hiçbir yapım yayınlanmayacaktır. Canlı yayınların içeriğinden ünite müdürü ve yapımcı aynı derecede sorumludur.
12. Tekrar yayınlanacak programların denetimleri Genel Müdürlük oluruna göre gerçekleşecektir.
13. Basın özetleri ve basına verilmek üzere hazırlanan materyal programların yayınından 15 gün önce Pazartesi günü Televizyon Daire Başkanlığı Program Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğüne teslim edilecektir.
14. Arşiv değeri olan yapımlar yayından en geç üç gün sonra Televizyon Dairesi Başkanlığı Arşiv ve Çoğaltma Müdürlüğüne teslim edilecektir. Tekrar yayınlarda ve kopya işlemleri için bilginin süratli alınması için formlar detaylı olarak doldurulacaktır.
15. Kurum dışı mali destekli yapımlara (sponsor programlar) ilişkin uygulama bu konudaki yönetmelik ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

